

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

Diplomová práce

Daniela Haubertová

**INTIMITA JAKO JEDEN ZE ZÁKLADNÍCH ZNAKŮ
TĚSNÝCH VZTAHŮ**

Intimacy as one of the basic signs of close relationships

Praha 2012

Vedoucí práce: PhDr. Ivan Slaměník, CSc.

Poděkování

Děkuji zejména vedoucímu této práce PhDr. Ivanu Slaměnikovi, CSc. za jeho odborný i lidský přístup, trpělivost a ochotu pomoci, které mi po celou dobu psaní této práce věnoval. Dále děkuji milované rodině, která mi umožnila studovat a poskytovala mi lásku, péči a zázemí. V neposlední řadě děkuji všem svým blízkým přátelům, kteří mě podporovali a pomáhali mi vyřešit mnoho problémů, které se za dobu psaní práce objevily. Všem těmto patří mé velké díky.

Tuto práci bych ráda věnovala panu Mgr. Janu Cigánkovi, který mi vždy byl vzorem v práci i v životě.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu. Tato práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Jihlavě dne

.....

Abstrakt:

Těsné vztahy naplňují touhu jedince navazovat a udržovat blízké vztahy s druhými, což patří k jedné ze základních potřeb člověka. Mezi těsné vztahy tradičně řadíme partnerské, rodinné a přátelské vztahy, v rámci nichž můžeme najít mnohé společné prvky, ale shledáváme zde i jejich specifické rozdíly. Za jednu z hlavních komponent těsných vztahů je označována intimita, které je věnována tato práce. Uvedeny jsou poznatky, které lze na toto téma najít v literatuře, a to s důrazem na zahraniční zdroje.

Práce nabízí výsledky prototypické studie pojmu intimita, které odkrývají laickou strukturu tohoto pojmu a nabízí tak vedle tradičních definic poněkud odlišný pohled na tuto problematiku, a to s důrazem na rozlišení těch specifíků, která jsou typická pro těsné vztahy v rámci partnerského vztahu, těsných vztahů v rodině i vztahů mezi přáteli.

Klíčová slova:

Blízké vztahy, těsné vztahy, intimita, prototypická metoda, prototypická škála

Abstract:

Close relationships fulfil the need of an individual to start and keep close relationships with other people. These are main basic needs of a human being. Partnership, family and friendship are all considered to be close relationships. We can find common elements among them but also there are specific differences. Intimacy is by all means one of the main components of close relationships and this work is focused on it.

We mention knowledge which can be found in literature, emphasis is put on foreign sources. This work shows results of prototypical study of the term intimacy, which reveals layman structure of this term and offers, apart from traditional definitions, a different view of the subject, especially the contrasts which are typical for close relationships in partnerships, family relationships and friendships.

Key words:

Close relationships, intimacy, prototypical approach, prototypic scale

Obsah

Úvod.....	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Vymezení těsných vztahů	11
2. Charakteristické znaky těsných vztahů	14
2. 1 Princip sociální výměny a vzájemná závislost	14
2. 2 Závazek a důvěra	17
3. Intimita.....	20
3. 1 Definice a charakteristika intimity	21
3. 2 Různé pohledy na intimitu	25
3. 2. 1 Rozdíly mezi muži a ženami.....	26
3. 2. 2 Intimita jako sebeodhalování	27
3. 2. 3 Intimita jako zahrnutí druhého do vlastního já	30
3. 2. 4 Intimita a identita	30
3. 3 Teorie intimity	32
3. 3. 1 Teorie attachmentu – John Bowlby	32
3. 3. 2 Vývojový model – Erik Erikson	35
3. 3. 3 Trojúhelníková teorie lásky - Robert Sternberg	38
3. 4 Vývoj intimity ve vztahu	40
3. 4. 1 Intimita a její vývoj v rámci partnerských vztahů	42
3. 4. 2 Intimita a její vývoj ve vztazích v rámci rodiny	44
3. 4. 3 Intimita a její vývoj v rámci přátelských vztahů.....	45
3. 5 Vyhýbání se intimitě.....	49
3. 6 Intimita a sexualita.....	52
4. O metodě.....	56
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	63

1. Výzkum.....	63
1. 1 První etapa	64
1. 1. 1 Popis vzorku respondentů účastnících se první fáze sběru dat.....	65
1. 1. 2 Kategorizace	66
1. 1. 3 Kvalitativní rozbor první fáze sběru dat	68
1. 2 Druhá etapa.....	72
1. 2. 1 Záznamové archy.....	75
1. 2. 2 Popis vzorku respondentů účastnících se druhé fáze sběru dat	76
2. Výsledky	79
2. 1. Výsledky prototypické analýzy pro partnerské vztahy.....	82
2. 1. 1 Výsledky prototypické analýzy pro partnerské vztahy – porovnání mužů a žen	83
2. 2 Výsledky prototypické analýzy pro rodinné vztahy	84
2. 2. 1 Výsledky prototypické analýzy pro rodinné vztahy – porovnání mužů a žen.....	84
2. 3 Výsledky prototypické analýzy pro přátelské vztahy	85
2. 3. 1 Výsledky prototypické analýzy pro přátelské vztahy – porovnání mužů a žen.....	86
2. 4 Celkové výsledky.....	87
3. T- test	90
3. 1. Výsledky t-testu pro partnerské vztahy	91
3. 2 Výsledky t – tesu pro rodinné vztahy	92
3. 3 Výsledky t- testu pro přátelské vztahy.....	92
4. Diskuse.....	94
4. 1 Zhodnocení použité metody.....	94
4. 2 Zhodnocení výzkumného vzorku.....	97
4. 3 Zhodnocení výsledků výzkumu	97
4. 3. 1 Zhodnocení výsledků první fáze šetření	98
4. 3. 2 Zhodnocení výsledků druhé fáze šetření	99
4. 3. 3 Zhodnocení výsledků statistického zpracování	100
Závěr	101

Seznam použité literatury:	103
Přílohy:.....	108

The deepest need of man, then, is the need to overcome his separateness, to leave the prison of his aloneness. The absolute failure to achieve this aim means insanity, because the panic of complete isolation can be overcome only by such a radical withdrawal from the world outside that the feeling of separation disappears – because the world outside, from which one is separated, has disappeared.

- Erich Fromm, *The Art of loving*

Nejhlubší potřeba člověka je potom potřeba překonat odloučení, opustit vězení osamocení. Úplné selhání v dosažení tohoto cíle znamená šílenství, protože panika navozená kompletní izolací může být překonána pouze radikálním stažením se z okolního světa, čímž zmizí pocit oddělení – jelikož okolní svět, z něhož se jedinec vyčlenil, se vytratil.

- Erich Fromm, *Umění milovat*

Úvod

Jedním z témat, která pravděpodobně nikdy nezestárnou a stále budou přitahovat pozornost lidí bez ohledu na jejich pohlaví, věk či vzdělání, je jistě otázka mezilidských vztahů. Živému zájmu se tato tematika těší mezi laickou i odbornou veřejností. Blízkost druhých lidí kolem nás je jedním z hlavních pilířů, na kterých stavíme své štěstí a spokojenost v životě. Touha po těsné blízkosti druhého je vlastní každé zdravé lidské bytosti a vyjadřuje to, co je pro lidské pokolení nejpřirozenější, totiž milovat a být milován, touhu cítit blízkost a podporu druhých, potřebu vědomí, že bude-li třeba, máme se ke komu přichýlit.

Z těchto i mnoha jiných důvodů se lidé vždy budou živě zajímat o to, co mezilidské vztahy podporuje a co jim naopak brání. Jednou z komponent, která se jeví jako nezbytná pro kvalitu vztahů mezi lidmi, ať už se jedná o vztahy na úrovni partnerské či přátelské, je míra navázané intimity mezi zúčastněnými. A právě intimita je v centru zájmu této práce.

Teoretická část práce je věnována tomu, co lze o intimitě a s ní spojenými jevy nalézt v odborné literatuře, a to zejména zahraniční, kde se této problematice mnoho autorů živě věnuje na teoretické i empirické úrovni. Uvádíme některé dílčí koncepty intimity i celkové teorie, které s pojmem intimity pracují. V neposlední řadě uvádíme i výsledky několika zahraničních empirických studií.

V praktické části představíme prototypický přístup k intimitě, který nám poodhalí, co vše podle laické veřejnosti patří k intimitě – tedy jak sami lidé na tento fenomén pohlížejí. Výzkum probíhal ve dvou etapách. Vlastní data jsme statisticky zpracovali a výsledky porovnali s údaji uvedenými v citované literatuře pro všechny typy těsných vztahů.

Zde prezentované poznatky ukazují, že existují značné podobnosti v tom, jak na intimitu ve vztazích nahlížejí muži a ženy, a že tyto podobnosti jsou výraznější než rozdíly. Dále uvádíme možné shody a odlišnosti v intimitě mezi jednotlivými těsnými vztahy a poukážeme na to, jakou roli mohou tyto nuance v uvedených vztazích hrát.

Získané poznatky by mohly do budoucna sloužit jako základ pro případné další bádání v rámci této problematiky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Vymezení těsných vztahů

Jak jsme zmínili již v úvodu, touha po blízkých vztazích s druhými lidmi, ať už je jejich základem blízkost fyzická, emocionální či intelektuální, zdá se být jednou ze základních potřeb člověka. Jak píše na příklad McAdams (1989) či Lippertová a Pragerová (2001), touha po blízkosti je jednou ze základních psychologických potřeb a v případě, že není naplňována, může být prožívána samota jednou z nejničivějších lidských zkušeností. Kvalitní blízké vztahy jsou jednou ze základních komponent, které se podílejí na vnímané pohodě (well - being) každého člověka.

Naplnění potřeby vřelých mezilidských vztahů se tedy zásadním způsobem podílí na psychické pohodě jedince, na jeho celkovém prožívání a vnímání sebe sama. Z tohoto důvodu tematika blízkých vztahů vždy tolik přitahovala pozornost nejen laickou, ale i pozornost odborné veřejnosti. A zřejmě i to je důvodem, proč existuje tolik rozličných definic toho, co to vlastně těsné vztahy jsou, co je intimita, čím jsou tyto jevy syceny, a čím nikoliv.

Před tím, než se budeme blíže věnovat tematice interpersonálních vztahů a intimity, zastavme se u slovního spojení *těsné vztahy*, které je součástí názvu této práce.

Adjektivum *intimní* pro popis vztahů mnohdy soupeřilo s přídavným jménem *těsný* či *blízký* (close), což v mnoha případech vedlo ke zmatení užívání těchto pojmů, kterých poté bylo často užíváno jako synonym. Pojem *intimita* byl tedy často zaměňován za pojem *blízkost* (closeness), ale užíval se i v situacích, kdy se mluvilo o pozitivních citech mezi partnery, o jejich vzájemném sdílení osobních myšlenek a pocitů, ale taktéž pro vyjádření intenzivních forem nonverbálních interakcí, jakými jsou na příklad dotyky, oční kontakt, fyzická blízkost či sexuální aktivita (Berscheid, Regan, 2005). Intimita byla tedy něčím, co na sebe bralo mnoho rozličných podob a vysvětlení.

Světlo do této problematiky přinesli na příklad Reis a Shaver (1988), kteří na intimitu nazírají jako na speciální případ těsného vztahu. Ne všechny blízké vztahy jsou nutně intimní, ale naopak všechny intimní vztahy jsou vztahy těsnými.

Pojednáváme-li o interpersonálních vztazích, nesmíme opomenout Harolda H. Kelleyho. Byl to právě Kelley, který původně zavedl pojem *osobní vztahy* (personal relationships), které vymezoval zejména na základě teorie sociální výměny (viz dále). Při charakteristice osobních vztahů Kelley zmiňoval zejména jejich těsnost, což následně vedlo k tomu, že právě název pro tuto charakteristiku vytlačil pojem osobní

vztahy a nahradil jej dnes široce užívaný název *těsné vztahy* (close relationships) (Slaměník, Hurychová, 2010). Adjektivum *těsné* či *blízké* je tak pravděpodobně nejčastěji užívaným slovem při popisu vztahů (Berscheid, 2004).

Na tomto místě se zastavme u jazykové a významové stránky slovního spojení close relationships a jeho překladu z angličtiny do češtiny. Toto slovní spojení pravděpodobně nejčastěji překládáme jako *blízký, těsný* či *úzký vztah*. V češtině se v každodenní mluvě většinou užívá spíše spojení *blízký vztah*, méně (jestli vůbec) už spojení *těsný vztah*. Ve významové rovině zde ale narážíme na drobný posun, který čeština nabízí a který v této práci rozlišujeme. Mohu s někým mít velmi blízký vztah, ale tento vztah nutně ještě nemusí být těsný. Domníváme se, že jistý kvalitativní posun je v českém jazyce v uvedeném slovním spojení cítit. Vrátime-li se ještě jednou k uvedené definici Reize a Shavera (1988), můžeme shrnout, že v rámci této práce se zaměřujeme právě na těsné vztahy, a tohoto názvu také užíváme, ač se v běžném jazyce nejedná o slovní spojení běžně užívané.

Jak dále píše Berscheid et al. (2004), Kelley zastával názor, že pokusy o systematizaci znalostí o těsných vztazích budou problematické do té doby, dokud se odborná veřejnost neshodne na tom, kdy se lidé skutečně nacházejí v těsném vztahu a kdy nikoliv - dokud se neshodnou na kritériích, jejichž naplnění je třeba, aby mohl být vztah pojímán jako těsný. Kelley jako jednu ze základních esencí vztahu mezi dvěma lidmi považoval jejich vzájemnou interakci. Proto spatřoval jako nevyhnutelné, aby všechny vztahy, tedy i ty, jež považujeme za těsné, poukazovaly na vzorce vzájemné závislosti zúčastněných osob. Těsné vztahy tak byly Kelleyem konceptualizovány jako ty, jejichž interakční vzorce vykazují vysokou míru vzájemné závislosti.

Velmi kontroverzním krokem bylo, když Kelley (1983) vydělil z konceptualizace těsných vztahů city (sentiments), které mají jednotlivci vůči sobě nebo vůči vztahu jako takovému (cit. podle Berscheid et. al, 2004, st. 82). Dříve než se tak stalo, bylo běžné na těsné vztahy nahlížet jako na takové, ve kterých jsou nutně přítomny pozitivní prožitky vůči partnerovi či alespoň vůči vztahu samotnému. Kladné city byly tedy jednou z hlavních komponent, které se podílely na dosavadní definici těsných vztahů (Berscheid, Kelley, 2002, cit. podle Berscheid et al. 2004, st. 83).

Kelley (1983) toto uzavřel jasným názorem, že kladný sentiment k druhému či ke vztahu, by neměl být zahrnován do konceptu těsných vztahů, ale měl by být od vzájemné závislosti zkoumán odděleně. Ačkoliv mnoho těsných vztahů (vztahů vykazujících vysokou míru vzájemné závislosti) je rovněž spojeno s kladnými emocemi, nemusí tomu tak být vždy. Existují zajisté i vztahy, které se neslučují v míře vzájemné závislosti a kladných

prožitků (stabilní avšak nešťastná manželství apod.) (cit. podle Berscheid et al. 2004, st. 83). Tímto se Kelley nesmazatelně vepsal do historie konceptualizace pojmu těsných vztahů a obohatil tak tehdejší pohled na tuto problematiku, jak uvidíme dále, o zcela novou dimenzi.

Kelley v knize *Personal Relationships* (2010), která je jedním ze zásadních děl, věnujících se vztahové tematice, píše, že pojmu těsné osobní vztahy (*close personal relationships*) užíváme, chceme-li mluvit o vztazích, které vznikají v partnerském vztahu, v manželství, u nejlepších přátel, ale i osob, které spolu velmi blízce spolupracují. Hlavní podmínkou je podle Kelleyho dlouhotrvající charakter tohoto vztahu, tedy fakt, že zúčastněné osoby spolu tráví spoustu času, dělají mnoho věcí společně, často sdílejí životní či pracovní prostor, vzájemně sdílejí osobní informace, sdělují si svoje pocity, a cítí se i působí jako neoddělitelný celek.

Pro úplnost vysvětlení pojmů tak, jak s nimi pracujeme v této práci, uveďme, že těsnost vztahu charakterizujeme takovými interakcemi, které se vyznačují vzájemnou péčí, odpovědností a důvěrou, v nichž je chování partnerů vzájemně vysoce závislé a přináší tak důsledky pro oba partnery. Vzájemná závislost referuje o tom, jak se zúčastnění jedinci vzájemně ovlivňují, jak chování jednoho působí na druhého apod., a tato závislost může být popsána mnoha různými způsoby, v závislosti na charakteru účinku, na který se ptáme. Tak bychom mohli vzájemnou závislost definovat na příklad jako přenášení vlastních emocionálních stavů na druhého, vzájemnou výměnu informací, nebo situaci, kdy každé chování jednoho, vyvolává nějakou reakci druhého ze zúčastněných. Vztahem přitom rozumíme ustanovenou vazbu mezi dvěma lidmi, která má své specifické vlastnosti a historii (Kelley, 2010; Slaměník a Hurychová, 2010).

Mezi těsné vztahy, podobně jako Kelley, řadíme romantickou lásku, manželství či partnerství, přátelství a rodinné vztahy. Jak píše Cox (1984), život v dnešní společnosti nabízí spoustu rozličných možností, jak a kde naplnit potřeby spojené s těsnými vztahy, a manželství již tak není jedinou cestou k intimitě, protože lidé mají možnost navazovat různé intimní svazky různé intenzity apod.

Také McAdams (1989) píše, že v dospělém životě hledáme intimitu skrze různé vztahy. Nejčastěji sdílíme naše nejvnitřnější záležitosti s partnery, přáteli, členy rodiny, známými, ale také s dalšími lidmi v našem životě, se kterými jsme nějakým způsobem svázáni a ke kterým se vztahujeme, ať už třeba jen na malý okamžik. Jak tedy vidíme, McAdams na rozdíl od Kelleyho (viz výše) nevidí časovou proměnnou tak striktně a neomezuje se pouze na dlouhodobé vztahy.

Ač se každý z těchto vztahů vyznačuje svými vlastními specifiky, přeci je spojují jisté znaky, které jsou charakteristické pro těsné vztahy. Mezi tyto znaky řadíme na příklad již zmiňovanou vzájemnou závislost, důvěru, závazek či princip sociální výměny, o kterých se budu ve své práci několikrát zmiňovat podrobněji, a jejichž role se může během trvání vztahu měnit.

2. Charakteristické znaky těsných vztahů

V literatuře se můžeme setkat s výčtem mnoha různých znaků, které jsou označovány jako charakteristické pro těsné vztahy. Slaměnik a Hurychová (2010) zmiňují na příklad tyto: vzájemná závislost, důvěra, závazek, intimita a s ní spojené další jevy, obsazení druhého ve vlastním já, sdílení společných postojů, zájmů a potřeb, emoční souznění, opora, společné zvyky, specifická komunikace, očekávání a uspokojování ve vztahu, sebeobětování, společně vykonávané aktivity atp.

Kouneski a Olson (2004) píší, že dvojice v těsném vztahu jsou emočně propojeny a jeden závisí na podpoře druhého. Pro tyto dvojice je příjemné, když mohou být spolu a mohou-li sdílet mnohé zájmy, přičemž ale neopomíjejí individualitu druhého. Ve výsledku tito jedinci prožívají jakýsi bezpečný pocit sounáležitosti. To všechno se podílí na vytváření takové atmosféry, která dává vzkvétat další intimitě ve vztahu.

Jak jsme zmínili výše, Kelley jako jeden z velmi podstatných znaků těsných vztahů považoval princip sociální výměny, na který se proto v následující kapitole zaměříme konkrétněji.

2. 1 Princip sociální výměny a vzájemná závislost

Harold H. Kelley byl jedním z těch, kdo se snažili vytvořit koncepční plán, který by usnadnil studium těsných vztahů. Kelley jádro každého vztahu spatřoval v interakcích, které se odehrávají mezi dvěma lidmi. Na dvojici lidí lze nahlížet jako na pár, pokud můžeme pozorovat, že se svým chováním vzájemně ovlivňují – tedy jejich chování je na sobě vzájemně závislé.

Jednou z nejvlivnějších teorií interpersonálních vztahů je tedy teorie vzájemné závislosti Harolda Kelleyho a Johna Thibauta. Tento princip je velmi dobře popsán v jejich knize *The social psychology od groups*. Teorie popisuje zisky a ztráty, které vztahy přináší zúčastněným stranám. Podle tohoto přístupu jsou trvání či odolnost vztahu determinovány podobnými principy, jaké se uplatňují v ekonomii – odměny, ztráty, alternativy apod. Zjednodušeně řečeno, podle této teorie v podstatě „nakupujeme“ ty nejlepší vztahy, které můžeme. Upřednostňujeme ty vztahy, které nám přinesou nejvíce užitku, a zároveň nejméně

ztrát, a budou tedy pro nás tou nejlepší alternativou ve srovnání se vztahy jinými (Brehm, 1985).

Pojem vzájemné závislosti se, jak jsme zmínili výše, opakovaně objevuje v mnoha definicích těsných vztahů, potažmo intimity. Vzájemná závislost vyjadřuje míru vlivu, jaký má jeden partner na druhého. Zjednodušeně bychom mohli tuto provázanost přiblížit tak, že akt jednoho z partnerů vyvolává reakci druhého partnera. V intimních vztazích je frekvence těchto vzájemně se ovlivňujících aktivit vysoká (jeden z partnerů často ovlivňuje chování druhého partnera), má určitou sílu (partneři mají významný vliv jeden na druhého), rozmanitost (partneři se navzájem ovlivňují v různých oblastech života) a trvalost (partneři ovlivňují jeden druhého po významně dlouhé období) (Brehm, 1985; Slaměník, Hurychová, 2010). Vzájemná závislost se konstituuje a prohlubuje společnou odpovědností obou partnerů za psychickou pohodu druhého, investicemi do jeho potřeb, zájmů a cílů, vzájemnou pomocí, ohledy na prožívání druhého apod. Úroveň vzájemné závislosti je dána tím, na kolik oba partneři navzájem ovlivňují své chování, na kolik je ve vztahu naplňováno jejich očekávání, které si do vztahu přinášejí, a jak moc jsou výsledky vztahu pro ně příjemné či nepříjemné - tedy jakási míra jakou jsou spokojeni s pocitem bezpečí, ochrany a podpory, který ve vztahu nalézají, s emoční vřelostí, názorovou shodou, či sexuálním uspokojením atp. Vzájemná závislost je tak v podstatě péčí o druhého. Partneři jsou si tak schopni navzájem poskytovat příjemné zážitky, znají preference a potřeby druhého a snaží se je systematicky a dlouhodobě naplňovat, aby zachovali fungování vztahu a minimalizovali tak možnost jeho narušení (Slaměník, Hurychová, 2010).

Jak píše Kelley (2010), princip sociální výměny ale neprezentuje pouze jakousi teorii odměn a ztrát, jak je někdy mylně interpretováno. Záměrem této teorie nebylo identifikovat odměny a náklady jakožto důsledky interakce, ale spíše identifikovat vzorce interakcí takovýchto vztahů a jejich důsledků.

Některé vztahy se pro zúčastněné partnery zdají být uspokojivějšími než jiné. U vztahů, které mohou být označeny jako více uspokojivé, je typická tendence k jejich přetrvání. Pro méně uspokojivé vztahy, zdá se být tato tendence opačná. Důsledky těchto interakcí mohou být popsány mnoha způsoby, ale Thibaut a Kelley (1961) uvádějí jako užitečné, rozdělovat je právě na odměny (na příklad potěšení, spokojenost ve vztahu, uspokojování potřeb), které jedinec ze vztahu čerpá, a naopak ceny (ztráty), které tento vztah vyžaduje. Odměny jsou vlastně všechny dobré a příjemné věci, které se snažíme maximalizovat, stejně jako se snažíme minimalizovat možné ztráty. Odměny a náklady přitom mohou být podle Thibauta a Kelleyho identifikovány a alespoň přibližně

kvantifikovány.

Popis vztahů s ohledem na to, jak jeden ze zúčastněných ovlivňuje svým chováním druhého, nám poskytují rámec, skrze který můžeme mnohé z těchto interakcí pochopit a za určitých podmínek dokonce i předpovídat (Kelley, 2010). Na základě tohoto předpokladu Thibaut a Kelley analyzovali různé způsoby, kterými mohou osoby být navzájem provázané, a to právě s ohledem na odměny a náklady. Za tímto účelem - porozumění a predikce - pracují Thibaut a Kelley s maticí (payoff matrix či outcome matrix) – koncept vypůjčený z teorie her - která je jakousi logickou metodou, jak popsat zisky i ztráty jedné osoby různými způsoby, v závislosti na vlastních akcích, a na akcích partnera (Kelley, 2010). Bližší popis těchto matic je nad rámec této práce a dále se jimi zabývat nebudeme. Zaměřujeme se spíše na teorii samotnou, a to především na skutečnost, jaký vliv měla na chápání těsných vztahů jako takových.

Na ztráty, jak píše Brehm (1985), nemůžeme nazírat jakožto na absolutní překážky ve vztahu, protože koneckonců každý vztah s sebou přináší určité investice, ale každá ztráta je zároveň relativizována tím, jaké naopak zisky mohou ze vztahu plynout. V každém vztahu musí jedinec počítat i s méně příjemnými stránkami druhého. Základní otázka teorie sociální výměny tedy nezní, zda zaplatíme za trvání vztahu nějakou cenu, protože k tomu dojde za každé situace, ale kolik jsme ochotni pro trvání vztahu obětovat.

Thibaut a Kelley (1961) v rámci teorie sociální výměny dále uvádějí, že každý z partnerů hodnotí, jak moc uspokojivý pro něj vztah je, a současně tento vztah porovnává vzhledem k možným alternativám. Porovnání toho, co daný vztah přináší s alternativami, které se zároveň nabízejí, určuje, zda jedinec ve vztahu přetrvá, či vztah naopak opustí, přičemž těmito alternativami není myšlen pouze jiný, náhradní vztah, ale i možnost zůstat sám, stát se členem větších komplexnějších skupin, nebo na příklad věnovat se práci apod.

Jak je tedy patrné, základem každého interpersonálního vztahu je podle Thibauta a Kelleyho (1961) interakce. Interakcí rozumíme situace, kdy se jedinci chovají způsobem, jehož výsledky se bezprostředně dotýkají druhého, když spolu vzájemně komunikují apod. Tyto interakce označujeme jako vzájemnou závislost obou partnerů a tato vzájemná závislost spolu s dalšími ukazateli spoluurčuje pravděpodobnost, s jakou jedinec opustí či uchová vztah, ve kterém se nachází. Čím více daná osoba odmítá vztah opustit, tím větší je pravděpodobně její závislost na daném vztahu. Vzájemná závislost tedy podle Kelleyho referuje o tom, jaký vliv má jedna osoba na druhou. Tato závislost může být popsána mnoha různými způsoby. Můžeme ji definovat jako vliv na postoje druhého, šíření emočních stavů (kontaminace), výměnu informací či ovlivňování partnera svým chováním apod. To vše

na jedné straně zahrnuje výhody a zisky, a na straně druhé s sebou přináší ztráty a investice (Kelley, 2010).

V této spojitosti Kelley (2010) píše, že bez ohledu na další různé intervenující faktory se zdá, že méně závislý partner mívá větší vliv ve vztahu, než ten závislejší. Obecně řečeno - závislejší osoby se spokojí s mizernými zisky a tolerují, že musí do vztahu více vložit. V extrémních případech to může vést k tomu, že začnou snášet i násilí apod. Podobný fenomén můžeme spatřit i v rámci interpersonální atraktivity. To, co nás na druhých přitahuje, zároveň vytváří to, co nás na těchto lidech činí závislými (Kelley, 2010).

Setrvání ve vztahu či naopak jeho ukončení tedy není jednoduchou problematikou, jak by se mohlo na první pohled zdát, a výsadní roli zde nehraje pouze to, jaké odměny nám vztah přináší. Závislost je totiž definována nejenom tím, co od vztahu dostáváme, ale také tím, co si myslíme, že bychom dostávali od případné alternativy. Můžeme být ve vztahu i velmi nešťastní, ale pokud neexistuje jiná – lepší – alternativa k tomuto vztahu, můžeme v nevyhovujícím vztahu dále setrávat. Je-li na příklad jedinou alternativou k existujícímu vztahu sociální izolace od ostatních lidí, většina si zvolí zůstat v aktuálním vztahu, ať už je jakkoliv špatným či nevyhovujícím (Brehm, 1985).

Ve snaze lépe pochopit fungování a dynamiku mezilidských vztahů je třeba brát v potaz, že lidé neradi obětují jednou vynaložené investice a uvědomují si, kolik další námahy a investic by stálo vybudovat vztah nový, ve kterém budou opět začínat od začátku. Investovaný čas, emoce, společně prožité chvíle, ale i materiální komponenty dnes již neuspokojivého vztahu, to vše působí ve prospěch zachování starého svazku a v neprospěch nově přichozích šancí započít vztah nový (Slaměnik, Hurychová, 2010). Kelley (2010) píše, že rozchod se objeví teprve tehdy, když zisky spojené s udržením vztahu jsou nízké, když cena za ukončení vztahu je taktéž nízká, ale zisk z ukončení vztahu (na příklad z toho, co nám nabízí jiný vztah) je vysoký.

Na závěr připomeňme, že každý vztah, který navážeme, se vyznačuje jistou důležitostí a vyžaduje nějaké investice, ale zásadní význam mají pro člověka právě těsné vztahy. Koloběh investic a zisků je v těsných vztazích ještě zesílen a nabývá na důležitosti.

2. 2 Závazek a důvěra

Výše zmiňovaná teorie sociální výměny se často objevuje v mnoha koncepcích interpersonálních vztahů. Jak ale zmiňují jiní autoři (Slaměnik a Hurychová, 2010), hodí se tento princip spíše pro méně těsné vztahy, ale jen v omezené míře pro dlouhodobé těsné vztahy. Rozvine-li se mezi dvěma jedinci vzájemná závislost, spíše než na základě vkladů

a zisků funguje vztah na základě normy sociální odpovědnosti či závazku. Závazek je tedy považován za jeden z prostředků, který podporuje trvání dlouhodobých těsných vztahů i v případě jejich ohrožení a nejistoty. Se vzájemnou narůstající závislostí v těsných vztazích tedy stoupá i role závazku, který představuje dlouhodobou orientaci na zájmy a potřeby partnera s tendencí vztah zachovat a případně ho rozvíjet.

Odlišně se na problematiku závazku dívají Sternberg a Kelley. Zatímco Sternberg (1986) spatřuje závazek jako jednu z komponent lásky, spolu s intimitou a vášní, Kelley (1983) vidí závazek a lásku jakožto pojmy, které se sice hodně překrývají, ale jsou na sobě nezávislémi (cit. podle Fehr, 1988, st. 559). Ať už je otázka samotné povahy závazku na straně té či oné, v této práci závazkem rozumíme, podobně jako Sternberg (1986), dlouhodobou investici jedince do vztahu, kterou vyvíjí za účelem zachování tohoto vztahu. Nevyjadřuje tak pouhý stupeň zodpovědnosti jednoho z partnerů za pocity druhého ve vztahu apod.

Jak píše Hatfield a Rapson (1993), můžeme závazek definovat na příklad jako stupeň, jakým je jedinec ochoten stát při druhém, třebaže to znamená vzdát se některých svých vlastních potřeb či tužeb v jeho prospěch. Akceptujeme druhého i spolu s jeho chybami a problémy, které mohou učinit náš vlastní život poněkud složitější, než jaký by mohl být, kdybychom vztah s druhým ukončili. Závazek znamená, že se již méně soustředíme na výhody a nevýhody vztahu, ale naopak více pracujeme na tom, aby tento vztah, i navzdory možným nepříjemnostem, které s sebou přináší, trval co nejdéle.

Ve shodě s tímto Skolnick (1987) píše, že atraktivita může spojit dohromady dva lidi takzvaně na první pohled, ale není v jejích silách udržet vztah, chybí-li společné hodnoty a zájmy - chybí-li rozhodnutí se zavázat.

S narůstající vzájemnou závislostí partnerů tedy ve vztahu stoupá i role závazku, jakožto dlouhodobé orientace na zájmy a potřeby partnera s přáním vztah zachovat a dále ho rozvíjet. S rostoucí mírou závazku se oba partneři snaží dlouhodobě naplňovat potřeby a přání druhého, a za tímto účelem se snaží porozumět emocionálním, intelektuálním a fyzickým potřebám blízké osoby (Slaměník, Hurychová, 2010).

Každý vztah je nevyhnutelně spjat se zdary i nezdary a během jeho trvání dochází k situacím, kdy závazek, který jsme si k druhému partnerovi vytvořili, je jedinou, nebo téměř jedinou věcí, která udržuje vztah v chodu. Tato komponenta tedy hraje zásadní roli v situacích, kdy je třeba přenést se přes těžkosti a vrátit se tak k časům, kdy byli partneři ve vztahu spokojeni (Sternberg, 1986).

Na druhou stranu, jak píše Šulová (2005), jedním z charakteristických znaků

současné rodiny patří i jistá absence očekávání trvalosti vztahu. Objevuje se mnoho alternativ partnerského soužití, které většinou akcentují osobní svobodu, možnost vztah kdykoliv ukončit, neuplatňování vzájemných závazků ani zodpovědnost ke členům rodiny. Narůstá odsouvání rodičovství na pozdější věková období. Dochází k omezování bezprostředních kontaktů mezi partnery i mezi dětmi a rodiči následkem pozměněného životního způsobu, tempa, měřítek, hodnot atp.

Jak píše Orthner (1981), lidé se zároveň mohou lišit v tom, co je důvodem jejich závazku vůči druhému, a za tímto účelem popisuje dva základní typy závazku – instrumentální a intrinsický.

Instrumentální typ závazku k druhému vzniká proto, že je vztah s druhým pro nás užitečný, že nám přináší ty výsledky, po kterých toužíme, které potřebujeme. V základu vztahu charakteristického instrumentálním závazkem stojí otázka, co může daný jedinec udělat pro druhého, co mu vztah s ním přináší. Vzájemná vazba obou partnerů tak může být brána jako jakýsi druh směny.

Zde můžeme spatřovat jistou paralelu k teorii sociální výměny, jak ji popisují Thibaut a Kelley, kde je základem vztahu rovněž to, jaké zdroje jeden druhému ve vztahu nabízí. Orthner uvádí, že mnohé vztahy na této bázi zpočátku své existence opravdu fungují – každý hledá osobu, která naplní jeho čas něčím příjemným, poskytne mu sexuální uspokojení nebo třeba jen plní funkci krásného „doplňku“, kterým se můžeme pyšnit. Hodnocení vztahu tedy v tomto druhu závazku vychází z toho, co zúčastněným stranám osobně nabízí.

Intrinsický druh závazku se od instrumentálního odlišuje v tom, že hodnocení vztahu se neodvívá pouze od toho, co nám druhý může dát, ale je pozitivně hodnocen pro vztah samotný. Osoba, se kterou vztah udržujeme, je tak hodnocena pozitivně pro to, jaká je, ne na základě toho, co (pro nás) dělá a co nám nabízí.

Další zásadní roli v intimních vztazích hraje důvěra. Většina lidí jen zřídka odhaluje svoje nejnítěrnější sny či obavy, pokud nevěří, že to pro ně není nebezpečné – že jejich vyznání nebude zneužito. Cox (1984) připomíná několik primárních komponent intimity, jakými jsou na příklad volba, vzájemnost a důvěra. Dva lidé si zvolí jeden druhého pro budování vztahu. Tento akt musí pro vybudování hlubokého vztahu být aktem vzájemným. Společným sdílením a vzájemným odkrýváním myšlenek a pocitů narůstá mezi oběma partnery vzájemná důvěra a závazek.

Berscheidová a Reganová (2005) píší, že mnozí autoři vidí důvěru jakožto vztahovou proměnnou, tedy něco, co je specifické pro ten který vztah.

Jedni z prvních, kdo vyvinuli metodu k měření partnerské důvěry, byli Larzelere a Huston (1980). Tito autoři zjistili, že důvěra v partnera byla silně pozitivně propojena s láskou vůči partnerovi a rovněž byla propojena s hloubkou sebeodhalování. Síla důvěry podle těchto autorů stoupá spolu se stoupajícím závazkem ve vztahu a naopak klesá, je-li vztah založen na rozumu. Důvěra mezi partnery je tedy jakousi prerekvizitou k rozvoji závazku.

Přestože fenomén důvěry ve vztahu byl podle Berscheidové a Reganové (1995) mnohdy v pozadí zájmu výzkumných studií, porozumění vývoji a zániku důvěry ve vztahu může vysvětlovat budoucí chování lidí v dalších vztazích.

3. Intimita

Intimita, která je jako jeden ze znaků těsných vztahů hlavním předmětem této práce, je konstruktem, který je vymezen různými způsoby. V následujících odstavcích se budeme blíže zabývat tímto pojmem, jeho definicí, jednotlivými komponentami intimních vztahů a důvody jejich vzniku tak, jak jsou popsány v literatuře.

Slova jako *intimita* či *intimní* jsou běžně užívána v situacích, mluvíme-li o lidech, interakcích mezi lidmi, vztazích, prostředí, komunikaci, myšlenkách či pocitech atp. (Laurenceau et al., 2004). Podobně Hydeová a Delamatar (2007) zmiňují, že na intimitu lze nahlížet jakožto na charakteristiku osoby či jako na charakteristiku samotného vztahu. Zaměřujeme se na příklad na to, jakou má určitá osoba motivaci k intimitě či proč se chová intimněji než někdo druhý, proč je některý vztah intimnější než jiný apod.

Zatímco již zmiňovaná těsnost vztahu referuje spíše o obecném modelu závislosti, intimita referuje o specifickém typu sociální interakce zúčastněných (Collins, Feeney, 2004). Intimita je interakční fenomén tvarovaný chováním, myšlenkami a pocity v něm vytvořených. Tři hlavní kategorie intimacy, mezi které patří právě intimní chování (odkrývání osobních informací a pozitivních pocitů), pozitivní afekt (např. příjemnost) a kognice (vnímání, že nám partner rozumí) se podle některých autorů (na příklad Lippert, Prager, 2001) nezávisle na sobě podílejí na tomto tvarování intimacy ve vztahu.

Na roli intimacy a její význam při udržování vztahu v čase se již zaměřovaly mnohé výzkumy. Vzniklo tak množství definic a stalo se ne příliš snadným se v této různorodosti definic orientovat. Vymezení intimních vztahů a jejich jasné prozkoumání je možná i z těchto důvodů, jak uvidíme dále, velmi problematické.

Ačkoliv je o problematiku těsných vztahů a intimacy na straně odborné i laické veřejnosti velký zájem, Hatfield a Rapson (1993) píší, že se nejedná o jev, který by byl

odedávna samozřejmostí. Naopak se v historii člověka jedná o jev relativně nový. Podle zmiňovaných autorů je třeba mít na paměti, že dosažení intimního svazku s druhými se v západním světě v době renesance před pěti sty lety očekávalo jen velmi zřídka, a jen stěží něco takového běžně existovalo na příklad před dvěma tisíci lety apod. Konečně ani dnes, ne všichni a priori směřujeme k cíli dosáhnout intimního propojení s druhým. Ačkoliv se tedy jedná o jev oceňovaný, mnoho lidí v západním světě, obzvláště mužů, toto stále ještě nebere vážně natolik, aby byli schopni intimity dosáhnout. Pro mnoho z nich je, jak zmiňovaní autoři připomínají, „intimita“ stále ještě převážně spojena hlavně se „sexem“.

Mimo západní svět je snížená důležitost intimity jako jednoho z životních cílů ještě nápadnější. Na příklad v chudých společnostech, kde je nedostatek jídla a věcí každodenní potřeby, jistě nebude hlavním tématem intimita, ale lidé budou orientováni na jiné aspekty vztahů - na příklad na ty materiální apod. Proto, jak dále Hatfield a Rapson připomínají, mluvíme-li o intimitě a o tom, co nám může do života přinést, popisujeme něco, co je v historii člověka poměrně mladé a hlavně velmi závislé na kultuře, ze které pocházíme. Prožitek něhy, citlivost, schopnost sblížit se s druhým atp., to všechno posouvá člověka mimo normy, které jsou v podstatě běžné pro život na planetě napříč její historií, která se naopak nesla v duchu násilí, surovostí, potlačovaných emocí, nenávisti, krevní msty, podrobování se autoritě apod., tedy v duchu mnohdy brutalitou prostoupených životů (Hatfield, Rapson, 1993).

Za určitých okolností je tedy intimita považována za vysoce oceňovaný jev ve společnosti. Pro mnoho lidí může představovat cíl, ke kterému mají obrovskou touhu se přiblížit. Existence či naopak neexistence uspokojivého blízkého vztahu s druhými lidmi, bývá brána jako jeden z prediktorů prospívání či naopak neprospívání člověka. Za všechny autory, kteří se této problematice bohatě věnují, zmiňme na příklad McAdamse, který ve své knize (1989) připomíná, že špatné zdraví a negativně prožívané well-being v dospělosti, může pramenit z rozvatů v osobních vztazích a selhání intimity. Obrazně řečeno „zlomená srdce“ mohou mít za následek porušení našeho mentálního zdraví jako takového.

3. 1 Definice a charakteristika intimity

Slovo intimita má svůj původ ve slově *intimus*, latinském výrazu, mezi jehož jednotlivé významy řadíme na příklad: nejhlubší, skrytý, tajný, nejvnitřnější apod.

Jak jsme naznačovali výše, definovat pojem intimita, je velmi problematické. Přesto lze v literatuře najít jisté styčné plochy, které ukazují, že existuje určitá shoda v tom, co nejspíše pojem intimity představuje, které komponenty do intimity vstupují a které

nikoliv. V následujících kapitolách se budeme tímto pojmem blíže zabývat a představíme různé pohledy, se kterými se lze v rámci této problematiky setkat.

Jak jsme poznali výše, intimita je podstatným znakem těsných vztahů. Některé vztahy mohou být hodnoceny jako intimnější než jiné vztahy, někteří jedinci mají větší touhu po intimních vztazích než druzí lidé, role intimity se může s postupem trvání vztahu měnit atp. Co tedy konstituuje intimitu ve vztahu? A co vlastně intimita je?

Podle Mosiera (2006) je intimita silně osobní vztah, vyznačující se trvalým pocitem blízkosti, ve kterém je každý z partnerů láskyplně a bezpodmínečně přijat druhým. Vztah, který se vyznačuje intimitou, má tendenci přetrvávat v čase. Čím více se intimita ze vztahu vytrácí, tím méně pravděpodobné je, že vztah dvou lidí bude zdravý a dále setrvá. Intimita je způsob, jak být blízko druhému, oddat se mu a odhalit část sebe sama. Intimní vztah je ten, kde jsou dva lidé, třebaže jsou od sebe vzdáleni, vnímaví jeden vůči druhému. Být emocionálně propojen s druhou osobou a prožívat pocit, že jsme plně v souladu s tímto jedincem, to je základní zkušenost intimity. Je to vzájemná otevřenost, kdy spolu s druhým sdílíme prožitky našeho (pro ostatní) skrytého já. Podstatou intimního svazku je tedy silné emoční propojení s druhým, vzájemná empatie a hluboká důvěra.

Sternberg (1986) ve své trojúhelníkové teorii lásky (viz dále) také operuje s pojmem intimita. Ta podle něj zahrnuje prožitky blízkosti, vzájemného propojení a pouta ve vztahu, a je tak jakousi emocionální komponentou vztahu.

Intimita je prožívání podstaty sebe sama v intenzivním duševním, fyzickém a emocionálním spojení s jinou lidskou bytostí (Kieffer, 1977, cit. podle Cox, 1984, st. 18), či jak píše Hydeová a Delamatar, (2007) intimita je hlavní komponentou každého blízkého nebo romantického vztahu.

McAdams (1989) píše, že touha po intimitě je přáním sdílet to nejnaternější s druhou osobou. Díky intimitě sdílíme nejhlubší části nás samých s těmi, kteří sdílejí části svého nitra na oplátku s námi. Touha po intimitě je elementární psychologickou potřebou lidského života a jednou z mála základních potřeb, které naplňují naše životy smyslem.

Intimita je proces a prožitek, který se v optimálním případě vyskytuje v láskyplném vztahu. Je to dynamický proces, který se vyvíjí během vztahu tím, jak se vyvíjí pozitivní prožitky mezi partnery (Kouneski, Olson, 2004).

Podle Perlmana a Fehra (1987) rysy intimity zahrnují otevřenost, upřímnost, vzájemné sebeodhalování, pečování, vřelost, ochraňování, vzájemnou oddanost, všímavost a zavázanost, pocity odhození bariér apod. V behaviorální rovině se potom intimita projevuje sdílením a sebeodhalováním v rámci komunikace, nebo různými důkazy, které

mají vyjadřovat, že máme druhého rádi apod.

Weingartentová (1991) konceptualizuje intimitu spíše jakožto kvalitu konkrétní interakce než kvalitu vztahu jako takového. Autorka definuje intimitu jako výsledek interakce, která vzniká v situaci, kdy se oba jedinci podílejí na tvorbě a vzniku významů vnímání okolního světa, a jsou na základě těchto společně utvořených významů schopni koordinovat své budoucí jednání a činy.

Jak píše Fehr (2004), typické definice intimity zahrnují prožitky sociální opory, důvěry, vzájemného porozumění, citu a vyjadřování emocí. Podobně také Hydeová a Delamatar (2007) definují intimní vztahy jako takové vztahy, které jsou v zásadě charakterizovány závazkem, pocity blízkosti a důvěry. Intimitu ve vztahu lze dle zmiňovaných autorů podporovat zejména vzájemným odhalováním sebe sama před druhým (za předpokladu, že druhému důvěřujeme, protože je velmi těžké, ne-li nemožné, navazovat intimitu ve vztahu s nedostatkem důvěry).

Perlman a Fehr (1987) zkoumali, jak většina teoretiků užívá pojem intimita, a shrnují, že většina z nich předpokládá, že intimní vztahy v sobě zahrnují city (affection) a vřelost, sebeodhalení, blízkost a vzájemnou závislost (cit. podle Hatfield, Rapson, 1993, st. 134).

Heller a Wood (1998) spatřují jako nejdůležitější ty komponenty intimity, které se opakovaně vyskytují v literatuře: přirozenost, sebeodhalování, sexualita, autonomie versus splynutí a intelektuální, psychická a emocionální blízkost.

Mnohými z těchto zmiňovaných komponent se budeme zabývat v různých kapitolách této práce.

Určitou inspirací při hledání definice intimity nám může být studium těch interakcí, které bývají v těsných (intimních) vztazích obvykle přítomny. Jisté opakující se prvky, které se objevují v intimních vztazích různých lidí, nám mohou poskytnout představu, která může sloužit k sestavení konečné definice toho, co to vlastně intimita je a co je pro ni typické. Jedinci, kteří mají zkušenosti se vztahem, který můžeme definovat jako intimní, měli jistě možnosti v těchto vztazích zakusit vzájemné sebeodhalování, přijetí či vzájemné porozumění apod., a z jejich osobních zkušeností tak můžeme čerpat. Na příklad Lippertová a Pragerová (2001) se zabývaly pracovní definicí intimity tak, jak ji vnímají sami lidé skrze každodenní zkušenosti s ní – tedy zkušeností se situacemi, které sami vnímají jako intimní. Na základě tohoto šetření uvedené autorky zjistily, že definice intimity zahrnuje následující: prožívanou příjemnost ve vztahu, sdílení osobních informací, pochopení, sdílení a vyjadřování pozitivních emocí.

Postupným narůstáním vzájemných citových prožitků mezi dvěma lidmi, a postupným odhalováním sebe sama druhému, se vztah čím dál tím více odlišuje od jiných, běžných (neintimních), vztahů. To vše tedy právě skrze postupně narůstající znalost druhého a prohlubující se pochopení. Ve vztazích, které aspirují na to, stát se vztahy intimními, je třeba, aby výše popsané prožitky a zkušenosti mezi oběma partnery postupně narůstaly. Intimní vztah tedy můžeme charakterizovat vzájemnou vysokou znalostí druhého (Prager, Roberts, 2004).

Mezi další charakteristiky intimních vztahů bývá často zařazováno jakési emoční přilnutí k druhému. Vzájemné pozitivní city či láska jsou pravděpodobně první podmínkou pro vznik intimního spojení mezi dvěma lidmi. Oblíbené či milované osobě jsme ochotni vyjavit o sobě více, než druhým lidem. Základem těsných vztahů, které vznikají mezi partnery, rodiči a dětmi, přáteli stejného i opačného pohlaví, je tedy podle některých autorů oboustranná sympatie, vztah mít rád či emoce lásky (srov. Kelley, 2010). Láska jako taková ovšem může existovat i za předpokladu, že neexistuje vzájemná závislost zúčastněných osob, protože je samozřejmě možné milovat někoho, kdo má na náš každodenní život jen malý či vůbec žádný vliv - někoho, kdo nemá zájem city opětovat. To je tedy jakýsi základní a velmi důležitý rozdíl mezi láskou a intimním spojením, které naopak tyto charakteristiky vyžaduje. Intimita nemůže existovat bez vzájemné závislosti obou zúčastněných partnerů, láska ano.

McAdams (1989) v kapitole s názvem *What Is Intimacy?* taktéž připomíná, že intimita není to samé jako láska. Nemůžeme intimitu definovat na příklad na základě znalosti různých typů lásky, jak jsou často probírány v literatuře zaměřující se na vztahy. Jedná se o pojem, který je obecnější než tyto zmiňované typy. Intimita v nějaké své formě může procházet skrze všechny druhy lásky a může tedy být zažita v kontextu každé z nich.

Jak shodně píše Mosier (2006), aby mohla intimita mezi dvěma partnery existovat, musí emocionální blízkost a propojení mezi partnery být vzájemné. Intimita tak může vzniknout teprve po jakési vzájemné dohodě mezi oběma partnery. Chce-li jeden z partnerů blízkost ve vztahu, ale druhý ne, intimita se nemůže rozvinout, nemůže o ní v takového souvislosti být vůbec řeč. Vznik těsných vztahů je založen na vzájemně prohlubující se důvěře, porozumění, vzájemné závislosti, společných postojích společně prožívaných emocích, zvycích apod. (Brehm, 1985; Slaměnik, Hurychová, 2010). Bez této vzájemnosti podmínky pro vznik intimního spojení nenastanou. Také Heller a Wood (1998) píší, že intimita je ze své podstaty vzájemná. Vztah nemůže být považován za intimní, pokud partneři nesdílejí pocity intimity.

Dále na příklad Reis (1998) píše, že intimita je interakční proces. Nezáleží tedy pouze na sebevyjádření, ale také na odpovědi druhého. Nakonec také Prager (2000) píše, že intimní vztahy jsou postaveny na intimní interakci.

V předešlých odstavcích jsme si ukázali, co vše může podle literatury spadat pod pojem intimita, a jak vidíme, lze na fenomén intimity nahlížet z několika úhlů. Někteří autoři nahlížejí intimitu jako prožitek, jiní intimitu spatřují jako dynamický proces, další jako interakci mezi dvěma jedinci.

Člověk je obvykle součástí více těsných vztahů zároveň (partnerské, přátelské, rodičovské atp.), přičemž určité obecné charakteristiky platí pro všechny z nich. Specifikum těchto vztahů je ale dáno odlišnou historií společných zážitků, odlišnými spojujícími zájmy či potřebami, snahou o dosažení nějakého cíle, specifickými zvyky, jedinečným způsobem nahlížení na určité události, jedinečným způsobem kooperace apod. Tyto jedinečné prožitky mají často charakter jakéhosi tajemství dvou zúčastněných lidí a přispívají k důvěře partnerů v těsném vztahu (Slaměník, Hurychová, 2010). V případě rodiny se jedná o ryze soukromé záležitosti dotýkající se rodinného kruhu, které jsou skryty před veřejností a tvoří tak specifickou historii či vyladění konkrétní rodiny a jejích členů.

Jaké jsou základní komponenty intimity jako takové?

Podle Hatfieldové a Rapsona (1993), ale i podle jiných autorů, jak jsme poznali výše, mezi základní komponenty intimity patří: city, důvěra, vyjadřování emocí, komunikace a v případě partnerského vztahu také sex. Tyto komponenty jsou natolik propletené, že je nelze od sebe oddělit. V následujících kapitolách se zaměříme na rozličné pohledy na intimitu, popisující tyto různé komponenty intimity, které mohou do intimního vztahu mezi dvěma lidmi vstupovat a ovlivňovat tak jeho kvalitu.

3. 2 Různé pohledy na intimitu

Ač lze v názorech na podstatu těsných vztahů najít jistou shodu, mnozí z autorů se na fenomén intimity a těsných vztahů dívají z jiného úhlu.

V souvislosti s tímto na příklad McAdams (1989) připomíná, že různí lidé prožívají intimitu různými způsoby. Lidé se liší v tom, jaký zájem mají o intimní vztahy, ale také v tom, zda jsou schopni intimní vztahy vůbec navázat apod. Schaefer a Olson (1981) vyvinuli škálu intimity PAIR. V rámci této metody identifikovali pět typů intimity:

- Emocionální intimita – prožívání pocitu blízkosti
- Sociální intimita – prožitek, že máme něco společné s druhými, podobnosti v sociální síti atp.

- Intelektuální intimita – sdílení idejí
- Sexuální intimita - sdílení citů a/nebo sexuální aktivity
- Rekreační intimita – sdílené zážitky a zájmy v rámci koníčků, vzájemného působení ve sportovních aktivitách apod.

Jak tedy vidíme, zatímco někteří autoři se snaží intimitu ve vztahu co možná nejvíce specifikovat, jiní spojují intimitu s mnoha různými, mnohdy spolu ne zcela souvisejícími aspekty každodenního života, soustředí se na mnohé ukazatele kvality vztahu jako takového apod., a proto se v následujících odstavcích s několika pohledy na fenomén intimity blíže seznámíme.

3. 2. 1 Rozdíly mezi muži a ženami

Někteří autoři připomínají, že v intimitě mohou existovat rozdíly mezi jednotlivými pohlavími. Na příklad Cancian (1986) poznamenává, že ženy a muži preferují odlišné styly lásky, které jsou odvislé od jejich rozličných genderových rolí. Podle tohoto autora mají ženy tendenci preferovat emoční blízkost, která je navíc vyjadřována verbálně. Přejí si emocionální propojení s druhým, které je posilováno sebeodhalováním. Naproti tomu muži upřednostňují poskytování instrumentální pomoci, sdílení aktivit a sex, a hledají tedy spíše ty formy lásky, které s sebou nepřinášejí přílišnou závislost na ženě. Často jsou tak muži považováni za neschopné intimity, zatímco ženám je přisuzována vyšší schopnost milovat apod. (cit. podle Heller, Wood, 1998, st. 276)

Jak píše Heller a Wood (1998), takovéto esencialistické pohledy na problematiku pohlaví, kdy se domníváme, že je jeden člověk schopen zformulovat platné hypotézy o všech mužích a ženách skrze všechny generace a kultury, mohou být v současné době napadeny měnícími se rolemi mužů a žen, či postmoderní perspektivou, která tvrdí, že gender je pouze sociální konstrukt. Jinak řečeno, genderové rozdíly mohou být připisovány odlišnému procesu socializace a psychického vývoje mužů a žen stejně tak, jako je můžeme připisovat možným pochybením v definici intimity jako takové či v jejím zkoumání.

Podle jiných autorů je totiž pojetí intimity spojeno s jistou mírou feminizace tohoto pojmu, které vede ke zmatení interpretace dat ve prospěch žen. V rámci výzkumu vztahů byla vyšší tendence k sebeodhalování (viz dále) na straně žen spojována s intimitou, zatímco mužské projevy v rámci vztahu byly při definování intimity snižovány. Širší definice intimity, která by zahrnovala jak mužské, tak ženské upřednostňované styly lásky a sdílení, a citlivější metodologie, by podle některých autorů mohly poskytnout flexibilnější porozumění intimitě (Wood, Inman, 1993, cit. podle Heller, Wood, 1998, st. 285).

Na druhé straně jiné výzkumy poukazují na to, že ženy mají v rámci těsných interpersonálních vztahů oproti mužům skutečně vyvinutější smysl pro intimní spojení. Jak ukázalo šetření Hellerové a Woodové (1998), ženy vykazovaly signifikantně vyšší míru intimity a byly lépe než muži schopny rozpoznávat a predikovat pocity partnera.

Všechny tyto protichůdné výsledky mohou být interpretovány různě. Na jedné straně poukazují na to, že ženy jsou pravděpodobně více vyladěné na intimní vztahy, na straně druhé se ukazuje, že definice intimity jsou generově zaujaté, či dokonce obojí (Heller, Wood, 1998).

Další průzkumy věnující se problematice ženského a mužského chápání intimity uvedeme dále, kde se budeme k této problematice ještě několikrát vracet.

3. 2. 2 Intimita jako sebeodhalování

Jak jsme viděli výše, většina pokusů o operacionalizaci a definici pojmu intimita má často, jak se zdá, jednu věc společnou, a to pojem *sebeodhalování*.

Sebeodhalení je v podstatě odkrývání ryze osobních a citlivých informací o sobě sama (Hyde, Delamatar, 2007). Takovéto intimní vztahy se vyznačují jakýmsi překračováním hranic, za kterými se nacházejí privátní zóny jedince. Vyjadřujeme druhému nejhlubší emoce a odhalujeme nejskrytější stránky sebe sama (Výrost, 2008). Přičemž odkrývání či sdílení emocí se na tomto rozvoji intimity podílí spíše, než sdílení věcných (popisných) informací (Laurenceau et al., 2004).

Se zvyšující se intimitou klesá fyzická vzdálenost až k tělesným kontaktům, narůstá psychologické přibližování, kdy oba partneři vzájemně nechávají druhého proniknout až za hranice běžných, veřejnosti nepřístupných projevů. Vyjevují tak své skutečné názory, přesvědčení a emoce, a shazují před svým parterem pomyslnou masku, pod kterou v běžném životě nechají druhé jen těžko nahlédnout (Slaměnik, Hurychová, 2010). Od rozebírání běžných věcí se tak dvojice dostává k zásadním otázkám osobního významu, které mají pro svého nositele ohromnou důležitost.

Také Laurenceau et al. (2004) vidí intimitu jako interpersonální proces, ve kterém jsou zahrnuty následující dva principy: sebeodhalování a vnímavost vůči druhému. V procesu sebeodhalování jedinec vyzrazuje nejosobnější informace o sobě sama, což se zdá být jedním z hlavních předpokladů pro budování intimního vztahu. Vnímavost vůči druhému se projevuje jako jisté vyladění na potřeby druhého, péče o něj apod.

Intimní vztah je tedy charakterizován vzájemnou hlubokou znalostí. V těch nejintimnějších vztazích nechávají partneři druhého proniknout do nejosobnějších, nejsoukromějších a nejzranitelnějších částí své osobnosti, která se tak ukazuje ve své

nechráněné podobě. Z tohoto vzniká zážitek velmi intenzivního citu vzájemného propojení partnerů a hlubokého porozumění (Prager, Roberts, 2004). Vznik intimního vztahu je spojen s odhalováním osobně významných informací, myšlenek a pocitů druhému (Laurenceau et al., 2004). Partneri mají hlubokou znalost jeden o druhém, kterou museli po určitou dobu budovat, a to skrze společné zážitky a zkušenosti, díky kterým se navzájem stali svědky vnitřního prožívání partnera, a byli jím tak pozváni do privátních sfér jeho života.

Schaefer a Olson (1981) vidí intimitu jako proces a zkušenost, které jsou výsledkem odhalování intimních témat a sdílení intimních zkušeností. Intimita pro zmiňované autory znamená vztah dvou lidí, kteří sdílejí intimní zážitky v čase a při tom očekávají, že tento vztah a toto sdílení budou mít trvalý charakter (cit. podle Heller, Wood, 1998, st. 275).

Vzájemné sebeodhalování podporuje rozkvět intimity a dává vzniknout pocitům, že jsme druhému blízko. Tento prožitek musí být vzájemný, a vzájemné prožívání intimity může posléze zpětně usnadňovat další vlnu sebeodhalování.

V poněkud opačné pozici stojí názory těch autorů, kteří varují, že vztah mezi sebeodhalováním a prožívanou intimitou není tak jednoduchý, jak se může na první pohled zdát. Cozby (1973) v rozsáhlém průzkumu literatury zabývající se touto tematikou odhalil, že vztah mezi sebeodhalujícím se chováním a spokojeností ve vztahu má pravděpodobně křivočarý charakter. Pravděpodobně existuje bod, ve kterém další nárůst v sebeodhalování snižuje spokojenost ve vztahu (cit. podle Gilbert, 1976, st. 223).

Zdá se tedy, že existují pro i proti, která s sebou otevřenost přináší a nemůžeme tak s jistotou tvrdit, že je zde jednoznačný vztah mezi sebeodhalením a spokojeností. Jednotlivé elementy si zasluhují bližší zkoumání (Gilbert, 1976). Jak uvidíme v jedné z dalších kapitol, přílišné sebeodhalení s sebou totiž může přinášet i značnou míru rizika.

Dále na příklad autorky Pragerové a Robertsové (2004) v souvislosti s problematikou sdílení píše, že intimní vztahy nejsou závislé pouze na vztahových kvalitách, jakými jsou na příklad láska (viz dříve), ale také na našem vlastním já, které s partnerem sdílíme – tedy na tom, co sami ze sebe do vztahu přinášíme. Tyto autorky zastávají názor, že intimní vztahy se odlišují od vztahů neintimních ve třech základních bodech, kterými jsou: sebeodhalující chování, pozitivně prožívané propojení s druhým člověkem a sdílené porozumění.

Sebeodhalující chování je takové chování, ve kterém jeden odhaluje osobní a soukromé stránky svého já a dovoluje tak druhému vstoupit do jeho intimní zóny, přičemž do tohoto chování můžeme počítat jak verbální, tak neverbální (fyzický dotek, sexuální kontakt) složky. Chovat se sebeodhalujícím způsobem tedy vyžaduje ochotu vzdát se svých

obránných postojů, které často zaujímáme vůči druhým lidem, a dovolit tak druhému, aby se stal jakýmsi svědkem těch nejosobnějších aspektů naší osobnosti. Podmínkou pro intimní navázání vztahu se tedy stává naše ochota ukázat se druhému v pravé, a mnohdy i zranitelné podobě.

Pro navázání těsného vztahu je dále důležité, aby oba jedinci byli vůči sobě v jakémisi pozitivním propojení. Jedná se o celkově pozitivní postoj, který zaujímáme a který může být vyjadřován rovněž verbálně i neverbálně. Tento kladný postoj vůči druhému zamezuje vzniku averzivního chování a brání pocitům narůstajícího odcizení či vzdalování se mezi dvěma lidmi. Nicméně je třeba dodat, že pozitivní afekty jako na příklad štěstí či láska nejsou tak úplně nezbytnými elementy intimních vztahů. Těsné vztahy sice mohou zahrnovat prožitky lásky, ale mohou zahrnovat i negativní pocity, jako na příklad výčitky či smutek, jak budeme zmiňovat v jedné z dalších kapitol.

Dále jsou podle výše uvedených autorek intimní vztahy charakterizovány sdíleným porozuměním, které vůči sobě daní jedinci mají. V intimních vztazích mívají oba partneři smysl pro porozumění vnitřním zážitkům druhého – jeho niterným myšlenkám, pocitům, přesvědčením, ale také jeho charakteristickým zvykům či sexuálním fantaziím a preferencím apod.

Jsou-li tyto tři základní kameny (sebeodhalující chování, pozitivně prožívané propojení s druhým člověkem a sdílené porozumění) přítomny, je podle zmiňovaných autorek rovněž přítomen alespoň určitý stupeň intimní interakce ve vztahu (Prager, Roberts, 2004).

Jourard (1959) spojuje sebeodhalující chování se sebevědomím (self esteem). Domnívá se, že sebevědomí je znakem zdravé osobnosti, a také že duševní zdraví je závislé na přímosti a míře intimity v komunikaci. Lidé se podle tohoto autora stávají nepřizpůsobivými do té míry, do jaké nejsou schopni odhalit sebe sama alespoň před jednou osobou. Sebeodhalení a sebevědomí spolu podle Jourarda silně pozitivně koreluje (cit. podle Gilbert, 1976, st. 225).

Sebeodhalování je proces, který má postupný charakter. Vybudovat intimní vztah zabere nějaký čas. Lidé se přibližují jeden druhému postupně. Jejich konverzace postupuje od neosobních a obecných věcí k záležitostem, které jsou čím dál tím více osobnější, až se postupně propracují k tématům, která se dotýkají zásadních nejniternějších problémů každého z nich.

Nic, co by mohlo urychlit tento proces, zjevně neexistuje. Nemůžeme najít žádný recept na rychlé navázání intimního spojení s druhým člověkem. V některých vztazích

dokonce intimní spojení není možné, a to z různých důvodů. Intimita tedy, rozhodně není něčím samozřejmým, co by nutně muselo být přítomno v každém vztahu – ať už v partnerském či přátelském, ale bohužel dokonce ani v rodinném.

3. 2. 3 Intimita jako zahrnutí druhého do vlastního já

Intimní vztahy jsou někdy nahlíženy jakožto proces, ve kterém zahrnujeme druhého do sebe sama, do vlastního self. Stane-li se takto partner naší vlastní součástí, nutně tak ovlivňuje naši vlastní identitu, naše cíle, chování, ovlivňuje a modeluje to, co si myslíme apod. V tomto procesu rozšiřujeme svoje vlastní osobní hranice směrem k druhému. Protějšek se stává částí nás samých, přebíráme za něj díl zodpovědnosti, prožíváme jeho osobní zdary i nezdary, příležitosti i překážky tak, jako by byly naše vlastní, učíme se na svět dívat nejenom svými očima, ale i očima partnera, přebíráme jeho názory, jeho přesvědčení či postoje. Prožíváme a hodnotíme chování partnera před ostatními, protože jsme citliví k hodnocení partnera druhými, jako bychom sami byli hodnoceni, někdy dokonce přebíráme části identity druhého. Všechny tyto recipročně probíhající procesy posilují těsnost vztahu (Slaměník, Hurychová, 2010).

Přijetí druhého do vlastního já s sebou rovněž přináší zahrnutí druhého do vlastních osobních potřeb. Potřeby blízké osoby se stávají i našimi vlastními potřebami, přičemž tyto potřeby mohou mít jak čistě citový, tak, podle některých autorů, i materiální charakter.

Aron, Mashek a Aron (2004) zmiňují, že dochází k jakémusi přebírání zdrojů, kterými partner disponuje, do arzenálu zdrojů vlastních. Najedná se tedy pouze o sdílení věcí nehmotných, ale naopak i toho, co partnerovi náleží apod. Svět jako celek tedy prožíváme, ať už vědomě či nevědomě, očima druhého a zároveň s tím i užíváme toho, co partnerovi náleží.

Představa, že vztahem přijímáme za své spolu s partnerem i zdroje, kterými disponuje, zde odhaluje styčné body s teorií sociální výměny Thibauta a Kelleyho. Vnímáme-li (třebaže nevědomě) prostředky, které vlastní náš partner jako svoje vlastní, dotýkají se nás i výsledky (odměny a ztráty), které jsou s tímto spojeny. Pomáháme-li tedy druhému, je to, jako bychom pomáhali sobě apod. Podle zmiňovaných autorů je tedy možné, že z hlediska nevědomé motivace, jedním z hlavních benefitů, které s sebou zahrnutí druhého do vlastního já přináší, mohou být rozšířené přístupové cesty k novým zdrojům různé podoby.

3. 2. 4 Intimita a identita

Jistým kontrastem k teoriím popisujícím intimitu jako splynutí s druhým,

kdy druhého přijímáme jakožto svoji součást a boříme tak hranice, které mezi námi stály, by mohl být přístup, který zmiňuje na příklad Giddens (1992). Podle tohoto autora intimita neznamena být druhým naprosto pohlcen, ale naopak znát vlastnosti druhého a zároveň dát možnost průchodu vlastnostem a charakteristikám sobě vlastním. Otevření se druhému paradoxně velmi vyžaduje pevné osobní hranice, protože není dobré žít vedle někoho bez jakýchkoliv soukromých myšlenek. Teprve vyváženost mezi otevřeností, zranitelností a důvěrou, které se ve vztahu vyvinuly, určí, zda takto vytvořené hranice spíše podporují či znesnadňují komunikaci mezi partnery. Jasně hranice ve vztahu jsou tak podle Giddense velmi důležité pro plynulý vztah a následné navázání pevného intimního svazku.

Také McAdams (1989) varuje, že intimita rozhodně neznamena úplné splynutí dvou lidí. Touha být blízko druhému skrze sdílení není to stejné, jako touha s druhým splynout do jedné nediferencované jednoty. Ačkoliv se obě tyto tendence mohou v mezilidských vztazích objevovat, neměli bychom je míchat dohromady jako jeden pojem. Intimita vyžaduje dva jedince, kteří cítí, že k sobě vzájemně patří, ale jako dvě oddělené osoby. Jsou to dvě oddělené bytosti, které hledají propojení jedna s druhou, chtějí si být blíž a vzájemně sdílet. Nehledají ale úplnou jednotu. V jednotě by se vytratila jejich jedinečnost a individualita. Intimita si vyžaduje dvou oddělených bytostí, natolik osamostatněných, aby mohly sdílet celistvost vlastního self s druhým.

Hatfield a Rapson (1993) ve své knize rovněž souhlasně vyslovují, že intimita a nezávislost nejsou dva oddělené osobnostní rysy, ale naopak dvě vzájemně související věci. Můžeme se přiblížit k druhému, ale stále zůstáváme nezávislými jedinci, kteří jsou „pouze“ součástí dvojice, a neztrácejí tak v této dvojici svoji individualitu. Podle těchto autorů to ale mnohdy není tak jasné, protože žijeme ve světě, kde se ve filmech a v populárních písních stále opakuje jeden a týž leitmotiv, totiž intimita a závislost – spolu, ruku v ruce. Obraz lásky plné zoufalství a závislosti je podle těchto autorů až příliš častý, a tím také matoucí.

Někteří autoři jsou v souvislosti s problematikou identity a intimity toho názoru, že existují značné rozdíly mezi muži a ženami. Gilliganová (1982) píše, že ženský vývoj je charakteristický splynutím vlastní identity a intimity. Podle této autorky mnohé ženy definují vlastní identitu skrze intimní vztahy a péči o druhého, jako by skrze tento vztah říkaly, kým ve skutečnosti jsou a co je jejich úkolem (cit. podle Heller, Wood, 1998, st. 276).

Mosier (2006) vznáší otázku, zda v situaci, kdy se vztah vyznačuje vysokou mírou empatie a obětování se, není přítomen i risk, že v druhém ztratíme svoji jedinečnost a individualitu. Následně odpovídá, že tomu tak není. Ve skutečnosti jsou v intimních

vztazích partneri schopni sdílet s druhým, a to aniž by při tom nutně museli individualitu ztratit. Zvýšená míra empatie podporuje a zintenzivňuje vědomí sebe sama, potažmo vědomí vlastní identity. Intimita se tak podle Mosiera prohlubuje právě v situacích, kdy se jeden cítí druhým pochopen. Každý z partnerů tak umožňuje druhému vidět to, co v něm skutečně je. Intimita má tedy dle Mosiera naopak schopnost prohlubovat vnímání vlastní identity, než aby tuto individualitu pohlcovala.

Podíváme-li se na tento problém z vývojového hlediska, podle Vágnerové (2005) je dosažení pravé intimity možné až po té, co si jedinec vybuduje dostatečnou základu své vlastní identity. Nezralá identita podle této autorky intimitu nepřipouští.

3. 3 Teorie intimity

V následujících odstavcích zmíníme několik význačných autorů a jejich pohled na problematiku těsných vztahů, potažmo intimity. Zmíníme se na příklad o neopsychoanalytických teoriích Johna Bowlbyho a Erika Eriksona, jejichž teorie, ačkoliv jsou obě založeny na zcela odlišných předpokladech, každá z nich nabízí určité pohledy, které mohou obohatit jedna druhou (Pittman et. al, 2011). V těchto teoriích se jedná o zaměření na dva opačné konce dětství – v rámci Bowlbyho teorie attachmentu je pozornost obrácena hlavně na studium raného dětství a v rámci Eriksonova psychosociálního vývoje se jedná o zaměření se na krizi identity a intimity v období ke konci adolescence.

Jako třetího zástupce teorií intimity jsme vybrali Sternbergovu trojúhelníkovou teorii lásky, která se rovněž originálním způsobem zabývá pojmem intimita.

3. 3. 1 Teorie attachmentu – John Bowlby

Jedny z prvních zážitků těsných vztahů, které zároveň bývají brány jako jedny z těch nejintenzivnějších, bezpochyby zakoušíme v rámci rodiny, ve které vyrůstáme. Stále více se do popředí dává otázka, zda je skutečně raná vazba matky s dítětem tak určující pro jeho další socioemocionální vývoj (Šulová, 2005). Důležitost rodinných vazeb pro raný vývoj člověka ale jistě není třeba zdůrazňovat. Nemá-li dítě možnost navázání těsného vztahu se svými rodiči či s jinou významnou osobou, stává se toto pro jeho vývoj zásadním. Rodina má tedy vzhledem k těsným interakcím mezi jejími jednotlivými členy a intenzitě vztahů, které se zde uskutečňují, velký vliv na pozitivní či naopak negativní rozvoj jedince. Zažíváme zde první intimní vztahy, a tato vzájemná intimita nám v ideálním případě poskytuje zážitek bezpečí, sdílení, péče apod. (Cox, 1984).

V ideálním případě tedy právě v rodině poprvé zažíváme výhody těsného vztahu s druhou osobou. V rodinách, které tyto prožitky nenabízejí, bývají její členové právě

v těchto významných potřebách frustrování.

Teorie attachmentu (vztah, připoutání, přilnutí) Johna Bowlbyho (a později také Ainsworthové) zdůrazňuje, že mentální stav jedince (a to nejen v dětství, ale po celý jeho život) je výrazně ovlivněn interpersonálními vztahy v raném dětství, jejich harmoničností a vřelostí, či naopak brutalitou, úzkostností, citovým odstupem nebo chladem. Za klíčový pro mentální vývoj a zdraví jedince J. Bowlby považuje vytvoření vztahu s druhým člověkem (caregiver), schopnost hledat péči, a péči a zájem poskytovat (Šulová, 2005). Toto jedinečné nastavení, které jedinec získal v procesu attachmentu, ho charakterizuje, jak píše Bowlby (1979, st. 129) „*from the cradle to the grave*“.

Teorie attachmentu zdůrazňuje důležitost blízkosti (closeness) a procesu intimity mezi dítětem a jeho pečovatelem pro rozvoj a udržování důvěry a bezpečí v těsném vztahu vůbec. Vyzdvihuje centrální roli péče v raném věku jakožto zvláštního druhu intimní interakce. Rozdíly mezi jednotlivci v prožité péči přitom formují kvalitu dalších intimních vztahů v životě jedince, či samotné vnímání těchto vztahů (Collins, Feeney, 2004).

Bowlby a Ainsworthová dospěli k názoru, že během prvních let života se mezi matkou a dítětem vytvoří několik druhů vazeb. Teoretici zabývající se attachmentem zastávají názor, že dospělé styly připoutání (vazba jistá; vazba nejistá – úzkostná, vzdorující; vazba nejistá – úzkostná vyhýbavá) jsou odvozeny ze dvou základních dimenzí. První dimenze - úzkostnost – referuje o tom, jakou měrou se daný jedinec obává toho, že nebude milován, či bude druhým opuštěn. Druhá dimenze – vyhýbání – referuje o tom, jak moc se jedinec aktivně vyhýbá či naopak přimyká k intimním vztahům, spojení s druhými a vzájemné závislosti (Berscheid, Regan, 2005).

Teorie attachmentu, jak ji nastínila Bowlby, tedy ukázala, že typ vazby, kterou si dítě vůči matce vytvoří, se později stává jakýmsi prototypem pro navazování budoucích těsných vztahů. Vnitřní modely vytvořené během dětství tvoří tedy jistou perspektivu pro budoucí orientaci v intimních vztazích (Levinger, 1994). Tato budoucí podoba lásky s sebou nese jak pozitivní, tak negativní prvky, jakými jsou na příklad strach z intimity, žárlivost, neschopnost pečovat apod., a to právě v závislosti na raném vztahu s pečující osobou. Existuje tedy jistá kontinuita mezi socioemocionálním vývojem dítěte v raném dětství a jeho socioemocionálním vývojem v dospělosti, což může být jedním z vysvětlení toho, jaké typy romantických vztahů v dospělosti navazujeme a proč (Hendrick, Hendrick, 1994).

Další důkladný rozbor těchto vazeb je nad rámec této práce, a proto se spokojme pouze s jejich aplikací na těsné vztahy a na propojení teorie attachmentu a problematikou těsných vztahů v dospělosti.

Teorii attachmentu zahrnuli do studia těsných vztahů (hlavně těch romantických) Hazan a Shaverová v roce 1987, kdy publikovali svůj nový pohled na tematiku partnerských vztahů ve spojení právě s teorií Bowlbyho a Ainsworthové. Tímto uvedli poutavý model toho, jak jedinec ve svém vývoji přenáší své zkušenosti z raného vztahu s rodiči na své vrstevníky.

Romantická láska je podle těchto autorů procesem attachmentu (a process of becoming attached), který je odlišnými jedinci prožíván jinak, v závislosti na osobní historii jejich attachmentu, kterou si s sebou nesou z dětství.

Hazan a Shaverová poukázali na to, že rozdílní jedinci mají tendenci prožívat své intimní vztahy odlišným způsobem. To, jak budou tyto vztahy navazovat, a jak se v nich budou chovat, podle zmiňovaných autorů závisí právě na tom, jaký typ vazby si v raném dětství tito jedinci utvořili se svojí matkou (Hazan, Shaver, 1987). Styl attachmentu formulovaný v dětství je relativně nenáchylný ke změně. Způsob, jakým se dítě k druhému připoutává v jednom roce, mnohdy determinuje to, jak se bude připoutávat k druhému ve věku 21 let (Hendrick, Hendrick, 1994).

Data, která získali ze svého šetření, poukazovala na to, že lidé s odlišnými typy připoutání měli skutečně odlišné zkušenosti na poli romantických vztahů – jejich prožívání, spokojenost ve vztahu, ale také chování, které v těchto vztazích uplatňovali. Data potvrdila hypotézu o unikátní konstelaci emocí provázející každou ze tří kategorií attachmentu, když, jak píší na příklad Berscheidová a Reganová (2005), styl připoutání nemůže být posuzován v izolaci, ale naopak musí být přihlíženo na příklad k dispozicím druhého z partnerů apod.

Přesto se v mnoha studiích (na příklad v již zmiňované průkopnické studii Hazana a Shaverové, 1987) ukázalo, že jisté rozdíly mezi jedinci existují. Ti jedinci, jejichž rané interakce vykazují jistou vazbu, se vyznačovali vírou v přetrvávající lásku, druhé lidi obecně shledávali jako důvěryhodné a věřili, že si zaslouží být milováni. Popisují sebe sama jako sebevědomé a spokojené s jejich partnerskými vztahy. Jsou ochotni se na druhé spolehnout a věří, že jsou hodni lásky. Vyhýbavý typ attachmentu se vyznačuje většími pochybnostmi o trvalosti vztahu a přesvědčením, že není třeba mít vedle sebe partnera proto, abychom mohli být šťastni. Blížkost a intimitu tito lidé shledávají jako nedůležitou, vztahovým tématům se spíše vyhýbají a oceňují zejména nezávislost a spolehnutí na sebe sama. Úzkostně vyhýbavý typ se vyznačuje extrémní potřebou navázat blízký a závislý citový vztah s druhým člověkem, která se současně pojí s vysokou mírou strachu, že budeme druhým opuštěni. Jedinci s tímto druhem vazby hledají vysokou míru emoční blízkosti s druhým člověkem bez ohledu na samotné preference jejich partnera, a strachují se,

že je tento opustí nebo podvede. Tito lidé také vykazují vyšší míru pochyb o sobě sama. Čtvrtou - dodatečně přidanou vazbou - je tzv. dezorganizovaná citová vazba, která se vyznačuje velkou touhou po navázání blízkých intimních vztahů, avšak ze strachu z odmítnutí či opuštění se tito jedinci intimitě cíleně vyhýbají (Berscheidd, Regan, 2005; Hazan, Shaver, 1987; Pittman et. al., 2011).

Teorie attachmentu vnesla do zkoumání těsných vztahů velmi atraktivní prvky. Na druhou stranu se ale objevují názory, které poněkud usměrňují toto původní nadšení, které bylo s teorií attachmentu a studiem těsných vztahů spojeno. Jednalo by se totiž, jak píše na příklad Šulová (2005), o velmi zřetelný determinismus, který by potlačoval význam a vliv dalších vývojových faktorů.

Mnozí autoři dále poukazují na nesrovnalosti, které s sebou propojení teorie attachmentu a těsných vztahů nese. Na příklad Hendrick a Hendricková (1994) mezi tyto nesrovnalosti řadí nestabilitu stylu attachmentu v čase, roli temperamentu či spory jednotlivých výzkumných paradigmat v této oblasti.

Mnoho autorů kritizujících tento přístup mimo jiné dále namítá, že vede k ignorování konstitučních a genetických diferencí, které do situace vnáší dítě samo (Hendrick, Hendrick, 1994), nebo že teorie attachmentu je primárně kognitivně-experimentální teorií chování daného individua založenou na etologických předpokladech, a méně teorií interaktivní či sociální – tedy takovou, která by byla schopna říci více o partnerské vzájemnosti či účincích párové interakce na partnery samotné a jejich okolí.

Teorie attachmentu se tedy zdá být inspirativní a vhodná pro vysvětlování motivačních a afektivních zkušeností jedince a jejich důsledků, méně už ale pro kompletní analýzu problematiky týkající se výzkumu těsných vztahů obecně (Levigner, 1994).

3. 3. 2 Vývojový model – Erik Erikson

Erikson vytvořil vývojový model osobnosti, podle kterého každý člověk prochází procesem osmi epigenetických stadií od narození do dospělosti, až po stáří. Stadia jsou na sobě vzájemně závislá a každé z nich představuje jakousi psychologickou krizi, která je popsána pomocí dvou polarit, které označují, na co je v daném stadiu kladen důraz. Tyto dvě polarit v podstatě popisují, čeho lze v daném stadiu dojít, ale i to, jaké riziko s sebou dané stadium nese, nepodaří-li se nám v něm uspět.

Tam, kde Bowlbyho teorie zdůrazňuje jakousi evoluční adaptaci, tam Erikson vyzdvihuje naopak kulturní a historickou stránku vývoje. Identita a intimita, Eriksonovy milníky vývojových period adolescence a rané dospělosti, závisejí v rámci jeho teorie

na historickém pozadí a kultuře, v rámci níž jsou formovány (Pittman et al., 2011) apod.

Během života procházíme dle Eriksona stadii, ve kterých se musíme vyrovnat s nároky, které na nás to které vývojové stadium klade a úspěšně se tak vyrovnat s úkoly, které jsou pro nás nachystány.

Naše pozornost se bude v následujících řádcích obracet zejména k pátému a šestému stadiu, která se odehrávají v adolescenci a v rané dospělosti a přísluší k rozvoji identity a intimity, přičemž na předchozí čtyři stadia je třeba nazírat jakožto na základy k pozdějším stadiím v životě člověka.

V období adolescence dochází k postupnému sjednocování toho, co si mladý člověk myslí o sobě sama. V rámci tohoto stadia bychom měli být schopni odpovědět si na otázku, kým skutečně jsme. Vyvíjí se naše sebepojetí, které integrujeme spolu s tím, co si o nás myslí druzí lidé. Zásadním v tomto období je nalezení vlastní identity. V adolescenci – době, kdy je tato fáze vývoje aktuální – se dosavadní rodina stává v životě mladého člověka méně dominantní a do středu pozornosti se nově dostávají zejména vztahy s vrstevníky a romantickými partnery (Pittman et al., 2011).

Člověk, který prošel stadiem hledání své identity a byl úspěšný, začíná toužit po tom, aby svoji vytvořenou identitu mohl propojit s někým druhým. Je připraven na intimitu, což je, jak píše Erikson (1967), schopnost otevřít se blízkým vztahům a rozhodnutí dodržovat závazky s tímto vztahem spojené - přinášet významné oběti a nacházet kompromisy. Člověk se často mohl cítit zamilován či mohl vstupovat do intimních situací, ale intimita, která je v sázce nyní, je schopností odevzdat se konkrétnímu vztahu a závazku a zároveň s tím vyvíjením snahy tyto závazky udržet i za cenu, že budeme muset přinést oběti.

Jedinec musí být schopen čelit strachu ze ztráty sebe sama v situacích, které si žádají otevřít se, jako na příklad v projevu solidarity v blízkém vztahu, v sexuálním splnutí s druhým, v blízkém přátelství apod. Vyhýbání se takovýmito situacím ze strachu ze ztráty sebe sama, může vést k hlubokému pocitu izolace a k následnému stáhnutí se do sebe (Erikson, 1967).

V období dospívání hrají tedy nově navázané těsné vztahy, zejména s partnery, zásadní roli. Na jedné straně partneři poskytují zpětnou vazbu, která může vést k přehodnocení již utvořených představ o sobě sama, na straně druhé mohou být intimní partneři nezastupitelným zdrojem podpory a potvrzení ve chvílích, kdy člověk stojí tváří v tvář situacím, které jeho identitu nějakým způsobem ohrožují (Pittman et al., 2011).

Intimní vztahy mají u mladých dospělých obrovské důsledky co do prožívání vlastní

identity, a proto, že se v intimních vztazích můžeme mnohdy stát zranitelnými, v rámci zdravé formy dospělé intimity by měla být identita již vybudována. V předchozím stupni, který se nesl právě v duchu tohoto hledání vlastní identity, bylo možným selháním zmatení vlastní role, a právě toto selhání se může nyní manifestovat tak, že se mladí lidé zaplétají do takových vztahů, ve kterých a priori hledají právě potvrzení své vlastní identity (Erikson, 1967).

Intimita je tedy dle Eriksona jakýmsi zdravým spojením s druhým člověkem beze strachu, že se naše identita, kterou jsme si vybuďovali v předchozí fázi, vytratí v identitě druhého.

Z vyřešení konfliktu mezi intimitou a izolací vzniká láska – schopnost mladého dospělého ztratit v setkání dvou těl a myslí sebe sama, a tak skutečně nalézt druhého. Naopak nebezpečnostím se zde stává izolace - obava, že zůstaneme sami a neuznání, či vyhýbání se kontaktům, které vyžadují nějaký stupeň intimity, nebo alespoň blízkosti mezi aktéry. V rámci psychopatologie to může vést k závažným problémům. Na druhé straně existují i vztahy, které se vyznačují tzv. isolation a deux (izolace ve dvou), která pomyslně ochraňuje oba partnery před tím, aby společně čelili další fázi, kterou je stadium generativity (Erikson, 1967; Erikson, 1999).

Po překonání stadia, kdy se učíme žít vedle druhého, beze zbytku se mu otevřít, a při tom neztratit nic z vlastní identity, přichází stadium, kdy se naše soustředěnost obrací ještě více k ostatním lidem okolo nás. V tomto stadiu se lidé učí zapojit se do společnosti a něco v ní zanechat - dochází ke konfrontaci generativity (tvořivosti) a sebezaujetí či stagnace. Generativita je provázena prokreativitou (plodností) a produktivitou. Jedná se o generace nových bytostí stejně jako produktů a nových myšlenek.

Ctností vynořující se z protikladů, které provází tuto fázi vývoje, je péče, jakožto touha pečovat o osoby, produkty a ideje. Všechny ctnosti, které vyrostly z dřívějšího vývoje od kojeneckého věku až do dospělosti, se ukazují být nezbytnými pro generační úkol kultivovat tyto ctnosti i v příštích generacích (Erikson, 1967; Erikson, 1999).

Generativita je dle Eriksona jedním ze zásadních mezníků v psychosexuálním vývoji člověka. Jakmile tvořivé obohacování, které by s sebou generativita měla přinášet, selhává, nastává regrese k dřívějším stadiím, a to buď ve formě obsedantní potřeby pseudo-intimity, nebo nutkavého zabývání se sám sebou, obojí s převládajícím pocitem stagnace a vyčerpání. Tito jedinci se potom mnohdy začínají chovat, jako by sami byli dítětem a pokud to podmínky dovolí, zvolí jako výhodnou pozici na příklad předčasnou fyzickou nebo psychickou invalidizaci apod. (Erikson, 1967; Erikson 1999).

Schopnost navázání zdravého intimního vztahu se tak podle Eriksona stává nedílnou součástí života každého zdravého jedince.

3. 3. 3 Trojúhelníková teorie lásky - Robert Sternberg

Také Sternberg originálním způsobem pracuje s pojmem intimacy. Jeho trojúhelníková teorie lásky obsahuje tři komponenty, které dohromady tvoří pomyslné vrcholy trojúhelníku. Mezi tyto tři komponenty patří již zmiňovaná intimita, vášeň a závazek.

Protože všech těchto tří pojmů bývá, jak jsme již několikrát poznali, užíváno v různém smyslu či v různých situacích, je třeba přiblížit význam těchto pojmů právě v této teorii.

Intimita v sobě zahrnuje prožitky blízkosti, vzájemného propojení a pouta ve vztahu. Skrze ni se ve vztahu konstituují pocity vřelosti vůči druhému, a zastupuje tak emocionální složku vztahu. Jakožto emocionální komponenta lásky zahrnuje pocity blízkosti či vazby k druhé osobě. Prožitek intimacy přináší pocit vzájemného porozumění s milým člověkem, rozvinutou vzájemnou komunikaci či poskytování a přijímání emocionální podpory (Hyde, Delamatar, 2007). Podle Sternberga (1986) je intimita sycena následujícími pocity a prožitky: touha co nejvíce podporovat blaho blízkého člověka, zažívat štěstí s tímto člověkem, prožitek hluboké úcty k druhému, ochota být druhému k dispozici v případě potřeby, vzájemné porozumění, vzájemné sdílení vlastního majetku, přijímání a poskytování emoční podpory, intimní komunikace apod.

Vášeň se vyznačuje silou, která vede k fyzické přitažlivosti a sexuální touze po druhém, a přebírá tedy roli motivačního faktoru. Závazek v sobě ve Sternbergově teorii zahrnuje jakési dva druhy rozhodnutí, přičemž z krátkodobějšího hlediska se jedná o rozhodnutí, že jeden miluje (má rád) druhého, a z dlouhodobějšího hlediska o rozhodnutí udržet tento vztah do budoucna. Závazek je tedy jakýmsi kognitivním elementem této triády a trvanlivým faktorem vztahu (Sternberg, 1986).

Ač by se mohlo zdát, že Sternbergova teorie se vztahuje pouze a jen na romantické vztahy, není tomu tak. Intimita je, jak píše Hyde a Delamatar (2007) ve své kapitole věnované Sternbergově teorii, přítomna v mnoha různých vztazích a rozhodně není pouze eufemismem pro sex. Tento druh emoční blízkosti může být přítomen mezi nejlepšími přáteli či mezi rodiči a dítětem stejně tak jako mezi milenci.

V rámci romantických vztahů je intimita velmi často propojena s vášní. V některých případech je totiž prvním objevujícím se elementem ve vztahu, a to zejména v době, kdy

dvojice prožívá prvotní fyzickou přitažlivost. Intimita poté může (ale nemusí) následovat. V jiných případech se může vášeň objevit až po rozvinutí určitého stupně intimity. Existují ale i případy, kde jsou vášeň a intimita naprosto odděleny a pospolu se neobjeví. Stává se tak na příklad v situaci, kdy spolu mají dva lidé příležitostně sexuální styk, tedy tehdy, kdy vášeň je přítomna, ale intimita nikoliv (Hyde, Delamatar,2007).

Všechny tři složky lásky se podle Sternberga (1986) liší s ohledem na řadu jejich vlastností a s ohledem na fázi vztahu, ve které se nacházíme. Zdá se, že emocionální základ intimity a kognitivní základ závazku jsou v dlouhodobém vztahu relativně stabilními, ale naproti tomu motivační základ obsažený v komponentě vášně, má tendenci být relativně nestabilní - objevuje se a zase mizí prakticky nepředvídatelně. Zatímco na počátku vztahu vášeň prudce narůstá a po čase má tendenci stagnovat, u úspěšných vztahů, které vytrvají, dvě zbylé složky (intimita a závazek) narůstají postupně, a posléze se udržují na jakémisi pomyslném plató. Důležitost jednotlivých složek se tedy liší v závislosti na tom, zda se jedná o krátkodobý či dlouhodobý vztah. V krátkodobých vztazích, a obzvláště v těch krátkodobých romantických vztazích, hraje tu nejzásadnější roli vášeň (intimita v takovýchto vztazích hraje roli jen malou, závazek prakticky žádnou). V kontrastu s tímto se intimita a závazek stávají zásadními, mluvíme-li o dlouhodobých vztazích. Složka vášně ustupuje v takovýchto vztazích do pozadí, respektive její role v takovémto svazku postupně spíše klesá.

Jak připomínají Hyde a Delamatar (2007), všechny tři komponenty musí být také převedeny do akce – nějak se projevit. Komponenta intimity se projevuje na příklad v situacích, kdy vyjadřujeme osobní informace a pocity, když projevujeme někomu citovou podporu a empatii. Vášeň se manifestuje v situacích, kdy se druhého dotýkáme, líbáme ho či se milujeme, a konečně komponenta závazku se odráží v takových situacích, kdy na příklad zůstáváme ve vztahu, i když se zrovna nachází v krizi apod.

Výše zmíněné tři elementy jistě nejsou vyčerpávající pro vysvětlení fungování všech těsných vztahů beze zbytku, ale podávají nám užitečné vodítko, podle kterého se můžeme orientovat v základních prvcích vztahů, dávají nám možnost více porozumět dynamice těsných vztahů v čase apod.

Sternbergova teorie se pokouší názorně ukázat, jakou roli přebírá intimita v těsných vztazích, a jak se liší na příklad od těch komponent vztahu, které bychom mohly řadit na úroveň vášně apod. Spolu s tímto Sternberg vysvětluje důležitost intimity pro těsné vztahy, její chování v průběhu času atp.

3. 4 Vývoj intimity ve vztahu

Motivace k intimitě může být velmi silným hybným činitelem v životě každého člověka. Manifestuje se jako opakující se touha po vřelých a blízkých vztazích s lidmi (McAdams, 1989). Tato motivace ovšem není ustáleným charakterovým rysem osobnosti, který by se utvářel v raném věku a zůstával nadále neměnným, ale naopak se může měnit spolu s novými zkušenostmi a celkovým vývojem (McAdams, 1898). Schopnost vejít do intimního vztahu s druhou osobou, a tento vztah udržovat, je jedním z hlavních kritérií dospělého přizpůsobení. Intimita je tak hlavním vývojovým úkolem mladých dospělých mezi 18 a 26 lety (Feldman et al.,1998).

Jak jsme poznali výše, většinou se intimita prohlubuje s trváním vztahu, a to skrze vzájemné sdílení zájmů, postojů, zážitků apod. Zpočátku o sobě ve vztahu podáváme spíše povrchní informace, postupem času, narůstá-li ve vztahu vzájemná důvěra, dochází k vyjevování informací čím dál tím osobnějších. Vzájemná důvěra přináší pocit, že poskytnuté intimní informace nebudou druhým zneužity, že nebudeme zavrhnuti kvůli něčemu, co o sobě prozradíme apod. (Slaměník, Hurychová, 2010).

Tendence k růstu intimity mezi dvěma lidmi nemůže ale pokračovat donekonečna. Postupem času samozřejmě dojde k jistému vyčerpání toho, co dalšího o sobě můžeme druhému prozradit. Zatímco zpočátku vztahu tak intimita mezi oběma partnery v příhodných podmínkách narůstá, s delším trváním vztahu dosahuje jakéhosi ustálení se (plató) na určité úrovni (viz dále).

Ač intimní prožitky ve vztahu prohlubují vztah jako takový a mají tak bezpochyby obrovský přínos pro oba partnery, jak píše Mosier (2006), intimita ve vztahu se neobjevuje snadno. Pro mnoho dvojic je dosažení intimního svazku během na dlouhou trať. Intimita není něčím, čemu můžeme nějak napomoci, co můžeme „popostrčit“. Naopak je to dynamický a spontánní proces, během kterého zároveň pečujeme a jsme opečováváni, milujeme a jsme milováni, učíme se bezpodmínečně přijímat a sami jsme druhým přijímáni. Pokud se toto ve vztahu vyskytne, to vše se podle Mosiera postupem času podílí na vzniku intimního sblížení dvou jedinců.

Nepodaří-li se ale intimitu vybudovat, tento nedostatek bývá ve vztahu prožíván velmi negativně, a to zejména v situaci, kdy jeden z partnerů usiluje o intimní spojení s druhým, ale jeho snahy nejsou z nějakého důvodu opětovány. Zpočátku vztahu to může být způsobeno nedůvěrou a obavami ze zneužití osobně důležitých informací, ovšem v déle trvajícím vztahu může být omezování intimity předzvěstí snižující se těsnosti vztahu, popřípadě signálem jeho budoucího rozpadu (Slaměník, Hurychová, 2010). Také Horowitz

(1979) píše, že neschopnost dosáhnout intimity v romantickém vztahu se ukazuje být jako jeden z hlavních důvodů, proč lidé vyhledávají psychologickou pomoc (cit. podle Barry, Schwebel, 1993, st. 31), a jak píše na příklad Waring (1988) je to také jeden z nejčastějších důvodů k rozvodu (cit. podle Barry, Schwebel, 1993, st. 31).

Partneři v uspokojivých vztazích v průměru vnímají své interakce jako více intimní než ti, kdo svůj vztah jako uspokojující nevnímají. Vztahy, které se zdají být jako více funkční, se vyznačují hlubšími a častějšími intimními kontakty a vyšší mírou vzájemného sebeodhalování obou partnerů (Hyde, Prager, 2001).

Intimita ve vztahu je tedy něčím, co vzniká jako výsledek dlouhodobějšího procesu, a jak si ukážeme dále, u každého individuálního vztahu může být tento proces jinak dlouhý a může se vyvíjet rozdílně.

Podle mnohých autorů je intimita neodmyslitelně spjata se samotou, protože v podstatě následují jedna druhou. I ten nejhlubší a nejniternější zážitek intimního vztahu v sobě nese tragický prvek, protože ať chceme či nechceme, každý vztah musí jednoho dne skončit, ať už z vůle některého ze zúčastněných, nebo skrze úmrtí jednoho z nich.

Jak píše McAdams (1989), intimita je nesmírným rizikem a nakonec vždy přináší bolest či utrpení. Konec intimního vztahu skrze smrt či odloučení, je bezpochyby jedním z nejvíce traumatických zážitků vůbec. Intimita a samota jsou dvě věci, které jsou bezpodmínečně propojeny.

Na toto nevyhnutelné propojení samoty a intimity by se za žádných okolností nemělo zapomínat. I v těch nejintimnějších momentech, kdy jsme druhému blízko tak, jak jen blízko můžeme být, jsme pronásledováni stínem samoty a ztráty. Hluboce prožívaná samota na druhé straně může určitým způsobem prohloubit či povýšit schopnost prožitku intimity – učinit ji cennější a umožnit nám lépe si intimní spojení s druhým vychutnat a prožít (McAdams, 1989).

Jak jsme naznačovali v kapitole o individualitě, podle některých autorů nemůžeme být schopni pravé intimity, dokud neumíme být sami se sebou. A podobně - neprožíváme tolik devastujícím způsobem samotu, dokud jsme neokusili, jaké to je být intimně propojen s druhým člověkem.

Vzájemný prožitek intimity prohlubuje vztah jako takový a může se podílet na vzniku jakéhosi specifického vyladění zúčastněných osob, na jejich společné historii, kterou si postupným budováním intimního spojení mezi sebou vytvářejí. Podoba intimity i její vývoj se pravděpodobně budou odvíjet od toho, v jakém vztahu tato vzniká. Intimita s partnerem se jistě bude v určitých nuancích projevovat odlišně, než intimní spojení s dobrým přítelem,

i když v mnoha ohledech se budou také překrývat. Těmito možnými nuancemi se budeme zabývat v následující části práce a dále také v praktické části (viz dále).

3. 4. 1 Intimita a její vývoj v rámci partnerských vztahů

Role intimity bezesporu nabývá obrovského významu v partnerských vztazích. Jak píše Vohs a Baumeister (2004), asi jen málo lidí by si přálo, aby jejich vztah (manželství) nebyl schopen dosáhnout intimity. Jak emocionální, tak i sexuální formy vášně a intimity jsou pravděpodobně neoddělitelnými aspekty dobrého partnerského vztahu.

Z vývojového hlediska můžeme za první zkušenosti s partnerskou intimitou považovat experimentace s partnerskými vztahy a první lásky, které jedinci obvykle prožívají v období dospívání. Jak píše Vágnerová (2005), první pokusy o párový vztah mohou mít alespoň dočasně základní znaky intimity, a sice poskytování a přijímání emoční opory, sdílení pocitů, otevřenou komunikaci, vzájemné porozumění a ocenění apod.

Podle Vágnerové (2005) se už v dětském věku mohou projevit genderové rozdíly v různé míře potřeby důvěrnosti. Zatímco u dívek se již mnohem dříve jedná o skutečnou potřebu intimity, u chlapců bývá častěji pouhým prostředkem k dosažení jiného cíle – dobývání dívky a s tím spojenou prestiží před ostatními vrstevníky apod. Dívky jsou sice pro chlapce zajímavé eroticky, ale potřeba partnerství se u nich objevuje až mnohem později než je tomu u dívek – často až v pozdní adolescenci. Jedním z důvodů těchto rozdílů je, že chlapci nemají tolik zkušeností s intimnějšími vztahy, jako mají dívky, protože chlapecká kamarádství mívají na rozdíl od dívčích jiný charakter - bývají méně důvěrná, a tudíž méně podobná párové intimitě. Chlapci se tak nemají kde těsnějším kontaktům naučit.

Dosažení intimity v partnerském vztahu je tedy dle Vágnerové (2005) možné nejdříve na konci adolescence, kdy je člověk zralejší a schopnější sdílet s partnerem své pocity, vzdát se kvůli němu uspokojování některých svých potřeb, vyrovnat se s požadavky obou, aniž by se cítil ohrožen apod., tedy tehdy, až dosáhne uspokojivého vymezení své vlastní identity, jak jsme zmiňovali výše.

Podle Colinsové a Feeneyové (2004) intimita v partnerském vztahu vyžaduje a) ochotu a schopnost odkrývat své pravé já (pocity, myšlenky, přání, obavy); b) ochotu a schopnost spolehnout se na partnerovu útěchu, podporu a péči a totéž druhému i poskytovat; c) ochotu a schopnost sdílet fyzickou intimitu.

Slova jako ochota a schopnost zdají se být jako velmi výstižné, protože mohou nastat situace, kdy tato ochota může klesnout na minimum, či se naprosto vytratit (na příklad po špatné zkušenosti z předchozího vztahu apod.). Předchozí zkušenosti s odmítnutím

a raněnými city mohou jedince učinit citlivějším k vnímání risku, který s sebou navázání nového blízkého vztahu nese, a zúžit tak jeho schopnost a energii navazovat nové blízké vztahy (Mashek, Sherman, 2004).

Mnoho autorů vyzdvihuje názor, že klíčem k dobrým rodinným vztahům a jakousi živou vodou manželského vztahu je správná a dobrá komunikace (Gilbert, 1976). Stejně tak na příklad Jourard (1971) zmiňuje, že otevřená komunikace týkající se všech aspektů manželského života, bez ohledu na téma, vede k většímu porozumění a celkové spokojenosti.

Naopak Simmel (1964) je toho názoru, že některé z manželských problémů jsou naopak výsledkem nadměrného sebeodhalování. Manželé se mohou dostat do situace, kdy po nadměrném sdílení už není prostor pro žádné překvapení. Je důležité zachovat si před partnerem i jisté soukromí, aby bylo stále co objevovat. Jen tak o nás partner bude stále projevovat větší zájem.

Pravděpodobně tedy existují klady i záporny otevřenosti a hlubokého sdílení s druhým a jednoznačné propojení mezi sebeodhalováním a spokojeností ve vztahu, jak jsme již zmínili dříve, není úplně jednoduché. Abychom lépe porozuměli této problematice, musíme se, jak píše Gilbert (1976), pozorněji zabývat jednotlivými elementy takového sebeodhalování. Ačkoliv je velká dávka komunikace v partnerství velice důležitá, je pravděpodobně stejně tak důležitý výběr toho, co bude předmětem této komunikace. Určité postoje a pocity mohou být ve vztahu spíše destruktivní. Větší míra sebeodhalování je obecně spojována s dvojicemi, které hodnotí svá manželství jako šťastná. Avšak nešťastné dvojice dosahují rovněž vysokého stupně odhalování, ale negativní povahy. To, co je sdělováno - tedy pravý obsah sdělení, či jeho emoční podbarvení - je tedy pro konečný výsledek sdílení velmi rozhodující. Obsah sdělení, jeho valence (pozitivní či negativní) a jeho úroveň (od neintimní úrovně až po tu nejintimnější) - to vše jsou proměnné, které jsou zásadní pro konečný dojem ze sdílení mezi dvěma lidmi, a určují tak velkou měrou spokojenost či naopak nespokojenost v komunikaci ve vztahu (Gilbert, 1976).

Také Levigner a Senn (1967) shrnují, že u spokojených dvojic se objevuje vysoká míra sebeodhalování, zatímco u nespokojených dvojic se vyskytuje rovněž vysoká míra otevřenosti, ta je ale spojena se sdílením nepříjemných pocitů. Spokojenější páry vykazují nižší tendence k rozebírání negativních pocitů, obzvláště pokud se tyto negativní pocity týkají přátel a naopak se věnují negativním pocitům, které chovají vůči vnějším (neutrálním) jevům (cit. dle Gilbert, 1976, st. 224).

Podle Gilberta (1976) tedy sebeodhalování, ač je definováno jakožto míra hloubky

v mezilidském vztahu, samo o sobě rozhodně negarantuje vznik intimního vztahu. Sebeodhalování, i když třeba velmi osobní, je pro vznik a uchování vztahu nezbytnou, ale ne dostačující podmínkou. Jeden o druhém můžeme nasbírat mnoho informací, můžeme dokonce být v manželském vztahu, ale ani to neznamená, že je intimní spojení nutné na světě, jak nakonec můžeme vidět v mnoha manželstvích, která se právě kvůli nedostatku prožívané intimity ocitají na prahu rozvodu.

3. 4. 2 Intimita a její vývoj ve vztazích v rámci rodiny

Existují výrazné rozdíly mezi jednotlivci ve schopnosti navazovat intimní vztahy a získávat z nich potěšení. Podle některých autorů, na příklad Feldman et al. (1998), pocházejí tyto rozdíly z dětství a adolescence, kdy se v rámci rodiny jedinec učí tomu, co je to intimita a co je třeba se naučit, abychom jí byli schopni. Čím je dítě starší, tím bedlivějším pozorovatelem se stává vůči vztahu svých rodičů apod.

Jak jsme nastínili v kapitole věnované teorii attachmentu, členové rodiny jsou důležitým zdrojem intimity, a to hlavně pro své nejmenší členy. Vývojem intimity v rámci rodinných vztahů a vztahů s vrstevníky se dále zabývali na příklad Buhrmester a Furman (1987), kteří svůj výzkum zaměřili na možný vývoj intimity u dětí kolem sedmého, desátého a třináctého roku věku. Svoje zkoumání samozřejmě uzpůsobili tak, aby otázky byly dětem srozumitelné, což, jak sami autoři přiznávají, mohlo ovlivnit celkové výsledky. Konečné poznatky ale pro jejich zajímavost shrneme v několika následujících odstavcích.

Podle těchto autorů jsou rodiče, a zvláště potom matky, pro děti těmi nejzásadnějšími poskytovateli (vzory) intimity. Nejmladší děti touží po láskyplné formě intimity, která bývá nalezena právě v takovémto těsném vztahu s rodiči (attachment relationships), protože jejich vrstevníci ještě nejsou v tomto věku sociálně ani kognitivně schopni takovéto vztahy nabídnout. Podstata intimity – sdílení, může tedy být žádoucí i pro takto malé děti. Co je ale pravděpodobně odlišné, jsou konkrétní projevy intimity. Děti mohou zvýšeně toužit po fyzické blízkosti, po povídání si s rodiči či sourozenci o tom, jakou mají rádi pohádku apod., V tomto věku to pro ně může být srovnatelným zdrojem intimity jako je pro dospělého vzájemné hluboké sdílení s druhým člověkem. Teprve v období adolescence začínají toužit po dospělé formě intimity – tedy po sdílení osobních informací, sebeodhalování, případně i po bližších fyzických kontaktech. Z těchto poznatků vyplývá, že intimita nemusí nutně vznikat v adolescenci (to se mohlo stát už mnohem dříve), ale spíše než to, mění již vyvinutá schopnost intimity svou podobu na jinou - dospělou formu.

Vrátíme-li se ještě jednou k vývoji intimity u dětí různého věku tak, jak ji nastínili

Buhrmester a Furman (1987), děti kolem věku sedmi let vnímají jako nejintimnější přirozeně vztahy s rodiči. U dívek tyto hodnoty vykazovaly vyšší hodnoty, než jejich vztahy se sourozenci či s kamarády. U chlapců tento rozdíl pozorován nebyl. Ve věku kolem deseti let jsou podle Buhrmestera a Furmana stále na prvním místě vztahy s rodiči, ale u dívek se v tomto věku zvyšuje i hodnocení intimních vztahů s kamarády stejného pohlaví, přičemž u chlapců hodnocení přátelských vztahů naopak klesá a vyšších hodnot se dostává vztahům s rodiči. U dívek kolem 13 let věku se vztahy s kamarádkami posouvají na přední místo, zatímco u chlapců se jejich přátelství co do prožívání intimity téměř neliší od vztahů s rodiči. Zajímavý výsledek autoři uvádí o vztahu otec-dcera, otec-syn. Chlapci kolem třinácti let věku označovali své vztahy s otcem jako ty z nejvíce intimních, zatímco dívky tyto vztahy vnímaly pouze jako intimní jen velmi mírně. Vývoj intimity tedy podle zmiňovaných autorů může u chlapců a děvčat vykazovat jisté rozdíly.

Jak ale píše Vágnerová (2005), postupem času u dívek i chlapců čím dál tím více nabývají na důležitosti vrstevníci, aby nakonec v budoucnu rodiče na poli těsných vztahů nahradili.

Během adolescence se sociální kontext rodiny a adolescentova očekávání od ní, jak vidíme, začínají pozvolna měnit. Dospívající lidé tráví více času objevováním nových možností ve vztazích, které jim nabízejí jejich vrstevníci a blízcí přátelé či první partneři. Role rodičů a vazba k nim se tak stává méně zásadní, než tomu bylo v dřívějších periodách. I když jsou mladí na rodičích v mnoha ohledech stále ještě závislí, začínají se na ně méně spoléhat jako na jedinou bezpečnou základnu (Pittman et al., 2011).

Rodič je partnerem, vůči němuž se dospívající vymezuje. Vrstevnická skupina je pro dospívajícího stále důležitější, jedinec se v ní identifikuje a rozvíjí v rámci ní symetrické vztahy typu přátelství a prvních lásek. V rámci rodiny se potom postoje vůči jednotlivým členům z rodiny mohou postupně měnit. Dospívajícím na příklad začne vadit nadměrné narušování jejich osobní intimity a vymáhání důvěrností ze strany rodičů. I když je rodina stále ještě důležitým sociálním zázemím, pubescenti se od ní začínají odpoutávat a osamostatňovat se (Vágnerová, 2005).

3. 4. 3 Intimita a její vývoj v rámci přátelských vztahů

Mezi intimní vztahy dále řadíme vztahy přátelské. Z vývojového hlediska je postava vrstevníka či kamaráda důležitou rolí středního dětství. Zkušenost s různými kamarádskými vztahy slouží jako nezbytný předpoklad pro pozdější rozvoj hlubších přátelství a intimních vztahů v adolescenci (Vágnerová, 2005).

V rámci různých sociálních skupin se dospívající učí zvládat nové role. Mezi ně patří na příklad role blízkého přítele – kamaráda, na něhož se lze spolehnout a který je z hlediska sdílení důvěrných prožitků výlučný.

Podle Fehra (2004) je přátelství jedním z důležitých zdrojů intimity v životě člověka. Nicméně připomíná, že je známo jen velmi málo o procesu, který předchází tomu, než lidé začnou přátelský vztah považovat za intimní. Podle tohoto autora se intimita v rámci přátelského vztahu rozvíjí, když lidé ve vztahu začnou vnímat vzájemné sebeodhalování, když mohou se svým přítelem počítat pro případ, že budou potřebovat utěšit či zvednout náladu, když mohou od přítele očekávat praktickou pomoc v případě potřeby, když je podporuje v řešení problémů, když jim přítel pomáhá docílit jejich vytyčených cílů apod.

Mnoho výzkumů tvrdí, že mužská přátelství, jsou méně intimní a podporující než ta ženská, jiná šetření toto vyvracejí s tím, že mezi přátelstvím žen a mužů není žádný podstatný rozdíl (Bank, Hansford, 2000). Četné výzkumy prokázaly, že v rámci přátelství mezi dvěma ženami je společný čas tráven hlavně vzájemnou konverzací a vyměňováním si choulostivých informací týkajících se vztahů, pocitů apod., zatímco mužské přátelství zdá se být založeno spíše na sdílených aktivitách, velmi často soustředěných na příklad na sport. Mužské přátelství se tedy podle některých autorů orientuje spíše na poskytování praktické pomoci či podpory, zatímco ženy si vzájemně poskytují spíše podporu emocionální (Fehr, 2004). Wright (1982) v tomto duchu velmi trefně charakterizuje ženská přátelství jako přátelství tváří v tvář (face-to-face) a mužská jako bok po boku (side-to-side) (cit. dle Fehr, 2004b, st. 267).

Grabillová a Kernsová (2000) ve své studii došly k názoru, že rozdíly mezi mužským a ženským přátelstvím skutečně existují. Podle těchto autorek jsou ženy více ochotny se jedna před druhou odhalit, jedna na druhou více reagují apod., a zdá se tedy, že ženská přátelství by se dala označit jako intimnější, než přátelství mezi dvěma muži.

Jak píše Vágnerová (2005), již v mladším školním věku vykazují dívčí a chlapecká přátelství značné rozdíly. Chlapecká skupina bývá větší a tvoří extenzivní síť, která je otevřená i dalším, kontakty mezi jejími členy nebývají tak osobní a intenzivní. Chlapci kladou větší důraz na sdílení zájmů a společnou aktivitu, vzájemné vztahy pro ně nejsou tak důležité. Výlučné kamarádství pro chlapce není typické, v tomto věku je nepotřebují. Dívky mají naopak tendenci k vytváření koalic, preferují důvěrnější kamarádství v menších skupinách – velmi často jsou to pouze dyády či triády, jejichž složení se může měnit. Dívky jsou více soustředěné na vzájemné vztahy, z nichž společná aktivita nějak vyplývá.

Také dle již zmiňovaného výzkumu Buhrmestera a Furmana (1987) se objevují jisté

rozdíly v přátelství dívek a chlapců již v časném školním věku. Dívky vykazují vyšší míru intimity ve vztazích s kamarádkami, než je tomu u chlapců a jejich kamarádů. Autoři také nastínili, kdy se tyto rozdíly možná poprvé objevují (viz výše). Tento sledovaný rozdíl vnímají v souladu s tradičními stereotypy, které uvádějí, že ženy jsou otevřené a vyjadřují své emoce ve vztazích s druhými, zatímco muži jsou v tomto spíše zdrženliví.

Počet dobrých přátel záleží kromě věku rovněž na pohlaví. Jak píše Vágnerová (2005), dívky mají menší počet blízkých přítelkyň a jejich vztahy jsou, jak již bylo několikrát zmíněno, výlučnější. Chlapci udávají větší počet přátel, ale tyto vztahy bývají povrchnější. Chlapci tedy dávají přednost kvantitě před kvalitou a hloubkou přátelského vztahu. Tato tendence je pro chlapce charakteristická a projevuje se již od raného věku. Omezenější počet blízkých přátel u dívek lze podle Vágnerové interpretovat jako projev větší sociální zralosti a větší potřeby hlubších vztahů.

Také podle Buhrmestera a Furmana (1987) u dívek v období dospívání narůstá důležitost jejich kontaktů s jinými dívkami a narůstá mezi nimi postupné odhalování sebe sama. Podle zmiňovaných autorů existuje ale jen málo důkazů o tom, že u chlapců dochází ke stejnému vývoji, a mužská přátelství tak podle těchto autorů pravděpodobně nikdy nedosáhnou takové úrovně intimity jako přátelství ženská.

Jak jsme ale již zmiňovali, ne všichni se s tímto názorem shodují. Obširněji se touto problematikou zabýval Fehr (2004b) ve své rozsáhlé studii, ve které využil prototypického přístupu. Tímto výzkumem chtěl odpovědět právě na otázku, proč je na mužská přátelství nahlíženo jako na méně intimní, a je-li tomu skutečně tak.

Jak Fehr (2004b) na počátku své studie připomíná, existují tři hlavní pohledy na to, proč tyto rozdíly mezi mužským a ženským přátelstvím existují. Nejdiskutovanější interpretací genderových rozdílů v přátelských vztazích je ta, že ženy i muži se shodují v názoru, že intimity v přátelských vztazích lze dosáhnout skrze sebeodhalování, ale pouze ženy se tímto způsobem skutečně chovají – jsou tohoto sebeodhalení více schopny, a jejich přátelství je pak intimnější. Druhým možným vysvětlením je, že mužská a ženská přátelství jsou intimní úplně stejně, ale muži tuto intimitu naplňují jiným způsobem, a to již zmiňovanými společnými aktivitami. Třetí pohled na tuto problematiku nabízí názor, že ženy naplňují intimitu v přátelství pouze skrze sebeodhalování, kdežto muži tuto naplňují jak sebeodhalováním, tak sdílením aktivit (Fehr, 2004b).

Výsledky Fehrovy prototypické analýzy přinesly následující odpovědi: rozdíly mezi pohlavím byly nalezeny pouze v podobě sebeodhalování. Výsledky jeho studie ukazují, že ačkoliv se obě pohlaví shodují v tom, že sebeodhalování je důležitým bodem, z něhož

se intimní přátelství vyvíjí, jsou to spíše ženy, kdo právě sebeodhalování považují za typický znak intimity (jejich hodnocení takového chování bylo na prototypické škále hodnoceno výše než u mužů).

Druhé dvě alternativy, tedy tvrzení, že muži budou přidělovat vyšší hodnocení sdíleným aktivitám v rámci přátelského vztahu než sebeodhalování, či že muži se v míře sebeodhalování od žen neliší, ale naopak kromě sebeodhalování se v jejich přátelských vztazích objevují ještě sdílené aktivity, se v rámci Fehrových studií nepotvrdily. Co se týče sebeodhalování, ženy jsou na tom v tomto ohledu lépe než muži a toto jejich chování tak může podporovat intimitu. Fehr ale nepotvrdil, že by se u mužů intimita uskutečňovala skrze sdílení společných aktivit (Fehr, 2004b).

Otázkou tedy zůstává, proč (pokud vůbec) je tomu tak, že mužská přátelství, ač třeba ta nejlepší, jsou méně podpůrná a intimní než ženská?

Jako vysvětlení těchto rozdílů v přátelských vztazích mezi muži a ženami, je velká pozornost v gender literatuře a literatuře, která se zaměřuje na mezilidské vztahy, věnována na příklad emoční zdrženlivosti, která se u mužů vyskytuje ve větší míře pro to, že muži jsou od malička nabádáni k tomu, aby své emoce nevyjadřovali tak často a expresivně jako ženy (Bank, Hansford, 2000).

Jiné poznatky vysvětlují rozdíly mezi přátelstvím mužů a žen strachem mužů z toho, že by mohli být vnímáni jako homosexuálové. Jedinci s vysokou mírou homofobie se tak zdají být méně ochotni se účastnit intimních vztahů s přítelem stejného pohlaví než ti, jejichž míra homofobie je nižší (Bank, Hansford, 2000).

Ať už jsou tedy rozdíly v intimitě v rámci přátelských vztazích s jedincem stejného pohlaví u mužů a žen stejná či rozdílná, silná potřeba přátelství v období dospívání je patrná u obou pohlaví.

Dospívající se snaží získat mezi svými vrstevníky někoho, s kým by mohli sdílet své vnitřní pocity a komu by mohli důvěřovat. Touha po takovémto důvěrném vztahu s blízkým přítelem se objevuje již na počátku puberty, tj. v 11-12 letech. Tyto vztahy považují dospívající za důležitý zdroj emoční podpory a porozumění. Přátelství má povahu recipročního vztahu, který je charakterizován zejména vzájemností a jistou intimitou. Zahrnuje důvěru, potřebu blízkosti a sdílení prožitků (Vágnerová, 2005).

Intimita v tomto období podle Vágnerové zahrnuje důvěru v přítele, z níž vyplývá možnost svěřit se mu se svými problémy a očekávat oporu či pomoc, ale také přesvědčení, že vše, co bude důvěrně řečeno, ten druhý nikomu dalšímu neprozradí. Intimita znamená výlučnost – přátelé se k sobě chovají jinak, než se běžně chovají k ostatním apod. Dospívající

sdílejí pocity, prožívají vzájemné pochopení a akceptaci. Pro mladší děti bylo sdílení omezeno pouze na konkrétní činnosti, společnou zábavu či legraci, protože podpory se dočkaly hlavně v rámci rodiny. Takového hlubokého sdílení, které nastupuje v období dospívání, nebyly děti mladšího školního věku ještě schopny.

3. 5 Vyhýbání se intimitě

Přes všechna pozitiva, která nám může navázání intimního vztahu s druhými přinášet, mají lidé někdy i opačné tendence – totiž spíše se intimnímu vztahu vyhýbat, a to z několika důvodů. Jak píše Hatfield a Rapson (1993), intimní vztah k druhému člověku velmi prospívá, ale je pro něj i něčím, co je velmi riskantní. Spousta lidí váhá, zda vůbec má do hlubokého svazku s druhou osobou vstoupit. Co když se druhému otevřeme, ale nakonec nás stejně opustí? Nezneužije druhý naší důvěry? Zůstane to, co druhému vyjevíme pouze mezi námi? To všechno jsou otázky, které zvažujeme, vstupujeme-li s někým do blízkého vztahu. Navázat intimní sblížení s sebou nese i značnou dávku riskování.

Cox (1984) píše, že mezi největší bariéry, zabraňující vzniku intimity, patří strach z odmítnutí, neakceptace sebe sama, stavění se do role pozorovatele a nevyjádřené negativní emoce.

Strach z odmítnutí či opuštění, to je nejsilnější bariéra podílející se na nechuti navázat blízký vztah. Otevření sebe sama druhému a odhalení svých vnitřních prožitků s sebou nese i riziko, že budeme druhým zraněni. Tento strach se potom stává jedním z hlavních důvodů vedoucích k vyhýbání se sblížení. Pokaždé, kdy nás někdo raní, stává se pro nás tím obtížnějším otevřít se, a začít znovu důvěřovat.

Jednu z nejtěžších cest vedoucích k intimnímu sblížení s druhými, mají dle Coxe (1984) nejistí jedinci, kteří trpí nedostatkem sebevědomí. Chceme-li se sblížit s druhým, musíme podle tohoto autora být nejprve schopni přijetí sebe sama, být sami se sebou spokojeni. Dokud toto nedokážeme, budeme se pravděpodobně bát k druhému člověku přilnout.

Hatfield a Rapson (1993) v souvislosti s tímto také připomínají, že je třeba, abychom sami sebe přijali takové, jací skutečně jsme. Prvním krokem k tomu, jak se stát schopným intimního sblížení (a potažmo s tím i nezávislosti, viz dříve) je dle těchto autorů akceptovat fakt, že máme právo na to, abychom měli své vlastní názory, své vlastní pocity, zkrátka právo na to, být sami sebou. To bychom měli být schopni dopřát i našim partnerům. Lidé jsou sami na sebe často velmi tvrdí, ale mnohdy jsou ještě tvrdší vůči svým nejbližším. Chceme-li si ale udržet a naplno prožít intimní vztah, je třeba, abychom se druhé naučili

přijímat takové, jací opravdu jsou. Přijmeme-li partnera nebo přítele jaký je, ne takového, jaký by mohl být, nebo jak jsme si ho vysnili, otevíráme tak, možná nevědomky, cestu k tomu, aby mezi námi mohl vzniknout intimní svazek.

Podobně Mosier (2006) píše, že k tomu, abychom byli schopni navázat intimní vztah, musíme být v kontaktu se svými vlastními emocemi. Psychologický výraz pro tento jev zní kongruence - být si plně vědom sám sebe, svých pocitů, myšlenek, a toho, co děláme. Pokud nejsme schopni kongruence, je empatie, která je tolik potřeba k vyvinutí intimního spojení, omezená, a zamezuje tak vzniku blízkého spojení. Lidé, kteří mají problém být blízcí sami sobě, nemohou dle Mosiera, být blízkými ani druhým lidem, neumí sdílet svůj vlastní svět.

Schopnost navázat blízký vztah s druhými dále vyžaduje aktivní zapojení se do takového vznikajícího vztahu. Ovšem, jak píše Cox (1984), je v dnešní době častější spíše role nezaujatého pozorovatele. Pasivní postoj, kdy preferujeme nechat druhého, aby náš život naplnil něčím, jako je intimita. Držíme se svých zažitých stereotypů, mužských a ženských rolí, jako na příklad, že muži nikdy nepláčou a neukazují svoje emoce a sami se tak ochuzujeme o to, stát se účastníkem intimního soužití s druhým. Tuto hypotézu zvažují i Hatfield a Rapson (1993), když píší, že lidé se někdy bojí riskovat, že ve vztahu ztratí kontrolu sami nad sebou. Muži jsou nahlíženi tradičně jako ti, kteří mají situaci v rukách, ideální muž bedlivě kontroluje svoje myšlenky, prezentuje sebe sama jako logického, objektivního a nepodléhajícího emocím. Ale takovýto nezaujatý postoj, kdy ze strachu, že ztratíme kontrolu, raději necháme veškerou iniciativu na druhém, nemůže nikdy vést k završení intimního spojení.

Intimita, jak je patrné už jen z její definice, vyžaduje otevřenost. To s sebou v ideálním případě přináší fakt, že před druhými neskrýváme skutečné pocity a emoce, které ovšem mnohdy mohou být i záporného charakteru. Cox (1984) píše, že jednou z mnoha věcí, které svým působením zamezují vzniku blízkého vztahu, jsou právě takovéto potlačované negativní emoce, které nejsou s druhým otevřeně sdíleny. Pokud potlačujeme či popíráme zlost, nebo ji vydáváme za něco jiného, nezbavujeme se jí, ale naopak v nás přetrvává a může se přetvořit v hostilitu, kterou vůči druhému začneme pociťovat. Je samozřejmé, že vůči nejmilovanějším osobám cítíme vztek. Vztek a jiné podobné emoce ovšem nenarušují intimní spojení s druhým. Negativní emoce bývají ve všech vztazích, tedy i v těch těsných, nevyhnutelné a přirozené. Je to naopak právě narůstající hostilita vzniknuvší z potlačovaných negativní emocí, co je pro intimní vztah zhoubné. Potlačovaný vztek mimo jiné značí i nedostatek důvěry, kterou vůči partnerovi máme a jak již víme, bez vzájemné důvěry, není pro intimní spojení mezi dvěma lidmi místo.

Mosier (2006) podobně jako Cox zastává názor, že není třeba se vyhýbat interpersonálním konfliktům. Naopak, existuje-li mezi dvěma lidmi intimní spojení, ve kterém oba partneři vůči druhému prožívají hluboký závazek, sdílejí spolu společný prostor, je přirozené, že mezi nimi vznikají konflikty. Ty by ale měly být řešeny přímo. Každý blízký vztah čas od času prochází konflikty, ale pokud spolu partneři „bojují“ otevřeně a bez manipulací, je velmi pravděpodobné, že jejich intimní spojení nejenom, že nijak neutrpí, ale naopak má šanci se prohloubit.

Ve zdravém vztahu jsou konflikty řešeny jinak, než tomu bývá ve vztazích, které se jako zdravé sice tváří, ale v jejich podstatě se skrývá koloběh závislosti a nedůvěry. Jak píší Hatfield a Rapson (1993) závislá a zoufalá osoba mívá sklon se v situacích, kdy má kritizovat svého partnera, konfrontaci vyhýbat, a to ze strachu, že by se partner urazil a odešel. Toho se ale závislý jedinec bojí, protože má pocit, že bez svého partnera by „to prostě nezvládl“. Hromadí tak v sobě negativní emoce a tím i znehodnocuje intimní vztah, který s partnerem má. Ten, kdo ví, že je schopen žít i sám, bez partnera, kdo je nezávislý, ten si dovolí více riskovat. Řekne i nepříjemná fakta, protože ví, že tyto věci jednoduše musí být vysloveny. Jsme navzájem oddělenými bytostmi, které mají své vlastní pocity a názory. V intimním vztahu si tak i přes značené splynutí s milým člověkem zachováváme svoji individualitu, která si tu a tam žádá prosadit si to, co zrovna cítí.

Hatfield a Rapson (1993) připomínají i jiné důvody, proč se lidé vyhýbají intimnímu spojení. Podle těchto autorů se lidé zdráhají otevřít druhým pro to, že mají strach, že jimi vyjevené osobní informace, mohou být jednoho dne (na příklad v případě rozepří či rozchodu) použity proti nim. Intimní partneři sdílejí s druhým informace, které se týkají jejich minulosti, hodnot, slabostí, výstředností, víry, strachu apod. Jedním z důvodů, proč se obávat intimity tak může být i obava, že ti, se kterými blízký vztah sdílíme, objeví všechny tyto skryté kouty naší osobnosti, všechny její špatné stránky, za což se nejvíce stydíme apod. Spolu s tím ale existuje i riziko, že v případě, že vztah skončí, dostanou se tyto citlivé informace i k jiným lidem.

Mezi další důvody k nechuti navázat intimní vztah s druhými řadí Hatfield a Rapson (1993) strach z toho, že se v případě potřeby budeme muset o druhého postarat, nebo že budeme vztahem až příliš pohlceni. Podle těchto autorů se tedy někdy bojíme, že dostaneme-li se příliš blízko k druhému člověku, budeme na sebe muset za něj převzít odpovědnost. Je to jakési přesvědčení, že navážeme-li s někým blízký vztah, automaticky se zavazujeme k tomu, že druhému neublížíme, že poneseme odpovědnost za to, když partnera zraníme atp. A z toho někdy plyne přesvědčení, že je lepší držet si odstup.

Mashek a Sherman (2004) uvádějí, že v každém intimním vztahu mohou nastat situace, kdy si můžeme začít přát, aby sdílené intimity bylo pokud možno méně, než aktuálně je. K tomu dochází v situacích, kdy máme pocit, že druhý je nám až příliš blízko, že má na naše já až přílišný vliv, či po nás mnohé vyžaduje. Lidé, kteří toto prožívají, popisují svoje prožitky velmi silně. Cítí se uvěznění, kontrolování, nevyrovnání, pohlcení v druhém, neschopni dostat se ze vztahu ven, utiskování, ochromeni, přivlastnění, uvěznění, omezování, udušení a polapení.

Takovéto expresivní výrazy jasně ukazují na to, že někdy je pocit blízkosti až přespřílišný a může vést k tomu, že naopak začneme toužit po volnosti. Z přílišného sblížení, které by nás mohlo blokovat v dalším rozletu, v objevování nových osobních cílů a jejich dosahování, které by mohlo narušovat naši autonomii apod., máme tendenci spíše unikat.

Ačkoliv se zdá, že lidé vyhýbající se blízkým vztahům tak činí pro to, že mají z přílišné blízkosti strach, je asi pochopitelné, že ne u každého, kdo netouží po blízkém vztahu nebo ze vztahu uniká, je důvodem právě onen strach. Důvodem k odchodu ze vztahu mohou stejně tak být i samy charakteristiky partnera. Na příklad může být až přespříliš závislý, či vztah může být příliš náročný časově atp. Potom ačkoliv nemáme strach z intimního spojení, může se stát, že intimity je v tom konkrétním vztahu až příliš (Mashek, Sherman, 2004).

3. 6 Intimita a sexualita

Mezi širokou veřejností je pojmu intimita velmi často užíváno jakožto eufemismu či dokonce synonyma pro sexuální zkušenost či sexuální vztah, který ale nemá nic co do činění s prožitkem blízkosti, důvěry atp. k osobě, se kterou tento sexuální vztah navazujeme. V rámci této práce ovšem spatřujeme sexualitu a intimitu jako dva oddělené a nezávislé faktory, respektive na sexualitu nahlížíme jako na možnou, ale nikoliv nutnou součást intimity. Některé intimní vztahy mohou být samozřejmě zároveň také vztahy sexuálními, ale jistě existuje i mnoho hluboce intimních vztahů, které do sebe nezahrnují žádný sexuální kontakt mezi oběma partnery. Naopak dodáváme, že mnohé sexuální interakce se mohou odehrávat bez jakékoliv psychické intimity navázané mezi oběma stranami, proto spatřujeme jako velmi důležité mezi těmito dvěma jevy rozlišovat a nesměšovat je bezmyšlenkovitě dohromady, i když v povědomí laické veřejnosti mohou oba jevy do značné míry splývat.

Jak píše Mosier (2006), intimita se může objevit spolu se sexualitou nebo bez ní, ale definovat intimitu pouze skrze sexualitu nelze. Krátký moment intenzivní blízkosti, kterou

lze skrze sexuální prožitek dosáhnout s druhým člověkem, nelze zaměňovat za znak intimního vztahu jako takového. Samotný sex nekonstituuje intimitu mezi dvěma lidmi, a nemůže být ani zdravou náhražkou za takovýto opravdový prožitek intimity. Naopak ale sex může být posilujícím a prohlubujícím bodem v intimním vztahu. Dvojice účastníci se intimního vztahu obvykle vyhledávají tělesnou blízkost, a jejich emocionální blízkost se promítá do příjemných prožitků, které spolu s fyzickým kontaktem prožívají.

Také Hyde a Delamatar (2007) píší, že ačkoliv intimita zajisté může mít fyzickou dimenzi, povahy sexuální být ale nutně nemusí.

Sex bez přítomnosti lásky či závazku sice může poskytnout fyzické potěšení bez rizik, která s sebou nese citový vztah, nebo těžkostí, která jsou spojena s budováním dlouhodobého vztahu, avšak mnoho lidí pociťuje, že samotný sex bez lásky, se jeví jako ne tolik intenzivní, a mnohdy i postrádající význam, smysl či hloubku, což se ale jistě u každého člověka liší, na příklad i v závislosti na pohlaví apod. Podle některých autorů, zatímco muži jsou více ochotni svolit ke styku s někým, kdo je prostě jen přitahuje sexuálně, ženy mají tendenci vnímat lásku a sex jakožto dvě věci, které jdou spolu ruku v ruce, viz dále (Brehm, 1985).

Bianchi (2011) v této souvislosti přichází se zajímavým poznatkem, totiž že neexistuje lineární vztah mezi počtem sexuálních partnerů, styků nebo zážitků a mírou sexuální spokojenosti, a celková sexuální zkušenost těchto osob nedosahuje spokojenosti těch, pro které je význam sexu v intimnosti a partnerství (viz dále).

Šulová (2005, 1998) píše, že mezi charakteristické znaky těsných vztahů v současnosti patří na příklad i fakt, že intimní vztahy jsou navazovány bez vazby na jejich možné následky, tedy reprodukci. Za obvyklou je tak považována předmanželská zkušenost v oblasti sexu. Předmanželská intimní zkušenost je významným činitelem pro intimní soužití manželů. Jedinec má rázem větší volnost v sexuálním chování, nemusí se tolik ohlížet na možné následky, a spolu s tímto také klesá nutnost závazku vůči sexuálnímu partnerovi.

Zralost partnerů při prvních intimních zkušenostech je navíc často pouze fyziologická, nikoliv tedy psychosexuální, a tato disproporce může vést ke značně volnému a nezodpovědnému přístupu k sexu.

Jak dále píše Šulová (1998), intimní vztahy, které se rozvíjejí bez vazby na možné důsledky (otěhotnění) významným způsobem ovlivňují i volbu partnera samotného. Intimní partner už nutně nemusí být potenciálním otcem či matkou mého dítěte. Takového chování vychází z možnosti užívání antikoncepce. I dlouhodobí partneři se, jak dále autorka píše, někdy cítí velmi zaskočení neočekávanou graviditou a jejich intimní partner jim náhle

případá poněkud nevhodným pro výchovu dítěte a společné vyhlídky do vzdálenější budoucnosti.

Pro dnešní vztahy je typické, že chybí očekávání trvalosti vztahu. Jedinec nechce riskovat a obětovat se v zájmu rodiny – nechává si dostatek prostoru pro změnu na základě svého svobodného rozhodnutí. Řada alternativ společného soužití s volnými a formálně nezakotvenými vztahy, které jsou v dnešní době běžné, mu k tomu pomáhají (Šulová, 1998).

Uvolnění pravidel sexuálního chování, které jako by vykazalo sex z manželství, umožnilo vznik nových forem intimních vztahů. Změnil se sex, ale i samotné navazování vztahů hraje v nich mnohem výraznější roli a na sexuální aspekt vztahu je kladen větší důraz. Ze sexu se tak mimo jiné stal i prostředek navazování vztahu a jeho udržení (Katrňák et al., 2010).

Bianchi (2011) píše, že na základě toho, jaký význam lidé sexu přisuzují, můžeme rozlišovat:

1. Sex jako něco, co je neoddělitelně a nevyhnutelně spojeno s partnerstvím, intimitou a láskou. Sex je tedy podřízen rozvinutí partnerského a intimního vztahu a sex mimo partnerský vztah a bez partnerské intimity, je tedy čímsi nemyslitelným.

2. Sex jako něco, co představuje osobní potěšení, vlastní uspokojení, experimentování, vzrušení apod. V tomto případě dominuje hédonistická komponenta.

3. Sex je více potěšením partnera než zdrojem vlastního potěšení. Sex je jakýmsi nástrojem k udržení a rozvíjení partnerského vztahu a je řízen potřebou druhého.

4. Sex je vylepšením obrazu o sobě. Hlavním uspokojením je fakt, že dokážeme na sex získávat stále nové a nové partnery. Kritériem uspokojení tak není sex sám o sobě, ale to, že dokážeme zaujmout a pro sex získávat stále nové objekty.

Jak je tedy i podle tohoto autora patrné, sex není nutně propojen s intimitou. Naopak se může vyskytovat zcela nezávisle a není k němu třeba žádného stupně prožívané intimity mezi sexuálními partnery. Naopak v intimním vztahu se sex zdá být něčím, co vztah dvojice může obohatit o nové zážitky a vztah tak ještě dále prohloubit.

Dle Bianchiho (2011) je zajímavé připomenout, že z hlediska sexuální spokojenosti jsou, jak jsme zmiňovali výše, nejspokojenější ty osoby, jejich subjektivní význam sexu směřuje k první kategorizaci – tedy sex jakožto integrální součást intimity partnerského vztahu.

Zajímavý pohled na problematiku sexu a jeho záměnnosti za pocity blízkosti či naopak jeho odtržení od citových vztahů, nabízí Rollo May (2007). Tento autor ve spojitosti s touto problematikou nazývá svět schizoidním místem – místem bez kontaktu, vyhýbající se blízkým vztahům, neschopným cítit, kde sex je natolik dostupný, že jediným způsobem, jak si uchovat nějaké niterné jádro, je naučit se mít pohlavní styk, a přitom se nijak nevázat. Podle Maye se v dnešním světě, který se v rámci vztahů orientuje hlavně na výkon a to, jak na druhého zapůsobíme, vytrácí prostý fakt intimity vztahu – setkání, narůstající blízkost spolu se vzrušením, jak se vše bude vyvíjet, prosazováním a odevzdáváním vlastního Já, která činí milostný prožitek nezapomenutelným a hlubokým. Více než fyzickou nahotu sexuální intimity si lidé hlídají křehkost nahoty duševní a duchovní, a zranitelnými je tak nečiní to, že s někým zažijí pohlavní styk, ale to, že před někým odkryjí svoje sny, fantazie, naděje apod. (May, 2007).

Podle Maye došlo od viktoriánských dob ke značnému posunu, protože zatímco viktoriánec usiloval o lásku, aniž by dospíval až k sexu, moderní člověk usiluje o sex, aniž by se zamiloval. Důsledkem toho jedle Maye jakési zmatení motivů v sexu, kdy je při aktu přítomen téměř každý motiv, vyjma touhy milovat se. Současné paradoxy v sexu a lásce mají jedno společné – banalizaci sexu a lásky. Typickou osobností dnešní doby je podle Maye člověk, který je inteligentní, komunikativní, schopný, úspěšný v práci, ale netečný v osobním styku a obávající se intimních vztahů.

Podobný postoj zaujímá Frankl (1994), který píše, že dnešní člověk mnohdy prožívá studenou a neosobní atmosféru, protože čím dál tím více lidí trpí osamělostí. Takovýto člověk potom velmi touží po lidském teple, po blízkosti druhého. Za takovouto blízkost je ochoten zaplatit nemalou cenu. Touha po intimitě se pak podle Frankla může změnit v intimnost. Od sexuální intimity k sexuální promiskuitě je pak pouhý krok. Podle tohoto autora je třeba méně takovéto intimity za každou cenu, ale naopak ochrana intimní sféry. Je třeba vybudovat v sobě odvahu k samotě, abychom se vyhnuli tomu, že se naše intimita změní právě v již zmiňované intimnosti.

Podle Frankla (1994) je lidská sexualita vždycky také už více než pouhá sexualita, a to v tom smyslu, že je výrazem snahy po lásce. Není-li však lásky přítomno, pak nedochází k plnému lidskému prožitku. Sexuální libido se poté nutně musí rozvíjet do jakéhosi existenciálního vakua a smyslové prázdnoty. Člověk, který používá druhého opravdu pouze jen k tomu, aby si vybil vzrušení a napětí, přetváří ve skutečnosti pohlavní styk v masturbační akt.

Teprve na lidské úrovni, u zralého člověka, který se odevzdává lásce, teprve tam se uskutečňuje nejvlastnější možnost sexuality, totiž aby byla vzata do služby láskou (Frankl, 1994).

4. O metodě

Jak píše Lakoff (2006), pro naše myšlení, vnímání, jednání či řeč neexistuje nic centrálnějšího než kategorizace. Kategorizace užíváme pokaždé, když nějakou skutečnost vnímáme jako druh něčeho (strom), uvažujeme-li o typech věcí (židle, nemoci, emoce), ale překvapivě také v situaci, kdy záměrně vykonáváme nějakou aktivitu - konkrétní aktivita, kterou při nějaké činnosti provádíme, je totiž *druhem* motorické činnosti, která patří do určité konkrétní kategorie motorických činností (psaní tužkou, žehlení). Tyto činnosti sice nejsou nikdy prováděny úplně stejně, ale i přes rozdíly v jednotlivých pohybech jsou to všechno pohyby určitého druhu a my víme, jak se pohyby takového druhu mají provádět apod.

Kategorie tedy z velké části nejsou pouze kategoriemi věcí, ale kategoriemi abstraktních entit. Kategorizujeme události, aktivity, emoce, prostorové vztahy, společenské vztahy i věci čistě abstraktní. Proto jakýkoliv adekvátní popis lidského myšlení musí poskytnout teorii pro všechny tyto naše kategorie (Lakoff, 2006).

Svět je složen z nekonečného počtu rozlišitelných objektů a událostí a jednou z nejzákladnějších schopností všech organismů je schopnost rozčlenit tyto prvky do tříd (kategorií), které lze mezi sebou porovnávat a hledat v nich shody a rozdíly (Rosch, 1976). Kategorie existují pokaždé, když jsou dva či více různých objektů či událostí považovány za rovnocenné. Toto rovnocenné zacházení může mít libovolný počet forem – označování různých objektů nebo událostí stejným názvem, provádění různých akcí s jedním a tím samým objektem apod. Stimuly přicházející do lidské mysli jsou tedy jedinečné, ale organismy je nezpracovávají pro ně jedinečným způsobem. V tomto smyslu může být kategorizace považována za jednu ze základních funkcí živých bytostí (Mervis, Rosch, 1981).

Ke kategorizaci pojmů v lidské mysli samozřejmě existuje několik různých přístupů.

Tradiční (objektivistický) přístup k této problematice následuje klasickou teorii, a tvrdí, že kategorie jsou definovány vlastnostmi společnými jejich členům. Od dob Aristotela byly kategorie považovány za neproblematické – za něco, čemu všichni dobře rozumíme. Kategorie zde na sebe braly podobu abstraktních nádob. Věci byly buď v nich, nebo mimo ně. Tímto se věci z okolního světa zařazovaly do stejných kategorií pouze v případě, že měly

určité vlastnosti společné. Tyto společné vlastnosti potom definovaly tuto kategorii. Avšak jiné výsledky výzkumů věnovaných kategorizaci jsou v přímém protikladu k tomuto tradičnímu pojetí. V posledních letech se ukázalo, že kategorizace je ve skutečnosti mnohem složitější. Na tomto místě se objevil zcela nový pohled na kategorizaci u lidí, který je založen na takových principech, které daleko přesahují to, jak byla viděna klasickým přístupem (Lakoff, 2006).

Tradiční přístup je svou podstatou filozofický a jak dále píše Lakoff (2006), vychází z dva tisíce let staré tradice filozofování o povaze rozumu. I když mnohé empirické důkazy svědčí o opaku, tento pohled mezi vědci stále ještě převažuje, a to ze dvou důvodů. Prvním důvodem je právě ona síla tradice, která nedovoluje, aby tradičně uznávaná teorie byla jednoduše vytlačena teorií novou, druhým důvodem je to, že až donedávna neexistovalo nic, co by alespoň připomínalo dobře propracovanou alternativu, která by zachovala ty myšlenky, které byly v tradičním přístupu správné, a zároveň tento přístup modifikovala takovým způsobem, aby byl v souladu s novými objevy. Klasická teorie tedy nebyla výsledkem empirických studií. Jednalo se o filosofickou pozici, k níž se dospělo na základě apriorních filosofických spekulací.

Pojmové kategorie byly však v posledních několika letech detailně zkoumány v rámci mnoha kognitivních věd – zejména v antropologii, lingvistice a psychologii, a poznatky, které byly nashromážděny, jsou s tradičním objektivistickým přístupem k myšlení v přímém konfliktu. Pojmové kategorie jsou totiž, jak se zdá, v podstatě velmi odlišné od toho, co po nich požaduje objektivistický přístup (např., že abstraktní symboly mohou mít vazby na věci ve světě nezávisle na specifických vlastnostech jakéhokoli organismu apod.). Nové poznatky přitom, jak dále píše Lakoff (2006), požadují celkově nový přístup jak ke kategoriím, tak k lidskému rozumu. Objektivistický přístup odráží teorii kategorizace, jejíž vznik se datuje do starého Řecka, a i když je dodnes přijímán jako zjevně a nepochybně pravdivý, nové studie dokládají, že kategorizace je ve skutečnosti velmi odlišnou a mnohem složitější záležitostí. Nový pohled na příklad zastává, že naše myšlení je závislé na těle a struktury, které používáme při sestavování pojmových systémů, vyrůstají z našich vlastních tělesných zkušeností. Dávají tak smysl pouze a jen v jejich kontextu. Myšlení má tedy zřejmě *vlastnosti celistvého tvaru (gestaltu)*, a tudíž není atomistické.

Novým průkopnickým pohledem, který představoval alternativu ke klasickému objektivistickému přístupu a klasickým způsobům definování pojmů, je prototypický přístup Eleanor Roschové.

Jak píše Lakoff (2006), Roschová se zásadním způsobem zasadila o to, že se

z kategorizace stal legitimní podobor kognitivní psychologie a zasloužila se o revoluci ve studiu kategorizace v rámci experimentální psychologie. Před uveřejněním jejích prací byla klasická teorie definování pojmů považována za naprostou samozřejmost. Po té, co však Roschová a její spolupracovníci uveřejnili spousty studií, které na základě empirického zkoumání přímo zpochybnily samotné základy klasického způsobu kategorizace pojmů, rozhořela se nová debata o samotné podstatě kategorizace, která přinesla naprosto nové poznatky. Ty mají dalekosáhlé následky nejenom pro kategorizaci samotnou, ale na jejich základě jsme nuceni přehodnotit i naše představy o lidském myšlení jako takovém, o řeči apod.

Slyšíme-li slovo v běžném jazyce, jako na příklad nábytek či pták, a rozumíme-li jeho významu, jaký druh mentální reprezentace vytváříme? Seznam znaků nezbytných pro danou věc, aby mohla patřit do dané kategorie? Konkrétní obraz, který reprezentuje danou kategorii? Seznam členů dané kategorie? Schopnost užívat termín bez použití mentální reprezentace vůbec? Nebo jiné, ještě méně specifické formy reprezentace? Jak píše Roschová (1975), povaha kognitivních reprezentací sémantických kategorií, má přímý vztah ke dvěma oblastem psychologického zkoumání. Jedna se týká struktury kategorií a pojmů, a má vliv na způsob, jakým by měly být pojmy studovány ve výzkumu, druhá oblast se zaměřuje na podstatu duševních reprezentací obecně, a tedy na významnou problematiku v postbehaviorálním studiu duševních událostí.

Podle Roschové (1976) skutečnost obsahuje věci, které jsou ve své podstatě oddělené. V procesu kategorizace redukuje nekonečný počet rozdílů na takový rozsah, který je ještě únosný pro naši kognici. Děje se tak na základě dvou principů: a) pro jedince je výhodné, aby každá třída obsahovala co možná nejvíce informací – abychom mohli odvodit co možná nejvíce informací na základě jedné vlastnosti (za tímto účelem dochází k pojmenování jednotlivých kategorií). Tato strategie vede člověka k tomu, aby vytvořil velké množství kategorií, mezi nimiž jsou jen drobné nuance; b) jedinec musí redukovat kognitivní zátěž na minimum, proto je výhodou mít co nejméně klasifikací. To vede ke strategii vytvářet co nejméně kategorií s co nejvíce abstraktním obsahem. Podle Roschové vzniká bázová úroveň klasifikace pojmů jako kompromis mezi těmito dvěma principy. Funguje tedy na základě nejobecnější, ale zároveň nejobsažnější úrovně.

Bázové kategorie jsou takové, které se naučíme jako první a na nichž jsou věci pojmenovány nejdříve. Jsou tedy jakýmsi přirozenými úrovněmi kategorizace, na rozdíl od úrovní, které byly již vytvořeny „úsilím představitosti“. Na této úrovni jsou jména nejkratší a nejčastěji používaná. Je to nejvyšší úroveň, na níž může jediný mentální obraz

odrážet celou kategorii. Jedná se o úroveň, na níž jsou termíny používány v neutrálním kontextu a na níž je uspořádána většina našich vědomostí (Lakoff, 2006).

O existenci bazových jevů svědčí na příklad to, že když respondenti udávají atributy nějaké kategorie, zmiňují jen málo rysů členů na nadřazené úrovni (nábytek, vozidlo, savec), ale spíše většinu toho, co vědí o bazové úrovni (žide, auto, pes). Na podřazené úrovni (vlčák) není téměř žádný nárůst znalostí v porovnání s bazovou úrovní (Lakoff, 2006).

Roschová vychází z toho, že ne každý pojem je možno definovat pouze pomocí jasně daných znaků, jako jsme tomu zvyklí v přírodních vědách či tradičním myšlení filosofie, kde vycházíme z Aristotelových kategorií a kde jsou kategorie představeny jako logicky a jasně ohraničené entity. To podle Roschové není správný přístup. Pokud by se totiž klasická teorie nemýlila, nemohl by žádný ze členů dané kategorie mít svůj speciální status. Podle klasické teorie jsou vlastnosti definující danou kategorii sdíleny všemi členy, a proto mají všechny tyto členy v rámci dané kategorie stejný status. Výzkum provedený Roschovou ovšem poukázal na existenci jistých asymetrických struktur v rámci jedné kategorie, což samozřejmě klasická teorie nepřipouští. Tyto asymetrie byly nazvány jako prototypové jevy a tyto vznikají na základě faktu, že lidé považují jisté členy kategorií za reprezentativnější než jiné. Prototypy jsou tedy podkategorie nebo členy kategorie, které mají speciální kognitivní status – jsou „nejlepším příkladem“ dané kategorie, na příklad sýkorky jsou lepším příkladem ptáka, než jsou pštrosi apod. (Fehr, 2004; Lakoff, 2006; Rosch, 1975; Slaměnik, Hurychová, 2006).

Podle Roschové (1975) vykazují přirozené jazykové pojmy dvě dimenze – vertikální a horizontální. Vertikální dimenze reflektuje hierarchickou organizaci pojmu nebo vztahy mezi různými úrovněmi daného pojmu (pojmy na jednom stupni mohou být zahrnuty do jiných, které jsou na vyšším stupni). Na příklad množina pojmů *savec*, *pes* a *retrív* ilustruje hierarchii, která postupuje od abstraktního ke konkrétnímu – nadřazené, základní a podřazené úrovně pojmu.

Horizontální dimenze pojmu obsahuje diferenciaci pojmu na stejné úrovni začlenění pojmu (na příklad dimenze, ve které se liší kolie, retrív a knírač). Roschová navrhuje, že mnoho přirozených pojmů má tuto vnitřní strukturu, a jednotliví zástupci této struktury jsou hodnoceni podle toho, jak moc se podobají prototypu. Kognitivně nejúspěšnějším způsobem reprezentace určité kategorie je situace, kdy si vytvoříme jasný obrázek průměrného prvku dané kategorie (Rosch, 1975).

Jak prototypická metoda funguje? Prototypický přístup se opírá o empirickou metodologii a sbírá data přímo od lidí – staví tedy na jejich zkušenosti. Zaměřuje se zejména

na znalosti lidí o daném pojmu či fenoménu – tedy na jejich kognitivní reprezentaci daného konceptu (Berscheid, Regan, 2005).

Ačkoliv lidé někdy nejsou schopni přesně definovat mnohé běžně užívané pojmy, mají vysoce organizovanou kognitivní strukturu těchto pojmů. To se projevuje mimo jiné tím, že tzv. prototypické případy (best examples) jsou identifikovány rychle a spolehlivě, zatímco méně typické pomaleji a jen s určitou pravděpodobností. V každodenním životě lidé nepoužívají kategorie vymezené konečným počtem podstatných znaků, ale kategorie reprezentované prototypem, tzn. příkladem, který nejlépe danou kategorii reprezentuje. (Slaměník, Hurychová, 2006). Na příklad jablko je reprezentativnější příklad ovoce, než jsou říčky atp. Prototypické případy jsou lépe zakotvené v paměti, jsou snáze vybavitelné apod., navíc tato vnitřní struktura pojmu ovlivňuje určitým směrem i zpracovávání informací. (Fehr, 2004). Odpovědi jsou rychlejší pro reprezentativní příklady, jsou-li respondenti vyzváni, aby vypsali nebo nakreslili příklady členů dané kategorie, častěji používají reprezentativnější příklady apod. Nová informace o reprezentativních členech kategorie bude dokonce zobecněna na nerepresentativní členy s větší pravděpodobností, než je tomu naopak – na příklad respondenti věří, že nemoci na jednom ostrově se šíří více ze sýkorek na kachny než z kachen na sýkorky (Lakoff, 2006).

Zde tedy vidíme, jak dalece může námi zavedená kategorizace pojmů ovlivňovat dokonce i to, jak o dané skupině smýšlíme a jak vysuzujeme z daných informací.

Jak píše Lakoff (1973), z prototypické perspektivy se zdá, že lidé používají v přirozeném jazyce jakési živé mantinely (hedges) pro označení pravdy či nepravdy. Lidé užívají těchto mantinelů, aby označili vzdálenost daného pojmu od prototypu, či stupeň jakým pojem patří do té které kategorie. Na příklad většina lidí se shodne na tom, že kos je typický pták. Půjde-li ale o tučňáka, může se stát, že pro mnoho lidí zrovna není typickým příkladem ptáka (cit. dle Fehr, 1988, st. 569).

Na druhou stranu Roschová (1978) varuje před mylnou interpretací jejích závěrů. Prototypy samy o sobě nekonstituují konkrétní model zpracování informací, zobrazení nebo učení. Prototypy jsou povrchové jevy a mohou být výsledkem mnoha různých faktorů. To, že hovoříme o prototypech je v podstatě pohodlnou gramatickou fikcí - ve skutečnosti jde pouze o stupeň prototypičnosti. Označovat tak jednu entitu jakožto prototyp přirozené kategorie je hrubé nepochopení této teorie. Prototypy nekonstruuji žádný specifický model zpracování informací.

V jedné z fází svého výzkumu se Roschová sice původně domnívala, že prototypy by mohly představovat mentální reprezentace, tuto myšlenku ale po nějaké době zavrhl

a začala zastávat názor, že prototypové jevy určují mentální reprezentace pouze neúplně. Soudy o tom, jak dobrým příkladem něco je, tedy nemohou odrážet vnitřní strukturu kategorie tak, jak je reprezentována v mysli. I přes to, že Roschová se vůči svým předešlým domněnkám ohradila, její teorie je i tak často mylně interpretována a lidé se někdy domnívají, že členství v nějaké kategorii je odstupňováno, a tedy že někteří členové dané kategorie jsou v podstatě „méně cennými členy“ než členy jiné (např. sýkorka je „lepší“ pták, než emu apod.). Výzkumy, které Roschová uvedla, ale nic takového netvrdí. Jak sýkorky, tak emu jsou obojí stoprocentními příklady dané kategorie, ale existuje jakási vnitřní struktura, která tvrdí, co je jejím dobrým příkladem (Lakoff, 2006; Rosch, 1978).

Osoby hodnotí, do jaké míry určitý člen kategorie odpovídá jejich představě o významu slova, kterým je kategorie nazvána. Vzhledem k tomu, že se ale struktura prostředí, ve kterém žijeme, může v různých částech světa zásadním způsobem lišit, budou pravděpodobně také kategorie v různých kulturách odlišné (Rosch, 1975).

Tímto tedy zřejmě vznikají odlišnosti v obsahu kategorií mezi lidmi. Na obsah kategorií přitom pravděpodobně mohou mít vliv nejenom kulturní zvláštnosti, ale domnívám se, že může záležet také na zkušenostech daného jedince s posuzovaným sémantickým významem (znalec v daném oboru, laik apod.).

V souvislosti s výše zmiňovanou Aristotelovskou tradicí nazírání na kategorizaci pojmů v lidské mysli, Roschová (1975) uvádí, že oblastí, která sama o sobě nabízí demonstraci kategorizace odlišného typu než je ta aristotelovská, je tematika barvy. Existují značné důkazy o tom, že kategorie barvy jsou zpracovávány lidskou myslí (učení, paměť, označování, rozvíjení v jazyce) z hlediska jejich vnitřní struktury. Kategorie barvy jsou, zdá se, reprezentovány v mysli ne jako sada vlastností s jasně ohraničenými hranicemi, ale spíše ve smyslu prototypu – nejlepšího příkladu (the clearest cases) dané kategorie, obklopené dalšími barvami s postupně snižující se podobností danému stupni příbuznosti.

Prototypická teorie uvádí, že mnoho přirozených pojmů je organizováno právě kolem jejich prototypu. Teorie Eleanor Roschové byla sice vyvíjena na kategorizaci fyzických objektů (zelenina, nábytek), ale byla již také využita na řadu sociálněpsychologických oblastí, zahrnujících emoce (e.g., Fehr, 2004; Slaměník, Hurychová, 2006 atp.), typy a charakteristiky lásky, kvalitu vztahů apod. Existuje tedy značně velký počet důkazů o tom, že mnoho konceptů týkajících se vztahů, je organizováno jako prototypy (Fehr, 2004).

Přístup Roschové se zaměřuje na to, *co* se v rámci kognitivní reprezentace sémantických kategorií děje, a nikoliv tedy *jak* se toto děje. Její výzkumy byly navrženy pro zkoumání povahy (struktura a obsah) kognitivních reprezentací sémantických kategorií,

nikoliv pro zkoumání dynamického procesu (aktivace, vyhodnocení cesty tohoto procesu v lidské mysli apod.) (Rosch, 1975).

Podle Fehra (2004b) může prototypická analýza vrhnout světlo na mnohé otázky, které se dané problematiky týkají tím, že osvětlí, které z pohledů jsou nejvíce v souladu s představami veřejnosti. Podle zmiňovaného autora navíc prototypická analýza ukazuje, které interakční vzorce jsou v kognitivní reprezentaci považovány pro daný pojem centrální a které jsou naopak na periférii, a tím pomáhá odkrývat váhu těchto pojmů v kognitivní reprezentaci daného jedince. V jiné ze svých studií (1988) Fehr zmiňuje, že tento přístup může osvětlit, na jakou ze složek daného pojmu lidé kladou relativně největší důraz. Prototypy tak umožňují efektivnější zpracování informací a mohou nám poskytnout základ pro odhad chybějících údajů.

Roschové a jejím spolupracovníkům se povedl mistrovský kousek – napadnout do té doby neochvějně postavení klasické teorie kategorizace a poukázat na její nedostatky. Toto navíc provedla za podpory velkého množství zopakovatelných pokusů, které tyto nesrovnalosti mohou opakovaně dokázat.

Vraťme se ale alespoň krátce ke spojení prototypického přístupu a zkoumání těsných vztahů.

Na průzkum intimity v rámci přátelských vztahů (same-sex friendship) se zaměřil na příklad Fehr (2004b), a to také právě pomocí prototypické metody. Prototypickou metodu považuje za dobře zavedený model organizace znalostí jedince o daném pojmu – jeho kognitivní reprezentaci daného pojmu, a je toho názoru, že existuje mnoho důkazů, které dokládají, že představy o pojmech spojených s mezilidskými vztahy, jsou organizovány způsobem, který je v souladu s prototypickým přístupem, a je tedy možné je tímto způsobem zkoumat.

Podle Fehra si lidé vytvářejí povědomí o vzorcích chování, které na příklad vyvolávají pocity intimity v přátelských vztazích. Dále autor předpokládá, že tyto vzorce mají prototypickou strukturu, takže některé zvyšují pravděpodobnost vnímání intimity než vzorce jiné. Hlavní předpoklad jeho zkoumání tedy byl, že lidé odvozují prožitek intimity v přátelském vztahu z této znalosti interakčních vzorců či podoby vztahů, které navazují se svými přáteli (Fehr, 2004b). Stejně jako na příklad některé druhy emocí vystihují koncept více než jiné, zdá se, že některé interakční vzorce jsou prototypičtější, či jsou bližší vzniku intimity než jiné. Podle Fehra tedy lidé mají představu o specifických vzorcích tvořících pocit intimity v přátelství, a tyto vzorce mají jakési vnitřní struktury, z nichž jsou některé považovány za prototypičtější než jiné.

Podle Fehra (2004b) může prototypická analýza intimity vrhnout světlo na mnohé otázky, které se této problematiky týkají tím, že osvětlí, které z těchto pohledů jsou nejvíce v souladu s představami veřejnosti. Podle zmiňovaného autora navíc prototypická analýza ukazuje, které interakční vzorce jsou v kognitivní reprezentaci považovány pro intimitu jako centrální a které jsou naopak na periférii, a tím pomáhá odkrývat váhu těchto pojmů v kognitivní reprezentaci daného jedince. V jiné ze svých studií Fehr (1988) zmiňuje, že tento přístup může osvětlit, na jakou ze složek daného pojmu lidé kladou relativně největší důraz. Prototypy tak umožňují efektivnější zpracování informací a mohou nám poskytnout základ pro odhad chybějících údajů.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Výzkum

Na základě poznatků o prototypické metodě se dostáváme k vlastnímu šetření, které probíhalo v rámci této práce. Po vzoru prototypické metody nebyl respondentům pojem intimita nijak definován. Respondenti nám poskytli své vlastní odpovědi na otázku, co intimita znamená pro ně samotné. Máme za to, že prototypická metoda nás může informovat o tom, co se ve spojení s tímto tématem zdá být prvořadé v lidské mysli, a může tak poodhalit další skryté jevy, které jsou s intimitou spojené. Jak píše Fehr (2004b) prototypická analýza pojmu nám neposkytne jasné prohlášení o tom, jaký pohled na problematiku či jaká definice pojmu jsou ty správné, ale odhalí, které z vědeckých teorií jsou nejvíce v souladu s těmi, které se objevují v mysli laiků. To je podle mého názoru nejinspirativnější částí celé metody.

Šetření probíhalo ve dvou po sobě následujících etapách. V první etapě bylo třeba získat přehled o tom, co všechno laická veřejnost řadí pod pojem intimita a co nikoliv. Ve druhé etapě jsme získávali nejtypičtější příklady reprezentující pojem intimity u laické veřejnosti, a to na základě posouzení získaných slov na prototypické škále.

To, co veřejnost řadí pod pojem intimita, jsme se v druhé fázi šetření rozhodli zkoumat zvlášť pro následující tři skupiny:

- Intimita v partnerském vztahu.
- Intimita v rámci rodinných vztahů.
- Intimita v rámci přátelských vztahů.

Získaná data jsme dále podrobili rozboru, abychom mohli tyto tři skupiny mezi sebou porovnat a zjistit, jak a v čem se pojetí intimity liší právě v těchto interpersonálních vztazích.

1. 1 První etapa

První fáze šetření se zúčastnilo 117 respondentů (viz dále), kteří byli za účelem získání dat osloveni. První z těchto respondentů byli lidé z řad mých přátel, známých či kolegů, kteří postupně získali další účastníky. Respondenti se tedy do šetření připojili na bázi dobrovolnosti. Podmínkou pro účast v šetření však byla věková hranice 25 let a výše. Tato věková hranice byla stanovena pro to, že se domníváme, že lidé nad dvacet pět let již v životě nasbírali dostatečné zkušenosti na poli mezilidských vztahů, a jsou tak pro účely našeho šetření spolehlivějšími respondenty, než by byli jedinci mladší, na příklad v adolescentním věku (viz teoretická část věnující se vývoji intimity).

Sběr dat probíhal jak elektronickou formou, tak formou tužka - papír, přičemž naprostá většina respondentů odpovídala právě na elektronicky vytvořenou formu dotazování. Respondentům byla zaručena anonymita, pro účel výzkumu uváděli pouze pohlaví, věk a vzdělání.

Respondenti v první fázi měli za úkol reagovat na následující výzvu: *Napište všechno, co vás napadne, slyšíte-li slovo intimita*. Dále už byla iniciativa přenechána odpovídajícímu respondentovi.

1. 1. 1 Popis vzorku respondentů účastnících se první fáze sběru dat

Jak již bylo řečeno, první fáze sběru dat se zúčastnilo 117 respondentů. Ve vzorku převažovaly ženy. Největší počet respondentů byl ve věkové kategorii 25 až 30 let a dále potom ve věku od 30 do 34 let. V obou případech byli dotazovaní ve většině vysokoškolského vzdělání. Podrobný přehled složení respondentů včetně jejich vzdělání uvádíme v kontingenční tabulce (viz tab. 1).

Tabulka 1 - Popis vzorku respondentů účastnících se první fáze sběru dat

Věk	Vzdělání	MUŽI	ŽENY	Celkový součet
25 až 29 let	SOU	3	1	4
	SŠM	8	12	20
	VOŠ	2	3	5
	VŠ	7	28	35
do 29 let - součet		20	44	64
30 až 34 let	SOU	2	2	4
	SŠM	4	5	9
	VŠ	6	10	16
30 až 34 let - součet		12	17	29
35 až 39 let	SOU	3		3
	SŠM	2	2	4
	VŠ	1	1	2
35 až 39 let - součet		6	3	9
40 až 44 let	SŠM		3	3
	VŠ		3	3
40 až 44 let - součet			6	6
45 až 49 let	SŠM		2	2
45 až 49 let - součet			2	2
50 až 54 let	SŠM		2	2
	VOŠ		1	1
	VŠ	1		1
50 až 54 let - součet		1	3	4
55 až 59 let	SŠM		1	1
55 až 59 let - součet			1	1
60 let a více	SŠM		1	1
	VOŠ		1	1
60 let a více - součet			2	2
Celkový součet		39	78	117

1. 1. 2 Kategorizace

Po skončení sběru dat v první fázi jsme zaznamenali celkem 196 slov a slovních spojení, která podle našich respondentů charakterizují slovo intimita. Od respondentů jsme nezískávali pouze jednotlivá slova či slovní spojení, ale mnohdy také celé věty, které musely být jazykově upraveny tak, abychom z nich získali seznam slov vyjadřujících jednotlivé významy intimity.

Následně byl seznam kategorizován ve dvojici s odborníci bohemistického vzdělání, která celý proces kategorizace kontrolovala a vznášela svoje připomínky, a již hotová kategorizace byla následně znovu detailně diskutována s vedoucím této práce.

Jsem si vědoma možných úskalí, která s sebou redukce vět na slova a slovní spojení nese, ale kategorizace za pomoci dalších dvou osob, z níž jedna se na problematiku dívala z jazykového hlediska, mohla dle mého názoru tento problém minimalizovat. Reliabilita celé kategorizace ale nemohla být procentuelně či jinak (kappa koeficient) vyjádřena, protože se mi vzhledem k náročnosti a zdlouhavosti celého procesu kategorizace nepodařilo získat nikoho, kdo by byl ochoten provést celou kategorizaci od počátku až do konce sám, a já tak mohla samostatně vzniknuvší kategorizace porovnat.

Kategoriální seznam získaných výroků obsahuje synonyma či slova významově blízká či podřazená pod tučně označená kategoriální slova. Tato kategoriální slova jsou volena zejména podle zaužívanosti a běžnosti v komunikaci (na příklad slovo strach je jistě běžnější než slovo úzkost či panika, proto bylo zvoleno jako kategoriální slovo apod.).

Kompletní seznam již kategorizovaných 196 slov přikládáme v příloze 1. Tab. 2 obsahuje pouze kategoriální slova s četnostmi jejich výskytu, které jsme v první fázi sběru dat získali. Kategorie jsou seřazeny sestupně dle hodnoty četností jejich výskytu.

Tabulka 2 - Redukovaný seznam kategorií s četnostmi jejich výskytu

Kategorie	celkem	celkem v %	muži	muži v %	ženy	ženy v %	rozdíl v % muži - ženy
sex	77	66	22	56	55	71	15
soukromí	68	58	21	54	47	60	6
blízkost	37	32	6	15	31	40	25
nahota	25	21	4	10	21	27	17
důvěra	23	20	4	10	19	24	14
tajemství	23	20	4	10	19	24	14
láska	22	19	4	10	18	23	13
dotyky	20	17	4	10	16	21	11
partner	16	14	2	5	14	18	13
sdílení	16	14	3	8	13	17	9
osobní hygiena	14	12	7	18	7	9	9
city	13	11	3	8	10	13	5
přítmí	13	11	5	13	8	10	3
vztah	12	10	2	5	10	13	8
můj vnitřní svět	11	9	4	10	7	9	1
něha	9	8	2	5	7	9	4
stud	9	8	3	8	6	8	0
uzavřenost	9	8	2	5	7	9	4
souznění	8	7	1	3	7	9	6
otevřenost	7	6	2	5	5	6	1
tělo	7	6	2	5	5	6	1
nádherné chvíle	6	5	1	3	5	6	3
naplnění	6	5	2	5	4	5	0
podpora	6	5	3	8	3	4	4
radost	6	5	0	0	6	8	8
skrytost	6	5	2	5	4	5	0
ticho	6	5	3	8	3	4	4
vášeň	6	5	2	5	4	5	0
bezpečí	5	4	2	5	3	4	1
pohlavní orgány	5	4	2	5	3	4	1
pohoda	5	4	0	0	5	6	6
přátelství	5	4	1	3	4	5	2
rodina	5	4	0	0	5	6	6
rozhovor	5	4	3	8	2	3	5
věrnost	5	4	0	0	5	6	6
vzrušení	5	4	2	5	3	4	1
domov	4	3	1	3	3	4	1
ostrážitost	4	3	1	3	3	4	1
sebeodhalení	4	3	2	5	2	3	2
vjemy	4	3	1	3	3	4	1
čistota	3	3	1	3	2	3	0
choulostivost	3	3	2	5	1	1	4
krása	3	3	0	0	3	4	4
nervozita	3	3	0	0	3	4	4
niternost	3	3	1	3	2	3	0
pár	3	3	1	3	2	3	0
splynutí	3	3	0	0	3	4	4
strach	3	3	3	8	0	0	8
svoboda	3	3	3	8	0	0	8
touha	3	3	2	5	1	1	4
upřímnost	3	3	1	3	2	3	0
důvěrné rozhovory	2	2	0	0	2	3	3
hudba	2	2	1	3	1	1	2
smutek	2	2	1	3	1	1	2
spodní prádlo	2	2	0	0	2	3	3
šeptání	2	2	1	3	1	1	2
škádlení	2	2	0	0	2	3	3
vzpomínka	2	2	0	0	2	3	3
bezvýchodnost	1	1	1	3	0	0	3
čas	1	1	1	3	0	0	3
člověk	1	1	1	3	0	0	3
deníček	1	1	0	0	1	1	1
naděje	1	1	0	0	1	1	1
nemožnost	1	1	1	3	0	0	3
nevěra	1	1	1	3	0	0	3
nutnost	1	1	1	3	0	0	3
očekávání	1	1	1	3	0	0	3
odvaha	1	1	0	0	1	1	1
porod	1	1	0	0	1	1	1
právo	1	1	1	3	0	0	3
puberta	1	1	0	0	1	1	1
samota	1	1	1	3	0	0	3
smyslnost	1	1	0	0	1	1	1
šťěstí	1	1	1	3	0	0	3
text	1	1	1	3	0	0	3
váhání	1	1	1	3	0	0	3
vážná nemoc	1	1	0	0	1	1	1
vzájemnost	1	1	0	0	1	1	1
zavřené oči	1	1	1	3	0	0	3
zralost	1	1	1	3	0	0	3

1. 1. 3 Kvalitativní rozbor první fáze sběru dat

Kvalitativní rozbor seznamu získaných slov a slovních spojení ukazuje, co námi oslovení respondenti řadí pod pojem intimita. V seznamu slov můžeme najít slova a slovní spojení abstraktní (např. *moje duše, naděje, krása*), ale i konkrétní (např. *partner, zavřené oči, rodina*).

Pod pojem intimita respondenti řadili slova a slovní spojení, která označují prožitky či emoce (např. *vůně, vzrušení, radost*), dále činnosti (např. *držení za ruku, mazlení, procházka lesem*), ale také konkrétní věci (např. *deníček, deodorant, kartáček na zuby*).

Už jen z kvalitativního rozboru získaných dat tedy vidíme, jak široké pole působnosti zabírá pojem intimita v mysli laické veřejnosti, a o čem všem bychom tedy měli uvažovat, snažíme-li se sestavit úplnou definici tohoto pojmu tak, aby vystihovala co možná nejvíce.

Pro ilustraci uvádíme seznam nejobsazenějších kategorií (viz tab. 3, tab. 4). Vůbec nejobsaženější kategorií je kategorie *sex* (zmínilo ji celkem 67 respondentů) a pojmy s ním spojené (další pojmy přiřazené pod kategorii *sex* zmínilo celkem 10 lidí), obojí viz tab. 3. Propojení intimity a sexuality se tedy podle naší první fáze sběru dat zdá být něčím, co je v laické veřejnosti vůbec nejpevněji zakotveno. Na případné nuance se budeme zaměřovat v druhé etapě zkoumání.

Mezi další nejvíce obsazené kategorie patří, jak se po první fázi sběru dat zdá, kategorie *soukromí* (tuto kategorii zmínilo celkem 44 lidí a kategorie s ní spojené dalších 24 respondentů) a *blízkost* (označena ve 26 případech, přičemž v dalších 11 případech lidé označili kategorie podřazené pod touto kategorií).

Ze seznamu nejobsazenějších kategorií je také zřejmé, že pokud respondenti směřovali subjektivní význam slova intimita na nějaké konkrétní vztahy, zmiňovali ve většině případů vztahy partnerské. Rodinné či přátelské vztahy se tak objevovaly v podstatě minimálně a v seznamu nejobsazenějších kategorií tudíž nejsou zahrnuty.

Podle námi sebraných dat v první fázi šetření, je pojem intimita laickou veřejností zřejmě propojen zejména s partnerskými vztahy či se vztahem k sobě sama (ke svému tělu apod.). Touto problematikou se hlouběji budeme zabývat rovněž v druhé fázi výzkumu a dále také v diskuzi.

Tabulka 3 - Seznam nejobsazenějších kategorií (20 a více respondentů)

Kategorie	celkem	muži	ženy
sex	67	17	50
erotika	2	0	2
milování se	6	5	1
postelové praktiky	1	0	1
sexuální orientace	1	0	1
soukromí	44	13	31
co nechci prozradit	1	1	0
co nechci ukázat	1	1	0
co se týká pouze mě	1	0	1
do čeho nikomu nic není	3	2	1
mé osobní záležitosti	13	2	11
neveřejné	5	2	3
blízkost	26	5	21
blízký vztah	4	0	4
duševní blízkost	1	0	1
tělesná blízkost	1	0	1
nejbližší lidé	4	0	4
sblížení	1	1	0
nahota	24	4	20
psychická nahota	1	0	1
důvěra	21	5	16
důvěrné tajemství	1	0	1
důvěrný vztah	1	0	1
láska	21	4	17
láskyplné chování	1	0	1
tajemství	17	4	13
poklad	1	0	1
tajemno	3	0	3
tajnosti	1	0	1
záhada	1	0	1
dotyky	7	1	6
držení za ruku	1	0	1
mazlení	2	0	2
objetí	2	1	1
pohlazení	4	1	3
polibek	4	1	3

Tabulka 4 – Seznam nejobsazenějších kategorií (10 až 19 respondentů)

Kategorie	celkem	muži	ženy
partner	9	2	7
intimní vztah k partnerovi	1	0	1
manžel	2	0	2
partnerství	4	0	4
sdílení	8	1	7
sdílení celého života	1	0	1
sdílení pocitů	2	0	2
sdílení s nejbližšími	3	1	2
sdílení všeho	1	0	1
vzájemné sdílení	1	1	0
osobní hygiena	5	1	4
deodorant	2	2	0
kartáček na zuby	1	1	0
menstruace	3	2	1
močení před někým	1	0	1
sprchování	1	0	1
toaleta	1	1	0
city	8	1	7
emoce	4	2	2
prožitok	1	0	1
přítmi	4	1	3
noc	1	0	1
šero	3	0	3
tma	3	1	0
tma pod peřinou	1	0	1
tmavý kout	1	1	0
vztah	9	2	7
blízký vztah dvou lidí	3	0	3
můj vnitřní svět	2	1	1
být sám sebou	1	1	0
mé já	1	0	1
moje duše	3	1	2
moje mysl	1	0	1
můj prostor	3	1	2

První část šetření odhalila některé pojmy, které mají jen malou či žádnou podporu v literatuře zaměřené na intimitu. V seznamu kategorií se totiž relativně často objevovaly na příklad kategorie *přítmi*, *šero*, *tma* apod. Respondenty byla tato kategorie a s ní spojené pojmy zmíněny ve třinácti případech, což je vzhledem k velikosti vzorku relativně vysoké zastoupení. Podobné pojmy se v obecných definicích pojmu intimity tak, jak se s nimi setkáváme v literatuře, neobjevují, proto je tento počet poněkud překvapující. Podobný případ spatřujeme u kategorie *můj vnitřní svět*, která se rovněž objevovala relativně často, i když v rámci vlivných teorií intimity podobné kategorie nenajdeme (tedy alespoň ne v prostudované literatuře).

To, zda tyto a další nevšední pojmy veřejnost skutečně vnímá jako to, co vystihuje intimitu, se dozvíme rovněž v druhé fázi šetření, kde bychom měli vidět, jak moc tyto pojmy budou respondenti označovat jako vystihující.

Rozdíly v zastoupenosti jednotlivých kategorií u mužů a žen zvláště uvádíme pro přehlednost v tab. 5, kde tyto odlišnosti můžeme pro obě pohlaví mezi sebou jednoduše porovnat, a to na základě procentuálního vyjádření. Uvádíme zde všechny kategorie, ve kterých se muži a ženy lišili v pěti a více procentech.

Porovnáme-li tyto výsledky, vidíme, že v odpovědích našich respondentů se největší rozdíl objevil v kategorii *blízkost*, kterou ženy do jimi vnímané definice intimity zařazovaly častěji než muži. Další podobné rozdíly zaznamenáváme v kategoriích *nahota*, *sex*, *tajemství*, *láska*, *důvěra* a *dotyky*. Všechny tyto zmiňované kategorie ženy označovaly častěji. To ovšem platí také pro kategorii *sex*, kterou ženy rovněž zmiňovaly více než muži. Tento jev se může zdát být v rozporu s běžně zavedenými názory, že muži intimitu spojují se sexem více než ženy, což se v literatuře objevovalo mnohokrát (viz teoretická část práce). Za všechny můžeme zmínit na příklad výzkum Helgesonové, Shavera a Dyerové (1987), kde ženy intimitu spojovaly a priori s láskou a city, které provází jejich nejintimnější životní okamžiky, a jen zřídka volily jako vystihující sex. Muži v tomto výzkumu naopak volili jako výstižný popis intimity sex a fyzickou blízkost (cit. podle Hatfield, Rapson, 1993, st. 134). Zde se tedy námi získané výsledky s literaturou prozatím rozcházejí.

Nutno dodat, že námi oslovení muži v rámci dalších kategorií obecně neoznačovali žádnou z kategorií výrazně častěji než ženy. Detailnější rozpracování těchto možných rozdílů ale rovněž ponechme na druhou část šetření, kde získaná data budeme zpracovávat statisticky. Výsledky získané v této fázi proto berme protazím jako hrubé a orientační. V druhé části výzkumu se na problematiku odlišností mezi oběma pohlavími zaměříme konkrétněji, protože dané rozdíly budeme sledovat zvláště pro jednotlivé vztahy, které zkoumáme v této práci. Výsledky odlišností podané v této fázi tak hovoří pro rozdíly, které se ukázaly v první etapě, tedy při hrubé kategorizaci získaných výrazů.

Tabulka 5 - Rozdíly v zastoupenosti jednotlivých kategorií u mužů a žen

Kategorie	celkem	celkem v %	muži	muži v %	ženy	ženy v %	rozdíl v % muži - ženy
blízkost	37	32	6	15	31	40	25
nahota	25	21	4	10	21	27	17
sex	77	66	22	56	55	71	15
tajemství	23	20	4	10	19	24	14
láska	22	19	4	10	18	23	13
partner	16	14	2	5	14	18	13
dotyky	20	17	4	10	16	21	11
důvěra	23	20	5	13	18	23	10
sdílení	16	14	3	8	13	17	9
osobní hygiena	14	12	7	18	7	9	9
vztah	12	10	2	5	10	13	8
radost	6	5	0	0	6	8	8
strach	3	3	3	8	0	0	8
svoboda	3	3	3	8	0	0	8
soukromí	68	58	21	54	47	60	6
souznění	8	7	1	3	7	9	6
pohoda	5	4	0	0	5	6	6
rodina	5	4	0	0	5	6	6
věrnost	5	4	0	0	5	6	6
city	13	11	3	8	10	13	5
rozhovor	5	4	3	8	2	3	5

1. 2 Druhá etapa

Kompletní seznam slov, který jsme získali v první fázi sběru dat, jsme museli před druhou fází podrobit rozsáhlé redukci tak, abychom mohli respondentům, kteří je budou mít za úkol posuzovat na prototypické škále, předložit snesitelný počet výrazů. Vyřadili jsme ta slova a slovní spojení, která se vyskytovala nápadně málo (pouze v jednom či dvou případech, např. *porod, odvaha* apod.) či u nich na první pohled bylo zřejmé, že se pravděpodobně nebude jednat o typické příklady intimity, protože se významově od tohoto pojmu výrazně vzdalovala a domníváme se, že je respondent zařadil do svého seznamu na základě nějaké specifické osobní zkušenosti, a na první pohled tedy nebylo zjevné, co daným pojmem ve spojitosti s intimitou respondent myslí (např. *čas, právo, nutnost* apod.).

Dále jsme v zájmu zredukování posuzovaných slov vyřadili pojmy, které se sice vyskytly více než jednou, ale významově se blíží spíše jiným oblastem, než na které se soustředíme v této práci (např. *svoboda, nervozita, hudba*). K tomu, aby respondenti mohli dobře posuzovat jednotlivá slova na prototypické škále, je třeba, aby bylo jasné, co se daným slovem či slovním spojením myslí. Vyloučení některých slov tedy bylo nezbytné a jejich vyřazení jsem rovněž konzultovala s nezávislou osobou.

Naopak jsme se rozhodli ponechat v seznamu posuzovaných slov kategorii *deníček*, která se sice vyskytuje jedinkrát, ale domníváme se, že by se zde mohly objevit zajímavé výsledky v druhé fázi šetření (intimní věci, které si zapisujeme do deníčku apod.).

Podobně jsme se rozhodli oddělit dvě kategorie *důvěra* a *důvěrné rozhovory*, protože kategorie *důvěrné rozhovory* je na rozdíl od kategorie *důvěra* obohacena o rozměr komunikace a sdělování intimních informací, přičemž *důvěra* sama o sobě může, ale nemusí sdílení zásadních informací obsahovat. Proto jsme se rozhodli tyto dvě, ač na první pohled velmi podobné kategorie, od sebe odlišit.

Kompletní seznam vyřazených slov přikládám v tab. 6. Pro nejasný smysl či malý výskyt pojmů jsme se rozhodli s vyřazenými pojmy již dále nepracovat a uvádíme je pouze pro úplnost v celkovém seznamu slov a slovních spojení spolu s četnostmi jejich výskytu v příloze této práce v příloze 1.

Při redukci jsme rovněž ze seznamu vyřadili ta slova a slovní spojení, která se sama svým významem překrývala se třemi námi zkoumanými skupinami těsných vztahů (partnerská, rodinná a přátelská intimita). Důvod pro vyřazení těchto pojmů je ten, že nedává smysl se respondentem, který na příklad vyplňuje, co vše pro něj znamená intimita v partnerském vztahu, ptát na samotného partnera apod. Seznam vyřazených slov z důvodu jejich překrývání se s jednou ze zkoumaných skupin, uvádíme rovněž v tab. 6, a to ve zvýrazněné části této tabulky.

Tabulka 6 - Seznam vyřazených kategorií s četnostmi jejich výskytu

kategorie	celkem	kategorie	celkem
bezvýchodnost	1	šťěstí	1
čas	1	škádlení	2
člověk	1	text	1
hudba	2	vážná nemoc	1
naděje	1	váhání	1
nemožnost	1	vjemy	4
nerovzita	3	vzpomínka	2
nutnost	1	zavřené oči	1
očekávání	1	zralost	1
odvaha	1	domov	4
porod	1	nevěra	1
právo	1	partner	16
puberta	1	pár	3
samota	1	přátelství	5
smyslnost	1	rodina	5
svoboda	3	vztah	12

Dále jsme přikročili k sloučení tří následujících kategorií, a to z toho důvodu, že se jednalo o kategorie velmi podobné, a bylo by tak zbytečné jimi opakovaně respondenty zatěžovat. Sloučené kategorie jsou následující:

- kategorie *šeptání* sloučena s kategorií *ticho*,
- kategorie *spodní prádlo* sloučena s kategorií *osobní hygiena*,
- kategorie *uzavřenost* sloučena s kategorií *skrytost*.

Domníváme se, že výše uvedeným sloučením kategorií nedošlo k zásadnímu ochuzení seznamu, který respondenti hodnotili na prototypické škále a že pro posuzování na této škále není třeba s podobnými nuancemi pracovat a zbytečně tak zahlcovat respondenty velmi podobnými pojmy.

V seznamu slov, která respondenti porovnávali na prototypické škále, tedy nakonec zůstalo celkem 44 slov a slovních spojení, které jsme zaznamenali do výsledných záznamových archů.

1. 2. 1 Záznamové archy

Po sestavení konečného seznamu slov a slovních spojení byly vytvořeny různé verze záznamových archů.

Seznam vybraných slov byl na záznamových arších uspořádán do dvou sloupců, a to ve dvou podobách. Jedna verze záznamového archu měla posuzované kategorie seřazeny podle abecedy, v druhé verzi byla tato slova náhodně uspořádána. Tímto jsme chtěli alespoň částečně zajistit, aby žádné ze slov nemělo výrazně vyšší šanci, že bude respondentem důsledně hodnoceno na škále (zvýšená únava respondenta při vyplňování ke konci seznamu apod.). Podobu jednotlivých záznamových archů včetně instrukcí, přikládáme v příloze č. 2a až 2f.

Celkem jsme tedy mezi respondenty distribuovali šest různých podob záznamových archů (pro každou ze tří skupin dvě verze s odlišně rozmístěnými slovy) a každý jedinec z celkového počtu 355 respondentů tedy vyplňoval pouze jednu verzi záznamového archu pro jednu ze tří možných skupin.

Použita byla pětistupňová škála Likertova typu, přičemž na jednom pólu této škály byl umístěn bod, který „zcela typicky vystihuje intimitu v příslušném vztahu“, a na opačném pólu bod, který „vůbec není typickým příkladem intimity v příslušném vztahu“.

Před samotnou fází sběru dat jsme záznamové archy nechali vyplnit několika dobrovolníkům (N= 15), abychom měli jistotu, že jsou instrukce dobře chápány. Na základě této zkušenosti jsme uskutečnili několik menších úprav, a to zejména v podání instrukce, co má respondent dělat. V instrukci se jako nezbytné ukázalo vyzvat respondenty, aby se soustředili na „znaky“, „charakteristiky“ či „typické příklady“ intimity v příslušných vztazích, protože bez této instrukce respondenti dobře neporozuměli, co mají vlastně dělat a co je třeba postihnout. Teprve po rozhovoru s těmito dobrovolníky a následných úpravách mohly být archy dovedeny do své finální podoby, kterou uvádíme v příloze č. 2a až 2f.

1. 2. 2 Popis vzorku respondentů účastnících se druhé fáze sběru dat

Druhé fáze sběru dat se zúčastnilo celkem 355 respondentů (po vyřazení 32 respondentů, kteří odevzdali neúplně či nesprávně vyplněné záznamové archy, neuvedli identifikační údaje apod.).

Každý jednotlivý respondent vyplňoval, jak již bylo řečeno, právě jednu variantu ze tří možných variant záznamových archů (intimita v partnerském vztahu, intimita v rámci rodinných vztahů a intimita v rámci přátelských vztahů). Tímto se celkový počet respondentů rozdělil do tří skupin, jejichž popis uvádím v tab. 7, 8 a 9.

K získání respondentů pro tuto fázi šetření jsem znovu oslovila několik lidí z řad svých přátel a známých, kteří poté distribuovali záznamové archy dál, podobně jak tomu bylo v první fázi výzkumu. Účastníci byli tedy pro tyto účely získání také na bázi dobrovolnosti. Záznamové archy se dostaly na příklad mezi respondenty z řad různých firem a institucí (pojišťovna, lékárna, rodiče dětí z mateřské školy, studenti různých vysokých škol po celé České republice apod.).

Obzvláště pro mladší respondenty byla vytvořena i elektronická verze záznamových archů, která byla rozesílána pomocí e-mailových adres. Díky elektronickým podobám záznamových archů jsme mohli oslovit respondenty i prostřednictvím sociálních sítí na internetu apod. Právě díky využití všech těchto možností (osobní i elektronická distribuce), se nám podařilo získat pro výzkum relativně vysoký počet respondentů. Podmínkou pro účast byl rovněž věk nad 25 let, a to z výše uvedených důvodů.

Důležité je připomenout, že druhé fáze sběru dat se účastnili jedinci, kteří se neúčastnili první fáze sběru dat. Složení respondentů ve dvou po sobě jdoucích fázích, jak jsou tu popsány, je tedy odlišné, což je jednou z metodologických podmínek realizace prototypického šetření.

Získat dostatečný počet lidí, kteří by byli ochotni se šetření zúčastnit, bylo jednou z nejnáročnějších částí této práce, protože vyplňování záznamových archů zabralo každému účastníkovi minimálně několik minut.

Celkem se druhé etapy šetření zúčastnilo 125 mužů a 230 žen. Věkové rozpětí je od 25 do 78 let. Vidíme, že podobně jako v první fázi sběru dat, i zde nejpočetnější skupinu respondentů tvořily ženy ve věku 25 až 29 let, převážně vysokoškolského vzdělání. Ostatní věkové kategorie byly ve vzorku respondentů zastoupeny relativně rovnoměrně, i když je patrné, že respondenti určitého věku či vzdělání místy zcela chyběli.

Sběr dat probíhal stejně jako v první fázi anonymně, pouze s uvedením pohlaví věku a vzdělání. Ke každému ze záznamových archů byl připojen letáček, který respondenty informoval o tom, k čemu budou získané informace využity. Pro poskytnutí rozšiřujících informací byla zřízena e-mailová adresa, na kterou se každý z respondentů mohl kdykoliv obrátit s případnými dotazy. Tato adresa byla vcelku hojně využívána. Respondenti ji často využívali k zaslání svých osobních reakcí na podobu záznamových archů apod.

Tabulka 7 - Popis vzorku respondentů účastnících se druhé fáze sběru dat - skupina partnerské vztahy

Věk	Vzdělání	MUŽI	ŽENY	Celkový součet
25 až 29 let	VŠ	6	23	29
	VOŠ		1	1
	SŠM	11	22	33
	SOU	2	3	5
25 až 29 let - součet		19	49	68
30 až 34 let	VŠ	3	6	9
	SŠM	1	3	4
	SOU	1		1
30 až 34 let - součet		5	9	14
35 až 39 let	VŠ	2		2
	VOŠ		2	2
	SŠM	4	3	7
	SOU	1	1	2
35 až 39 let - součet		7	6	13
40 až 44 let	VŠ	1	3	4
	SŠM		1	1
	SOU		1	1
40 až 44 let - součet		1	5	6
45 až 49 let	VŠ	1	1	2
	VOŠ	1		1
	SŠM	1	4	5
45 až 49 let - součet		3	5	8
50 až 54 let	VŠ		2	2
	VOŠ		1	1
	SŠM		3	3
50 až 54 let - součet			6	6
60 let a více	SŠM	1	3	4
60 let a více - součet		1	3	4
Celkový součet		36	83	119

Tabulka 8 - Popis vzorku respondentů účastnících se druhé fáze sběru dat - skupina rodinné vztahy

Věk	Vzdělání	MUŽI	ŽENY	Celkový součet
25 až 29 let	VŠ	6	11	17
	VOŠ		1	1
	SŠM	10	23	33
	SOU	1	2	3
25 až 29 let - součet		17	37	54
30 až 34 let	VŠ	5	5	10
	SŠM	4		4
30 až 34 let - součet		9	5	14
35 až 39 let	VŠ	2	3	5
	VOŠ	1	2	3
	SŠM	3	3	6
35 až 39 let - součet		6	8	14
40 až 44 let	VŠ	3	4	7
	SŠM	2	2	4
40 až 44 let - součet		5	6	11
45 až 49 let	VŠ	1	2	3
	VOŠ		1	1
	SŠM	2	4	6
	SOU	1	1	2
	ZŠ	1		1
45 až 49 let - součet		5	8	13
50 až 54 let	VŠ	1	1	2
	VOŠ		1	1
	SŠM	1	1	2
	SOU	1		1
50 až 54 let - součet		4	3	7
55 až 59 let	VŠ	2	2	4
	SŠM	1	4	5
	SOU		1	1
55 až 59 let - součet		3	7	10
60 let a více	VŠ		1	1
	SŠM	2	1	3
	SOU	2	1	3
60 let a více - součet		4	3	7
Celkový součet		53	77	130

Tabulka 9- Popis vzorku respondentů účastnících se druhé fáze sběru dat - skupina přátelské vztahy

Věk	Vzdělání	MUŽI	ŽENY	Celkový součet
25 až 29 let	VŠ	3	14	17
	SŠM	10	17	27
	SOU	3	1	4
25 až 29 let - součet		16	32	48
30 až 34 let	VŠ	2	3	5
	VOŠ		1	1
	SŠM	2	5	7
30 až 34 let - součet		4	9	13
35 až 39 let	VŠ	1	1	2
	VOŠ	1	1	2
	SŠM	1	2	3
	SOU		1	1
35 až 39 let - součet		3	5	8
40 až 44 let	VŠ	2	4	6
	SŠM	1	2	3
40 až 44 let - součet		3	6	9
45 až 49 let	VŠ	1	1	2
	SŠM	1	2	3
	SOU	2	1	3
45 až 49 let - součet		4	4	8
50 až 54 let	VŠ	1	1	2
	VOŠ		1	1
	SŠM		2	2
	SOU	1		1
50 až 54 let - součet		2	4	6
55 až 59 let	VŠ	1		1
	SŠM	1	3	4
55 až 59 let - součet		2	3	5
60 let a více	VŠ		1	1
	SŠM	1	4	5
	SOU	1	2	3
60 let a více - součet		2	7	9
Celkový součet		36	70	106

2. Výsledky

Pro druhou fázi sběru dat byla použita škála Likertova typu zakotvená na jednom pólu „zcela typicky vystihuje intimitu v daném vztahu“ a na opačném pólu „vůbec není typickým příkladem intimity v daném vztahu“.

Získané odpovědi byly zpracovány do průměrných škálových hodnot, a to u každého slova či slovního spojení označujícího intimitu zvlášť. Prototypický přístup užívá ke stanovení typických případů průměr nebo medián z průměrných škálových hodnot daného pojmu. V našem případě bylo užito průměru.

Popis výsledků průměrných hodnot uvádíme v tab. 10. V příloze č. 3 přikládáme popis výsledků průměrných hodnot zvlášť pro muže a ženy. Tyto průměrové hodnoty pro obě pohlaví zvlášť jsou důležité zejména pro to, že nám poslouží k následnému porovnávání výsledků prototypů mezi muži a ženami (viz dále).

Tabulka 10 - Popis výsledků průměrných hodnot

Descriptives								
prum_hod					95% Confidence Interval for Mean			
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	Lower Bound	Upper Bound	Minimum	Maximum
1 intimita v partnerskych vztazich	119	3,536669	,4285530	,0392854	3,458873	3,614465	2,3636	4,5455
2 intimita v rodinnych vztazich	130	3,112063	,4747381	,0416373	3,029683	3,194443	1,8864	4,1364
3 intimita v pratelskych vztazich	106	2,884863	,4732335	,0459645	2,793724	2,976002	1,6136	4,4318
Total	355	3,186556	,5294070	,0280980	3,131296	3,241816	1,6136	4,5455

Podle uvedených hodnot celkových průměrů následně pro každou skupinu určíme položky, jejichž průměrná škálová hodnota je vyšší než hodnota celkového průměru. Tyto položky jsou považovány za typické případy.

Celkové výsledky škálových hodnot pro jednotlivé slovní kategorie intimity u jednotlivých typů vztahů, které jsme zkoumali, uvádíme v sestupném pořadí v příloze č. 4a až 4c, přičemž typické příklady intimity jsou od ostatních odděleny dvojitou čarou. V této příloze také můžeme vyhledat rozdíly ve škálových hodnotách mezi muži a ženami.

Pro přehlednost a ilustraci toho, jak jednotlivé kategorie skórovaly, uvádíme v příloze č. 5a až 5c pro každou skupinu názorný graf, ve kterém přehledně vidíme celkové hodnocení dané kategorie našimi respondenty na škále.

Obě pohlaví nejvyšší škálové hodnoty přiřazovala pojům v případě, kdy se jednalo o hodnocení partnerského vztahu. Na druhém místě je shodně u obou pohlaví zastoupeno hodnocení vztahů rodinných, teprve poté přátelských. To koresponduje s výsledky první fáze šetření, kdy se ve výčtu slov a slovních spojení respondentů objevovaly zejména pojmy spojené s partnerstvím, partnerskou láskou apod. Z toho bychom mohli usuzovat, že lidé mají obecně tendenci intimitu a priori spojovat s partnerskými vztahy. Pro tyto vztahy nacházejí nejvíce typických příkladů, a partnerství tedy pravděpodobně pojem intimity sytí nejvíce.

V následujících kapitolách užijeme poněkud přísnějšího měřítka v určování prototypických příkladů a jako kritérium vezmeme hodnocení dané kategorie na škále číslem 4 a 5. Soustředit se tak budeme pouze na slova, jejichž průměrná škálová hodnota byla 4 a více, a těmito kategoriemi se budeme zabývat konkrétněji. Ty kategorie, které dosahují škálových hodnot 4 a více, uvádíme pro přehlednost v tab. 11. Dále porovnáme také prototypické příklady intimity co do mužských a ženských výsledků.

Tabulka 11. Přehled kategorií dosahujících škálových hodnot 4 a více

Partnerské vztahy				
kategorie	průměr	průměr - muži	průměr - ženy	rozdíl průměrů muži - ženy
důvěra	4,56	4,36	4,65	0,29
city	4,52	4,69	4,45	0,25
láska	4,47	4,36	4,52	0,16
sex	4,47	4,50	4,46	0,04
blízkost	4,45	4,33	4,51	0,17
dotyky	4,45	4,39	4,47	0,08
něha	4,26	4,03	4,36	0,33
věrnost	4,22	4,22	4,22	0,01
důvěrné rozhovory	4,20	4,25	4,18	0,07
nahota	4,17	3,89	4,29	0,4
splynutí	4,10	4,11	4,10	0,01
vzájemnost	4,10	3,97	4,16	0,18
upřímnost	4,09	4,00	4,13	0,13
intimní části těla	4,08	3,94	4,14	0,2
vášeň	4,08	4,17	4,04	0,13
vzrušení	4,07	4,14	4,04	0,1
podpora	4,05	3,89	4,12	0,23
sdílení	4,05	3,92	4,11	0,19
bezpečí	4,03	3,53	4,24	0,71
Rodinné vztahy				
kategorie	průměr	průměr - muži	průměr - ženy	rozdíl průměrů muži - ženy
bezpečí	4,51	4,34	4,62	0,28
důvěra	4,51	4,38	4,60	0,22
city	4,47	4,43	4,49	0,06
blízkost	4,46	4,25	4,61	0,37
podpora	4,45	4,19	4,62	0,43
láska	4,35	4,28	4,39	0,11
upřímnost	4,10	3,98	4,18	0,2
pohoda	4,08	4,04	4,12	0,08
důvěrné rozhovory	4,07	3,85	4,22	0,37
vzájemnost	4,02	3,92	4,09	0,17
Přátelské vztahy				
kategorie	průměr	průměr - muži	průměr - ženy	rozdíl průměrů muži - ženy
důvěrné rozhovory	4,51	4,44	4,54	0,1
důvěra	4,39	4,33	4,41	0,08
podpora	4,32	4,08	4,44	0,36
upřímnost	4,32	4,28	4,34	0,07
pohoda	4,22	4,17	4,24	0,08
otevřenost	4,13	4,08	4,16	0,07
radost	4,12	4,06	4,16	0,1

2. 1. Výsledky prototypické analýzy pro partnerské vztahy

Z výsledků prototypické analýzy (viz tab. 11 a tabulky v příloze č. 4a – 4c a grafy v příloze 5a – 5c) můžeme vyčíst, že mezi položkami, které nejvýše skórovaly ve skupině pro partnerské vztahy, se objevují *důvěra*, *city*, *láska*, *sex*, *blízkost*, *dotyky* atp. V partnerských vztazích je tedy podle našich respondentů typickým příkladem intimity pocit důvěry. Tato námi získaná informace je v souladu s obecně přijímanými definicemi intimity v partnerských vztazích. Jak jsme zmiňovali v teoretické části práce, důvěra je jednou z komponent nezbytných k tomu, aby se intimní vztah mezi dvěma lidmi vůbec objevil. Vysoké hodnocení důvěry tedy koresponduje s názory, které lze najít v literatuře.

Další kategorie rovněž nejsou překvapením, protože kladné pocity vůči partnerovi, prožívaná blízkost a překračování hranic k partnerovi až po sexuální splynutí, to vše jsou jevy, které literatura bohatě popisuje.

Prakticky totožně respondenti hodnotili kategorie *láska* a *sex*. Zde se tedy potvrzuje, co již bylo nastíněno v první fázi sběru dat - totiž že sexualita je v laické mysli s intimitou velmi silně spojena, a v tomto smyslu tedy rovněž nacházíme styčné body s některými autory, kteří tvrdí, že intimity bývá mezi laickou veřejností někdy užíváno jakožto eufemismu pro sexualitu. Shodný výsledek u kategorií *sex* a *láska* a vysoká prototypičnost hodnocení kategorií *věrnost* či *něha* apod. ale dávají tušit, že i kdyby byla intimita zaměňována za sexualitu, bude tato sexualita spíše něčím výlučným. Nebude se tedy zřejmě jednat o intimitu ve smyslu intimního chování, jak jsme rovněž diskutovali v teoretické části.

Překvapivě nízkých hodnot se dostalo kategoriím *sebeodhalení* a *soukromí*. Sebeodhalení se přitom opakovaně objevuje jako jeden ze základních pilířů většiny vlivných definic intimity. Kategorie *soukromí* se v první fázi sběru dat umísťovala na přední pozici a byla respondenty v první fázi zkoumání hojně zmiňována. V hodnocení intimity v rámci partnerských vztahů se v druhé fázi šetření tato kategorie propadla až pod dělicí čáru, označující prototypy. Možné důvody tohoto poklesu, stejně jako možné důvody toho, proč respondenti nezmiňovali kategorii *sebeodhalení*, probereme důkladněji v rámci diskuze.

Zde se spokojme pouze s konstatováním, že uvedené dvě kategorie se, v rozporu s očekáváním v rámci hodnocení prototypických příkladů intimity námi oslovených respondentů, umístily na nižších pozicích a nepatří tak k jasným prototypům, jak mohlo být očekáváno.

2. 1. 1 Výsledky prototypické analýzy pro partnerské vztahy – porovnání mužů a žen

Pro lepší uchopení námi získaných typických příkladů intimity v partnerských vztazích uvádíme seznam jejich prototypů v tab. 11, a to pro muže a ženy zvlášť. Můžeme tedy porovnat, co muži a ženy hodnotili jako typické pro intimitu v partnerských vztazích – v čem se lišili, kde se shodovali apod. K dalšímu srovnávání může rovněž posloužit tabulka škálových hodnot, kterou uvádíme v příloze č. 4a.

Tabulka 12 - Průměrné škálové hodnoty typických příkladů intimity v partnerském vztahu – muži vs. ženy

kategorie	průměry - muži	kategorie	průměry- ženy
city	4,69	důvěra	4,65
sex	4,50	city	4,45
dotyky	4,39	láska	4,52
důvěra	4,36	sex	4,46
láska	4,36	blízkost	4,51
blízkost	4,33	dotyky	4,47
důvěrné rozhovory	4,25	něha	4,36
věrnost	4,22	věrnost	4,22
vášeň	4,17	důvěrné rozhovory	4,18
vzrušení	4,14	nahota	4,29
splynutí	4,11	splynutí	4,10
otevřenost	4,08	vzájemnost	4,16
něha	4,03	upřímnost	4,13
upřímnost	4,00	intimní části těla	4,14
vzájemnost	3,97	vášeň	4,04
intimní části těla	3,94	vzrušení	4,04
souznění	3,94	podpora	4,12
sdílení	3,92	sdílení	4,11
touha	3,92	bezpečí	4,24
nahota	3,89	nádherné chvíle	4,02
podpora	3,89	otevřenost	3,94
nádherné chvíle	3,89	souznění	4,00
sebeodhalení	3,81	touha	3,89
radost	3,69	naplnění	3,89
naplnění	3,64	sebeodhalení	3,77
bezpečí	3,53	radost	3,69
tělo	3,53	pohoda	3,76
		tělo	3,66

Srovnání výsledků prototypické analýzy v partnerských vztazích u mužů a žen vykazuje relativní vyrovnanost. Výraznější rozdíl spatřujeme zejména v kategorii *bezpečí*, která se u mužů umístila výrazněji níže než u žen. Dále se muži a ženy z našeho souboru výrazněji lišili v kategoriích: *nahota*, *pohoda*, *něha*, *důvěra* a *naplnění*. Ve všech těchto kategoriích ženy skórovaly výše než muži. Opačně tomu je u kategorie *city*, kterou muži hodnotili na škále výše, i když tento rozdíl není nikterak dramatický, protože jak vidíme, muži i ženy umísťují kategorii *city* na přední místa žebříčku. To se může jevit jako velmi zajímavá informace, protože muži někdy bývají označováni jako méně citliví. Doklady o tomto jsme

uvedli v teoretické části a hlouběji se touto tematikou budeme zabývat ještě dále v rámci statistického zpracování.

Kategorie *sex* byla muži hodnocena o něco výše než ženami, i když je zde rozdíl pouze nepatrný. Přesto ale potvrzuje většinové poznatky literatury, že muži intimitu se sexualitou spojují více než ženy. Výsledky v druhé fázi šetření se tedy shodují s tím, co lze najít v literatuře, a liší se od výsledků první fáze sběru dat, kde ženy *sex* zmiňovaly častěji. Nutno ovšem dodat, že námi získaný výsledný rozdíl mezi pohlavími v kategorii *sex* není tak dramatický, jak jej literatura často popisuje, a zda je nebo není tento výsledek významný, se dozvíme po statistickém zpracování dat.

2. 2 Výsledky prototypické analýzy pro rodinné vztahy

Položkami, které skórovaly nejvýše v prototypické analýze rodinných vztahů, jsou: *bezpečí, důvěra, city, blízkost, podpora, láska* atd. Tyto jmenované, ale i další námi zjištěné typické příklady intimity v rodině, jsou v souladu nejenom s citovanými definicemi intimity v rámci rodiny, ale také v souladu s představou toho, co by v ideálním případě rodina měla svým členům nabízet. Vedoucí kategorie – *bezpečí* - je toho jasným příkladem, který není třeba dále komentovat, a stejně tak i další vysoko umístěné kategorie, které jsme v rámci našeho šetření od respondentů získali, korespondují s obecně přijímanou představou odborné veřejnosti o tom, co je to intimita v rámci rodiny.

Celkově bychom mohli shrnout, že prototypem intimity v rodinných vztazích tak, jak jej vidí námi oslovení respondenti, jsou kladné a vřelé emoce a prožitky, spojené s pocity spolehnutí se a přijetí.

2. 2. 1 Výsledky prototypické analýzy pro rodinné vztahy – porovnání mužů a žen

Porovnáme-li výsledky hodnocení na škále (viz tab. 12) pro rodinné vztahy u mužů a žen zvlášť, výraznější rozdíly můžeme spatřit u kategorií: *podpora, naplnění, blízkost, důvěrné rozhovory a bezpečí*.

S jistou dávkou spekulativnosti bychom mohli zmíněné kategorie, ve kterých se muži od žen lišili, označit jako ty kategorie, které se na první pohled zdají „více ženské“. Vyšší hodnocení kategorie *důvěrné rozhovory* u žen, nalézá oporu i v literatuře. Často se totiž uvádí, že jsou to právě ženy, kdo více komunikují a nedělá jim problémy hovořit o choulostivých věcech. V tomto smyslu by naše šetření tuto domněnku potvrdilo.

Na tomto místě se tedy rozdělení dvou na první pohled velmi podobných kategorií *důvěra* a *důvěrné rozhovory* ukázalo být jako účelné, protože rozdíl mezi muži a ženami v druhé zmiňované kategorii se ukázal být značný (v další části práce bude tento rozdíl

potvrzen i statisticky). Zdá se, že ačkoliv muži prožívají vztah jako důvěrný, nutně to neznamená, že se v rámci těchto vztahů budou druhým se vším, co je pro ně nejníternější, svěřovat apod.

Dále taktéž kategorie *podpora* má spíše femininní nádech, protože v souladu se zavedenými stereotypy jsou to právě ženy, kdo od druhých vyžadují více péče, podpory a bezpečí. Muž je spíše ten, kdo by tyto věci měl zajistit.

Jak jsme ale zmiňovali v teoretické části, podobné generalizace a stereotypy, které se okolo mužské a ženské role mnohdy vytvářejí, stojí na velmi vratkých základech. Zmíňme je tedy spíše jako námět k zamyšlení, než abychom se snažili vyvodit jasné závěry. Další zvážení této problematiky přinášíme v kvantitativním zpracování dat a v diskuzi.

Tabulka 13 - Průměrné škálové hodnoty typických příkladů intimity v rodinných vztazích – muži vs. ženy

kategorie	průměr - muži	kategorie	průměr - ženy
city	4,43	bezpečí	4,62
důvěra	4,38	podpora	4,62
bezpečí	4,34	blízkost	4,61
láska	4,28	důvěra	4,60
blízkost	4,25	city	4,49
podpora	4,19	láska	4,39
pohoda	4,04	důvěrné rozhovory	4,22
upřímnost	3,98	upřímnost	4,18
vzájemnost	3,92	pohoda	4,12
otevřenost	3,89	vzájemnost	4,09
důvěrné rozhovory	3,85	radost	3,96
věrnost	3,83	otevřenost	3,95
radost	3,81	sdílení	3,91
nádherné chvíle	3,74	nádherné chvíle	3,87
sdílení	3,70	souznění	3,82
souznění	3,64	něha	3,60
něha	3,57	soukromí	3,58
soukromí	3,53	dotyky	3,49
dotyky	3,36	naplnění	3,31
osobní hygiena	3,30	sebeodhalení	3,26
čistota	3,26	věrnost	3,23
sebeodhalení	3,11	čistota	3,14

2. 3 Výsledky prototypické analýzy pro přátelské vztahy

V prototypické analýze přátelských vztahů u námi oslovených respondentů nejvíce skórovaly následující položky: *důvěrné rozhovory*, *důvěra*, *podpora*, *upřímnost*, *pohoda* atd. Všechny tyto, ale i další vysoce hodnocené kategorie výrazně korespondují nejen s tím, co je na toto téma uváděno v odborné literatuře, ale také s tím, co pravděpodobně každý z nás zažívá ve vztahu s opravdovým přítelem.

Prototypem intimity mezi dvěma přáteli jsou podle našich výsledků hlavně důvěra a s důvěrou sdělované informace, spolu s upřímností a otevřeností v radostné a pohodové atmosféře.

2. 3. 1 Výsledky prototypické analýzy pro přátelské vztahy – porovnání mužů a žen

V tab. 13 můžeme porovnat, jak si jednotlivé kategorie vedly v rámci hodnocení typických znaků intimity v přátelských vztazích pro muže a ženy zvlášť. Vidíme, že pro obě pohlaví je nejtypičtějším zástupcem intimity v přátelském vztahu kategorie *důvěrné rozhovory* a *důvěra*. Ve spojení s tímto ale narážíme na určitý rozpor v získaných poznacích. Obě pohlaví sice shodně zmiňují jako typické znaky intimity v přátelských vztazích *důvěru* a *důvěrné rozhovory*, ale kategorie jako na příklad *sdílení* nebo *můj vnitřní svět* hodnotí obě pohlaví odlišně (ženy tyto kategorie hodnotí výše, což se potvrdilo i statisticky, viz statistické zpracování dat).

Tento rozpor bychom mohli interpretovat na příklad tak, že muži komunikují méně o těch skutečně nejvnitřnějších pocitech či nejosobnějších záležitostech. Čeho konkrétně se tato nesdělovaná témata týkají, by jistě bylo zajímavou otázkou pro další šetření.

V tomto bodě se tedy shodujeme s některými autory, kteří tvrdí, že muži nerealizují intimitu s přítelem stejného pohlaví skrze sdílení vnitřních prožitků tolik, jako je tomu u žen. Pro tato tvrzení by ale jistě bylo třeba dalšího podrobnějšího zkoumání, protože v mnohých ohledech se mužské i ženské pohledy na intimitu spíše shodují, než rozcházejí. Další bližší zaměření na tyto výsledky nám poskytne statistické zpracování dat.

Tabulka 14 - Průměrné škálové hodnoty typických příkladů intimity v přátelských vztazích – muži vs. ženy

kategorie	průměr - muži	kategorie	průměr - ženy
důvěrné rozhovory	4,44	důvěrné rozhovory	4,54
důvěra	4,33	důvěra	4,41
upřímnost	4,28	podpora	4,44
pohoda	4,17	upřímnost	4,34
podpora	4,08	pohoda	4,24
otevřenost	4,08	otevřenost	4,16
radost	4,06	radost	4,16
blízkost	3,75	sdílení	4,07
sdílení	3,61	blízkost	3,90
sebeodhalení	3,58	vzájemnost	3,86
věrnost	3,58	sebeodhalení	3,79
vzájemnost	3,56	souznění	3,79
bezpečí	3,53	city	3,71
souznění	3,50	bezpečí	3,61
city	3,42	nádherné chvíle	3,63
nádherné chvíle	3,36	věrnost	3,31
soukromí	2,97	soukromí	3,21
naplnění	2,89	můj vnitřní svět	3,20
		tajemství	3,04
		naplnění	2,94

V předchozích kapitolách jsme se snažili jednotlivé skupiny posuzovat odděleně, a dát tak důraz na rozbor výsledků pro všechny tři skupiny námi zkoumaných těsných vztahů zvlášť. V následující kapitole se budeme snažit mezi jednotlivými skupinami najít možné shody, či naopak výrazné rozdíly, abychom mohli získané informace posuzovat jako celek, a mohli si tak udělat lepší představu o tom, co vše námi oslovení respondenti zahrnují do pojmu intimita.

2. 4 Celkové výsledky

Námi získané výsledky se v mnoha ohledech shodují s výsledky, které lze na toto téma nalézt v literatuře. Nejvyšší škálové hodnoty byly přiřazovány pojům v případě, že se tyto pojmy hodnotily v rámci partnerských vztahů. Lidé tedy zřejmě mají pojem intimita nejvíce spojen s partnerstvím. K tomuto tvrzení nás mimo jiné přivádí také konzistentnost získaných výsledků - co do počtu prototypů se jednotlivé skupiny vztahů umísťovaly v souhlasném pořadí, a to nejen pro námi oslovený celkový vzorek respondentů jako takový, ale bylo tomu tak rovněž pro muže a ženy zvlášť. Nejvíce byly tedy jednotlivé pojmy syceny v případě, kdy byly respondenty posuzovány v rámci partnerských vztahů. Dále následovaly vztahy rodinné, až nakonec vždy vztahy přátelské.

Porovnáme-li mezi sebou výsledky prototypické analýzy pro každou skupinu vztahů zvlášť, můžeme vyzorovat několik kategorií, které se ve všech třech případech umísťovaly na předních místech v seznamu typických příkladů intimity. Jedná se o následující tři kategorie: *důvěra*, *důvěrné rozhovory* a *blízkost*, které bychom tak mohli označit za jakési stálice v našem zkoumání. Zejména potom kategorie *důvěra* se umísťovala pokaždé v první trojici, proto si na základě výsledků získaných v této práci dovoluujeme označit *důvěru* jako jednu z nejdůležitějších komponent intimity v těsných vztazích. V tomto se shodujeme s literaturou pouze z části, protože definice intimity tak, jak je můžeme v literatuře dohledat, se soustředí spíše na emoční složku intimity, na sebeodhalování a sdílení. Na druhou stranu jsme výše zmiňovali, že podle mnoha autorů je jednou z podmínek pro samotný vznik intimity právě *důvěra* mezi oběma lidmi. Pouze v takovém vztahu, který se vyznačuje vzájemnou důvěrou, se můžeme před druhým odhalit a vyjevit tak nejnítěrnější myšlenky, pocity apod. V tomto ohledu námi získaný výsledek potvrzuje nesmírnou důležitost důvěry v intimních vztazích jako takových.

Opakovaně vysoké hodnocení kategorie *blízkost* se s výsledky uváděnými v literatuře shoduje a námi uvedený výstup je tak s těmito údaji v souladu.

Jestliže jsme v předešlých odstavcích zmiňovali „stálice“, které se podle našich respondentů bez ohledu na zkoumanou skupinu umísťovaly na nejvyšších příčkách, musíme zmínit i ty kategorie, jejichž umístění se v rámci námi zkoumaných třech skupin těsných vztahů nejvíce měnilo. Mezi ně řadíme zejména následující kategorie: *sex, vzrušení, vášeň a nahotu*. Tyto kategorie se umísťovaly na vysokých pozicích v rámci partnerských vztahů, ale ve zbývajících dvou se mezi typické zástupce nedostaly, ba naopak obsadily vůbec ty nejnižší pozice. Tento výsledek zdá se být na první pohled správným, protože zmiňované složky se pojí spíše s jakýmsi obecným stupněm psychického arousalu, který je jistě spojen s partnerstvím, ale nebude typickou komponentou vztahu s přáteli, rodiči apod.

V souvislosti s tímto bychom rádi poukázali na zajímavý trend - na změny, které lze zaznamenat, procházíme-li si výsledky prototypické analýzy od partnerských vztahů, přes rodinné k přátelským. V tomto pořadí lze vyzorovat klesající tendenci těch složek, které mohou být spojovány s již zmiňovaným arousalem, orientací na tělesno, ale také orientací na citové prožitky. Klíčovými charakteristikami, které vystihují intimitu v partnerských vztazích, bychom mohli jmenovat „citovost a tělesnost“, protože typickými byly označeny kategorie jako na příklad *láska, sex, city, dotyky, něha, nahota, intimní části těla* apod. V rámci rodinných vztahů by nám jako klíčová charakteristika mohlo posloužit slovo „zázemí“, protože jako typické jsme zde zaznamenali kategorie jako *bezpečí, podpora, pohoda, upřímnost, vzájemnost* apod. Pro přátelské vztahy jsme jako charakteristické slovo vybrali slovo „sdílení“, protože v rámci přátelských vztahů jsme za nejtypičtější zaznamenávali slova jako *radost, pohoda, otevřenost, podpora* apod.

Jak tedy vidíme, od partnerských vztahů ke vztahům přátelským mají citové a tělesné složky tendenci pomalu klesat a do popředí se dostávají spíše složky spojené s podporou apod.

Co se týče podobnosti jednotlivých skupin, typické znaky intimity pro partnerské vztahy tak, jak ukazují výsledky získané v této práci, vykazují určité odlišnosti od zbylých dvou skupin těsných vztahů, které jsme zkoumali a které jsou si co do výsledků spíše podobné. Ve spojitosti s tímto by jistě nebylo od věci se do budoucna ještě více zaměřit právě na možné rozdíly v intimitě v partnerském vztahu a vztazích s rodinou a přáteli a zjistit, zda je postavení intimity v partnerských vztazích skutečně tak svébytné a nezaměnitelné, jak se zdá. V praxi by mohlo být zajímavé pozorovat, jak a v čem se intimita v partnerském vztahu mění během času, kdy se jak známo, posouvá od vášnivé lásky spíše k lásce přátelské, jak to popisoval na příklad Sternberg (1986), viz teoretická část. Zřejmě budou tyto posuny pozorovatelné nejen v komponentě lásky, ale rovněž v komponentě intimity. Prototypy

spojované s intimitou v partnerských vztazích se tak mohou pohybovat směrem k prototypům, které jsme sledovali v ostatních dvou skupinách. Tuto domněnku by zajisté bylo třeba potvrdit v dalším zkoumání, které by zahrnovalo dvojice, které jsou na počátku vztahu, ale také dvojice, které mají za sebou dlouhodobý vztah.

V literatuře se, jak jsme popisovali v teoretické části, často můžeme setkat s názory, že co se týče intimity, existují značné rozdíly mezi muži a ženami. Na tyto rozdíly lze podle některých těchto teorií usuzovat z rozdílů v citovosti, prožívání emocí vůbec apod.

Názory, že muži spojují intimitu s city a potažmo s láskou méně než ženy - se v našem zkoumání, jak můžeme vidět na první pohled, nikterak výrazně nepotvrdily, ba naopak podobnosti mezi intimitou pojímanou očima mužů a intimitou pojímanou očima žen, byly nápadnější než její rozdíly.

Výsledky hodnocení kategorií jakými jsou na příklad *city*, *láska* či *blížkost* jsou u mužů i žen vyrovnané. V rámci rodinných vztahů dokonce kladou muži *city* na první místo. Na základě výsledků získaných v tomto šetření se tedy přikláníme k názoru, že není třeba za každou cenu hledat rozdíly mezi muži a ženami, co se týče prožívání citů, prožívání intimity apod. Ačkoliv se jisté rozdíly mezi jednotlivými pohlavími mohou objevovat (na příklad ve způsobu vyjadřování prožívaných citů apod.), máme za to, že generalizace rozdělující muže a ženy na dva tábory, ve kterých je intimita spojována s city, láskou, sexem apod. odlišně, není na místě. Námi získané výsledky nepodporují ty názory, že ženy jsou citlivější než muži, ale naopak se přiklání k teoriím, které dramatické rozdíly mezi muži a ženami v těchto ohledech spíše odmítají.

Tyto rozdíly podle námi získaných dat nelze spatřovat ani pro kategorii *sex*. V literatuře se často objevovaly takové výsledky studií, které zdůrazňovaly vysokou míru propojení intimity a sexuality u mužů, zatímco u žen byly sexualita a intimita v mnoha případech jasně odděleny.

Výsledky zkoumání, které bylo provedeno v rámci této práce, poukazují na to, že rozdíly v tomto ohledu jsou mezi muži a ženami velmi nepatrné (nepatrně vyšší u mužů), a spíše tak domněnku, že ženy mají oproti mužům sexualitu a intimitu striktně odděleny, nepodporují.

Naopak můžeme shrnout, že laická veřejnost na rozdíl od té vědecké, má intimitu a sexualitu (v partnerských vztazích) pevně propojeny. Sexualita se tak dostává na přední místa typických příkladů toho, co lidé považují za intimitu v partnerském vztahu, a prozkoumáme-li blíže celkové výsledky prototypické analýzy u partnerských vztahů, můžeme dále vidět, že

kategorie *sex* byla hodnocena prakticky totožně s kategorií *láska* (obojí škálová hodnota 4,47). To vše hovoří pro to, že intimita a sexualita jsou v mysli laiků vzájemně propojeny a kategorie sexuality by tak alespoň pro partnerské vztahy neměla být z definice intimity vyškrtuta.

Další zajímavé výsledky shledáváme u kategorie *věrnost*. Hodnoty této kategorie jsou pro skupinu partnerských vztahů u mužů a žen sice totožné, rozdíly se ovšem objevují, srovnáme-li hodnocení této kategorie u dalších dvou skupin – rodinné a přátelské vztahy, kde muži stavěli kategorii *věrnost* na vyšší pozice, než tomu bylo u žen. Podobnou tendenci zaznamenáváme v kategorii *otevřenost*, kterou muži rovněž označovali častěji za typický příklad intimity. Máme za to, že obecně vyšší hodnocení kategorie *věrnost* u mužů, by mohlo být zajímavým tématem k dalšímu zkoumání. Tento zajímavý rozdíl by jistě bylo třeba znovu potvrdit (či vyvrátit) v opakované studii podobného typu a potvrdí-li se závěry, ke kterým jsme došli v rámci tohoto výzkumu, další zkoumání by mohlo přinést zajímavé výsledky – takové, které by možná další nepatrnou měrou přispěly k potvrzení názoru, že muži se v rámci těsných vztahů od žen příliš neliší v citové zainteresovanosti apod.

3. T- test

V rámci statistického zpracování dat jsme se rozhodli za pomoci programu SPSS využít dvouvýběrový t-test pro dva nezávislé výběry, abychom lépe postihli, které rozdíly v hodnocení prototypů mezi muži a ženami vykazují signifikantní rozdíly. Výsledky statistické analýzy uvádíme v následujících kapitolách.

Námi provedený t – test po všech nutných statistických úpravách (F test pro zjištění shodnosti rozptylů sledovaných souborů apod.) odhalil statisticky významné rozdíly v hodnocení následujících prototypů (uvedeme pro jednotlivé typy vztahů zvlášť).

3. 1. Výsledky t-testu pro partnerské vztahy

V rámci partnerských vztahů jsme mezi muži a ženami odhalili statisticky významný rozdíl v průměrech u dvou prototypů (viz tab. 14).

Tabulka 15 - Výsledky t- testu - partnerské vztahy

		Independent Samples Test								
		Levene's Test for		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Differen	Std. Error	95% Confidence	
									Lower	Upper
bezpečí	Equal variances assumed	8,546	,004	-3,527	117	,001	-,713	,202	-1,114	-,313
	Equal variances not assumed			-3,092	51,003	,003	-,713	,231	-1,176	-,250
nahota	Equal variances assumed	,393	,532	-2,082	117	,040	-,400	,192	-,781	-,019
	Equal variances not assumed			-2,099	67,879	,040	-,400	,191	-,781	-,020

Ženy tedy statisticky významně častěji než muži vidí jako prototypický příklad intimity v partnerském vztahu *bezpečí* a *nahotu*.

Statisticky jsme tak potvrdili rozdíly v těchto prototypích, které byly patrné již při kvalitativním zkoumání rozdílů mezi muži a ženami, a zároveň tak můžeme vidět, že v rámci partnerských vztahů se v námi sebraných datech neukázaly signifikantní rozdíly v hodnocení takových kategorií jako na příklad *sex* či *city*, i když právě tyto kategorie bývají v literatuře zmiňovány jako ty, ve kterých je mezi muži a ženami největší rozdíl.

Z výsledků, které jsme díky t-testu obdrželi je patrné, že hodnotíme-li pojmání prototypických znaků intimity v rámci partnerských vztahů, nespatřujeme nikterak zásadní rozdíly v tom, jak tuto intimitu popisují muži a ženy. Naopak jsme získali rozdíly pouze ve dvou prototypích, které na hladině $\alpha = 0,95$, prokázaly statistickou významnost, a tyto prototypy nepatřily k těm, které bychom na základě literatury očekávali.

3.2 Výsledky t – tesu pro rodinné vztahy

U vztahů v rámci rodiny se jako statisticky významné ukázaly být rozdíly mezi muži a ženami v těchto, prototypch (viz tab. 15).

Tabulka 16 - Výsledky t- testu - rodinné vztahy

		Independent Samples Test								
		Levene's Test for		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Differen	Std. Error	95% Confidence Lower	Upper
blizkost	Equal variances assumed	11,031	,001	-2,688	128	,008	-,365	,136	-,634	-,096
	Equal variances not assumed			-2,515	85,217	,014	-,365	,145	-,654	-,076
nahota	Equal variances assumed	,013	,908	2,123	128	,036	,470	,221	,032	,908
	Equal variances not assumed			2,104	108,297	,038	,470	,223	,027	,913
podpora	Equal variances assumed	24,571	,000	-2,781	128	,006	-,435	,156	-,744	-,125
	Equal variances not assumed			-2,532	75,772	,013	-,435	,172	-,777	-,093
duverne_rozhovory	Equal variances assumed	,000	,987	-2,226	128	,028	-,372	,167	-,702	-,041
	Equal variances not assumed			-2,172	101,998	,032	-,372	,171	-,711	-,032

Kategorie *nahota* sice v rámci rodinných vztahů vychází jako signifikantní, ale vzhledem k tomu, že tato kategorie u rodinných vztahů není mezi prototypy, nebudeme se její interpretací více zabývat.

Zbylé tři kategorie patří mezi prototypy. Nejvyšší míry signifikance dosahuje kategorie *podpora*, v těsném sledu za ní kategorie *blizkost* a dále kategorie *důvěrné rozhovory*. Všechny tyto kategorie jsme zmiňovali již v kvalitativním rozboru dat a statistické výsledky tyto rozdíly pouze potvrdily.

V některém z dalších šetření by jistě bylo na místě získané poznatky ještě jednou ověřit, nicméně jak jsme již zmiňovali, rozdíly v těchto kategoriích poukazují na možné rozdíly v jakémsi připoutání se k rodině a hledání *podpory* právě v rodinném kruhu, nikoliv v prožívaných *citech*, *lásce* či *něhy*. Muži a ženy se podle námi sebraných dat tedy neliší v míře prožívaných (projevovaných) citů k rodině, ale ženy mají pravděpodobně vyšší tendenci se k rodině připoutat a sdělovat v rámci rodinného prostoru své emoce a prožitky.

3.3 Výsledky t- testu pro přátelské vztahy

T-test prokázal statistickou míru významnosti mezi muži a ženami v rámci přátelských vztahů v následujících prototypch (viz tab 16).

Tabulka 17 - Výsledky t-testu - přátelské vztahy

		Independent Samples Test								
		Levene's Test for		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Differen	Std. Error	95% Confidence	
								Lower	Upper	
denicek	Equal variances assumed	13,740	,000	-2,846	104	,005	-,656	,230	-1,112	-,199
	Equal variances not assumed			-3,352	102,586	,001	-,656	,196	-1,043	-,268
laska	Equal variances assumed	1,039	,310	-2,079	104	,040	-,527	,253	-1,030	-,024
	Equal variances not assumed			-2,047	67,850	,045	-,527	,257	-1,041	-,013
muj_vnitřni_svet	Equal variances assumed	,000	,995	-2,379	104	,019	-,561	,236	-1,029	-,093
	Equal variances not assumed			-2,431	75,037	,017	-,561	,231	-1,021	-,101
sdileni	Equal variances assumed	,010	,920	-2,835	104	,006	-,460	,162	-,782	-,138
	Equal variances not assumed			-2,948	78,771	,004	-,460	,156	-,771	-,149
sex	Equal variances assumed	9,932	,002	2,028	104	,045	,283	,139	,006	,559
	Equal variances not assumed			1,811	52,939	,076	,283	,156	-,030	,595

Máme za to, že kategorie, ve kterých vyšly statisticky významné rozdíly se, jak je na první pohled patrné, váží zejména k jakési celkové otevřenosti ve vztahu. Tyto rozdíly by podporovaly poznatky, které uvádějí některé zdroje v literatuře (viz teoretická část), totiž že ženy jsou v přátelských vztazích otevřenější, nedělá jim problém sdílet hodně ze svého soukromí, z jejich *vnitřního světa*. Jejich přátelské vztahy jsou možná častěji než u mužů naplněny dlouhými důvěrnými rozhovory, které se týkají i těch nejintimnějších témat, a co více, statisticky významný rozdíl v hodnocení kategorie *sex* by mohl být interpretován jako (neméně známá) tendence žen se v rámci těsného přátelského vztahu více dotýkat, udržovat těsnější tělesné kontakty a projevovat v přátelství lásku.

Domníváme se, že tyto rozdíly nehovoří pro nikterak zásadní rozdíly v pojmání přátelství mezi muži a ženami (již zmiňované teorie, podle kterých jsou mužská přátelství méně intimní), ale poukazují spíše na kvalitativní odlišnosti v naplňování těchto vztahů, a to zejména pro to, že zde neshledáváme signifikantní rozdíly v takových kategoriích, jakými jsou na příklad *blízkost*, *důvěra*, *splynutí* apod. Námi získané výsledky by mohly poukazovat na tendenci mužů nedávat v přátelských vztazích city tolik najevo, ale domníváme se, že prožívaná a projevovaná blízkost v přátelském vztahu není od ženských intimních přátelství nijak významně odlišná.

Je rovněž důležité upozornit na to, že kategorie *deniček*, *láska* a *sex* nejsou, co se týče přátelských vztahů, prototypy, proto jsou interpretace těchto rozdílů spíše doplňkového charakteru a zásadní význam pro nás mají zbylé dvě kategorie – *můj vnitřní svět* a *sdílení*.

Důvod možných rozdílů v hodnocení těchto dvou kategorií jsme již okomentovali.

4. Diskuse

Výsledky prezentované v této práci se velkou měrou shodují s výsledky výzkumů, které byly na toto téma již uskutečněny a publikovány v literatuře. V této práci se tak neobjevují výrazné odchylky od již zjištěných a mnohými studii doloženými informacemi, i když v několika případech prototypická analýza poukázala na zajímavé výsledky, které by si jistě zasloužili hlubší prozkoumání v budoucnu a které by mohly nějaké nové výsledky do této problematiky přinést.

V několika aspektech se data, která byla v rámci této práce nasbírána, přiklání na jeden či druhý pól protichůdných názorů, které jsou rovněž prezentovány v literatuře. V této části práce kriticky zhodnotíme získané výsledky a zaměříme se na možné slabiny či silné stránky námi zvoleného postupu zkoumání a výsledků zkoumání obecně.

4.1 Zhodnocení použité metody

Námi zvolená metoda zkoumání přináší nový pohled na kategorizaci významů daného pojmu, a jak jsme zmiňovali výše, představuje protiklad ke klasickému definování pojmů, který je v mnoha ohledech nevyhovující.

Jednou z hlavních výhod tohoto přístupu je, že prototypická metoda poskytuje možnost, jak nahlédnout do skrytých významů daného pojmu tak, jak na něj nazírají laici, a tím umožňuje výzkumníkům podchytit větší množství informací, které by jinak mohly zůstat skryty.

Základní představu o tom, co vše může sytit zkoumaný pojem, jsme získali v první fázi šetření, kdy byli respondenti vyzváni k tomu, aby napsali vše, co je napadne, slyší-li slovo intimita. Po té bylo třeba všechny údaje zpracovat do kategorií, což s sebou samozřejmě přináší i jisté riziko zkreslení. I když byla tato kategorizace prováděna ve dvojici s nezávislou osobou a poté detailně konzultována s vedoucím této práce, jistou míru nepřesnosti nelze vyloučit. Rozdělení do kategorií vždy bude mít do určité míry rysy subjektivity a bude závislé na úsudku toho, kdo kategorizaci tvoří. Některé pojmy, které byly zvoleny jako typické (kategoriální), nemusí přesně odrážet ten nevhodnější příklad, což se může ukázat teprve v dalších krocích šetření, tedy v druhé fázi výzkumu, kdy zjistíme, že některé z výrazů by bývalo bylo lepší zvolit jinak.

V našem případě se tak stalo na příklad u námi zvolené nadřazené kategorie *vjemy*, která, jak se nyní domníváme, byla možná zvolena ne příliš šťastně, protože její podkategorie

vně by pravděpodobně byla lepším příkladem a mohla by posléze lépe zapadat do představy intimity.

V souvislosti s problémy, které přináší kategorizace, vyvstává i jedna z nejslabších stránek celého šetření. Tou se ukázala být podoba finálních záznamových archů, ve kterých respondenti posuzovali námi vybrané kategorie vzniknuvší právě z předešlé kategorizace.

Tato námi zvolená slova a slovní spojení byla v záznamovém archu nutně vytržena z kontextu, přičemž slova bez kontextu, třebaže zasazená do rámce jedné ze skupin námi zkoumaného vztahu, mohou být chápána velmi různě, a co je horší, mohou potom být hodnocena na zcela opačných pólech kontinua.

Tento nežádoucí jev si můžeme prakticky ukázat na příkladu kategorie *ostrážitost*. Tato kategorie vznikla v první fázi šetření na příklad z následujících výpovědí: *něco, co si střežím* apod. Námi zvolená redukce těchto informací zasazená do konečné podoby kategorie *ostrážitost*, se vytržena z kontextu ukázala jako nevyhovující. U slova mimo kontext mohlo dojít k posunu významu či k jejich víceznačnosti. Od významu „*něco, co si střežím*“ na příklad k významu „*něco, před čím jsem ostrážitý*“ apod. Podobný posun nelze vyloučit ani u dalších kategorií. Na druhou stranu lze namítnout, že uvedený problém ve své podstatě není v rozporu s teorií prototypů, která říká, jak jsme zmiňovali výše, že typické příklady jsou identifikovány rychle a spolehlivě, zatímco méně typické pomaleji a jen s určitou pravděpodobností (Rosch, 1965; Slaměník, Hurychová, 2006). Předpokládáme tak, že ty příklady, které jsou skutečně typické, budou zjevné na první pohled, a jejich zasazení do situace nebude mít tak výrazný vliv, jak by se mohlo zdát. Méně typické příklady se potom budou přirozeně pohybovat na nižších pozicích v rámci hodnocení prototypičnosti, a to z toho důvodu, že jednoduše nenesou znaky typického příkladu daného pojmu, v našem případě intimity.

Toto vysvětlení se ovšem neslučuje s již zmiňovanou kategorií *soukromí*, která se v rámci první fáze šetření umisťovala na prvních místech a patřila k nejzmiňovanějším pojmům vůbec. V rámci druhé fáze výzkumu ovšem svoji pozici viditelně ztratila. Domníváme se, že v tomto případě mohl efekt kontextu zafungovat naplno a ovlivnit tak výsledky. Na riziko spojené s redukcí informací na (jednoslovné) kategorie je tedy v podobně sestrojených konceptech výzkumu nutno pamatovat.

Většinu těchto nepříjemností spojených s kategorizací lze obejít velmi elegantním způsobem, který navrhnul na příklad Fehr (2004b). V několika svých prototypických studiích zjišťoval typické příklady intimity na základě nikoliv slov a slovních spojení, ale pomocí celých vět. Respondenti posuzovali prototypičnost daného jevu na základě posouzení situace,

kteřá tento jev popisovala. Tyto popisy pak přesněji než jednotlivé kategorie odrážely, kam výzkumník směřuje a co potřebuje zjistit. Domnívám se, že by mohlo přinést nové a možná i přesnější výsledky, kdybychom studii zopakovali tímto způsobem.

Kromě těžkostí spojených s kategorizací pojmů, je další možnou nevýhodou této metody to, že, jak píše Fehr (1988), i navzdory přítomnosti kognitivní struktury daného pojmu v mysli jedince, mohou aktuální zkušenosti, které daný člověk zakouší, zastínit podobu této struktury. Pod tíhou možných vnějších událostí se tak nemusíme dopátrat přesně toho, co chceme postihnout, ale tyto informace mohou být překryty či ovlivněny těžko podchytitelnými proměnnými.

V podobně koncipovaných výzkumech jako je tento, můžeme v rámci hodnocení na škále narazit na nepříjemnost, že nám prakticky zůstává skryto, jaká kritéria respondent volí ke klasifikaci daného pojmu, a zachytíme tak pouze výsledek jeho posouzení na prototypické škále (který pak může být více či méně zkreslený). Na druhou stranu je toto eliminováno v rámci první fáze šetření, kdy respondenti uvádějí, co vše pod daný pojem zahrnují, a mohou tak mnohá z těchto kritérií třeba i nevědomky zmínit. Z mnoha reakcí, které takto od lidí získáme, potom můžeme usuzovat na to, jaké různé proměnné se za hodnocením na škále mohou ukrývat.

Nevýhodou posuzování na prototypické škále jako takové může být, jak zmiňuje Ferjenčík (2000) na příklad to, že si každý z dotazovaných nastavuje svá vlastní měřítka, pro která je charakteristické nerovnoměrné rozdělení „dílků“ stupnice. V praxi se to může projevit tak, že někteří z respondentů mohou volit častěji střední hodnoty, jiní mohou mít naopak sklon k extrémnějšímu hodnocení apod. V námi vytvořené podobě škály určené k posuzování toho, co je a co není typickým znakem intimity, může být vyvažujícím elementem přesné popsání jednotlivých stupňů hodnocení. Pečlivost, s jakou respondenti jednotlivé výrazy hodnotili, je ovšem něčím, co lze jen těžko kontrolovat.

V rámci námi zvoleného výzkumného designu jsme přistoupili k rozdělení těsných vztahů na vztahy partnerské, rodinné a přátelské, a rozhodli jsme se zkoumat prototypy intimity pro tyto tři skupiny odděleně. Tento nový prvek, který jsme do metodologie prototypického přístupu vnesli, jsme zvolili na základě zpětných informací od několika dobrovolníků (N = 15), kteří se podíleli na vývoji finální podoby záznamových. Tito respondenti se opakovaně vyjadřovali, že nemohou intimitu posoudit, pokud nevědí, v jakém vztahu má být posuzována. Měli tendenci svoje odpovědi na škále průměrovat.

Z tohoto důvodu jsme se rozhodli rozdělit naše zkoumání do tří uvedených skupin a ze seznamu kategorií tak vydělit ty kategorie, které se s těmito skupinami kryly. Tento námi

zvolený postup se podle získaných výsledků osvědčil, protože jisté kategorie (např. *sex* či *tělo*) získaly v jednotlivých skupinách svébytné postavení.

Na druhou stranu mohlo dojít k jisté redukci informací, protože informace o tom, co laická veřejnost považuje za intimitu bez apriorní specifikace podmínek, jistě může ukrývat zajímavé poznatky. Modifikace námi zvolené metody tak, aby se dala k tomuto využít, se tedy může stát výzvou pro další zkoumání.

4. 2 Zhodnocení výzkumného vzorku

Co se týče zastoupenosti respondentů v obou fázích šetření, jsme si vědomi toho, že rozložení pohlaví a věku není optimální.

Respondenti účastníci se první i druhé fáze výběru zastupují spíše mladší generaci (od 25 do 30 let), a to zejména vysokoškolsky vzdělanou. V první fázi šetření prakticky chybí muži od 35 let dále, což je asi jednou z největších slabin výzkumného vzorku.

Respondenti získaní pro druhou fázi sběru dat mají v tomto ohledu poněkud lepší bilanci, i když ani zde se nám nepodařilo do výzkumu zapojit dostatečný počet lidí z různých věkových skupin tak, aby náš vzorek byl pokud možno co nejvíce vyrovnaný.

I z tohoto důvodu jsme se rozhodli ustoupit z původního záměru srovnat to, jak na intimitu nahlízejí různé věkové skupiny. Takto vytvořené závěry by měly podobu neoprávněné generalizace a domníváme se, že výsledky z nich získané, by jistě neměly velkou hodnotu.

Námi získaná data by se kriticky dala zhodnotit zejména jako prototypický přístup k intimitě u mladší generace a jistě by stálo za to, zopakovat sběr dat v případě, že by k dispozici bylo více respondentů starších 30 let a získaná data verifikovat a porovnat co do věku.

4. 3 Zhodnocení výsledků výzkumu

V rámci zhodnocení výsledků výzkumu bychom se v následujících odstavcích rádi věnovali problematickým místům ve výsledcích námi získaných dat a kriticky tak zhodnotili, zda jsou zde prezentované výsledky v souladu či naopak v protikladu k očekávaným výsledkům, a tomu, co pravděpodobně mohlo k těmto výsledkům přispět. Dále se zaměříme na to, co mohlo naše výsledky negativně ovlivnit či jakých jsme se mohli dopustit chyb, ale na druhou stranu budeme hledat i taková vysvětlení, která by mohla ukázat námi prezentované výsledky jako správné a platné.

4. 3. 1 Zhodnocení výsledků první fáze šetření

Výsledky získané v rámci první fáze šetření byly odrazovým můstkem pro sestavení výsledné podoby dalšího zkoumání, proto námi sebrané výsledky v této fázi mají velkou důležitost a chyby, které se zde mohly objevit, je třeba důkladně reflektovat.

Možnost zkreslení výsledků vzniknuvších z nepříliš vyrovnaného (tedy mladého) vzorku respondentů jsme zde již diskutovali. Mezi jiné možné proměnné, které by mohly tuto část zkoumání ovlivnit, bychom mohli jistě zařadit přílišnou volnost, která je respondentům v rámci prototypické metody dána.

Respondenti jsou vyzváni, aby napsali vše, co je napadne, slyší-li slovo intimita. Žádné další instrukce zadány nejsou. Tato do jisté míry velmi nestrukturovaná instrukce mohla způsobit problémy. U řady účastníků může dojít buď k tomu, že se omezí jen na jediné slovo, které je napadne jako první, nebo naopak do výčtu toho, co spojují s intimitou, zahrnou i vlastní dojmy a zkušenosti, které se v tu chvíli stanou značně subjektivně zabarvenými – tedy závislými na náladě, rozpoložení či momentální zkušenosti jedince. I takovéto výpovědi ale musejí být započítány a není zde místo pro rozřazování toho, co se jeví být nesmyslem a co nikoliv (viz některé z odpovědí, které se vyskytly pouze jednou apod.).

Dále je třeba brát v potaz hlavně odlišné pojetí odpovědí ve smyslu jejich zaznamenání. Někteří z respondentů odpovídali samostatnými slovy, jiný celými souvětími, ze kterých bylo dále nutné jednotlivé odpovědi teprve získat, a tím samozřejmě, jak jsme již naznačovali, mohlo dojít k redukci či posunu významu apod.

Přesto se získaná slova a slovní spojení co do obsahu zdají být konzistentními. To usuzujeme zejména z toho, že se tato slova mnohokrát nezávisle na sobě opakovala a celkové složení odpovědí v první fázi sběru dat dává tušit, že respondenti v naprosté většině případů pochopili instrukci stejným způsobem.

Máme za to, že některé odpovědi přinesly velmi originální a nové informace v tom smyslu, že žádné podobné kategorie nebyly dosud v literatuře s intimitou spojovány, i když v námi realizované první fázi se přitom objevily nezávisle na sobě hned v několika případech. Máme na mysli zejména tyto kategorie: *nahota*, *tajemství*, *osobní hygiena*, *můj vnitřní svět*, *přítmi* apod.

Zde je vidět, že prototypická metoda pravděpodobně opravdu skrývá jistý potenciál, který by mohl být využit při sestavování širší definice intimity – tedy takové, která by postihovala co možná nejvíce z toho, co lze pod daný pojem zařazovat.

Na druhou stranu je nutno dodat, že v druhé fázi šetření se tyto neobvyklé pojmy mnohdy nikterak neprosadily, a naopak podlehly obecně známým pojmům, které jsou běžně

s fenoménem intimity spojovány.

4. 3. 2 Zhodnocení výsledků druhé fáze šetření

Jisté zhodnocení výsledků druhé fáze výzkumu jsme nabídli výše. V následujících odstavcích se zaměříme hlouběji na některé ne příliš očekávané výsledky.

Již jsme zmiňovali překvapivý výsledek kategorie *sebeodhalení*. Toto slovo (disclosure) se objevuje v podstatě ve všech vlivných definicích intimity. V našem zkoumání se tento pojem mezi prototypické kategorie ve všech třech typech námi zkoumaných vztahů sice dostal, ale jeho místo je vždy až na chvostu námi získaných prototypů - možná s výjimkou přátelských vztahů, kde dosahuje nejvyšší hodnoty, a to průměru o hodnotě 3,72. I přesto ale odporuje takřka všem učebnicovým textům, které nabízejí definici intimity, protože v souladu s nimi, by se tento pojem měl umisťovat na nejvyšších pozicích.

Domníváme se, že důvodem tohoto rozdílu může být to, že slovo sebeodhalení není v češtině příliš zaužíváno, a i když v rámci definice intimity významově sedí (odhalování nejnaternějších částí nás samých), v běžné mluvě se s ním tolik nesetkáme. I v první fázi šetření toto slovo zmínili pouze 4 respondenti. Zdá se, že v mysli laiků je třeba tento pojem nejprve operacionalizovat (či možná najít jiný český ekvivalent?). Následně by možná lépe zapadal do představ, které laická veřejnost o intimitě má a možná by tak získal i vyšší škálové hodnocení.

Dalšího překvapivého výsledku se nám dostalo pro kategorii *soukromí*, která se v rámci posuzování intimity v partnerských vztazích mezi typickými příklady intimity neumístila, ačkoliv v první fázi šetření byla tato kategorie zmiňována po kategorii *sex* vůbec nejčastěji.

Domníváme se, že k tomuto posunu mohlo dojít na základě dvojího možného pochopení instrukce (či již zmiňovaného dvojího významu slov vytržených z kontextu). Respondenti měli za úkol označit, co je typickým příkladem intimity v partnerském vztahu. Ve spojení se slovem *soukromí* pravděpodobně mohlo dojít k různému pochopení situace. Je sice typické, že partnerské vztahy jsou soukromou záležitostí (viz na příklad první část šetření), ale uvnitř vztahu moc prostoru pro soukromí být nemusí (společná domácnost, sdílení osobních myšlenek) apod. Toto vysvětlení by mohlo stát za zarážejícím poklesem kategorie *soukromí* v druhé fázi našeho šetření v rámci partnerských vztahů. Ovšem ani v rámci vztahů rodinných či přátelských se kategorie *soukromí* neumístila nikterak vysoko, jak bylo možné předpovídat na základě první fáze výzkumu. V rámci širšího zkoumání se nám tedy nepotvrdila jakožto kategorie, která by byla s intimitou opravdu výrazným

způsobem propojena.

4. 3. 3 Zhodnocení výsledků statistického zpracování

Výsledky t -testu v mnohých ohledech statisticky podpořily informace získané v předešlých fázích výzkumu a poukázaly na místa, ve kterých jsou mezi muži a ženami největší rozdíly.

Některé z pozorovaných statisticky významných rozdílů potvrdily to, co bylo zřejmé na první pohled již při časnějších fázích této studie, jiné podhalily takové rozdíly, které možná na první pohled nebyly tak zjevné (na příklad kategorie *podpora* v rámci rodinných vztahů apod.).

Ukázalo se, že srovnáme-li kategorie, jejichž rozdíly byly mezi muži a ženami statisticky významné, v rámci všech tří skupin intimních vztahů, které jsme zkoumali dohromady, nenacházíme pouze jednoho společného jmenovatele, který by jako odlišnost opakovaně prostupoval všemi těmito vztahy a ukazoval tak na možný základní rozdíl v intimitě mezi muži a ženami jako takový. Naopak se zdá, že tyto rozdíly jsou velmi odvislé od toho, ve kterém vztahu se pohybujeme, který vztah posuzujeme.

Do budoucna by jistě mnohé zajímavé výsledky mohlo přinést další hlubší rozpracování právě těchto kategorií, v nichž se rozdíly mezi muži a ženami jeví jako signifikantní. Tyto kategorie bychom na příklad mohli ještě jednou nabídnout dalším respondentům k posouzení, a potvrdit tak či vyvrátit zde prezentované výsledky, a to zejména u těch kategorií, jejichž výsledky byly na hranici statistické významnosti, jako tomu bylo na příklad u diskutované kategorie *sex* v rámci přátelských vztahů.

Možná jsou to právě tyto rozdíly, které jsou zásadní pro pochopení mužské a ženské intimity. Informace získané prototypickou metodou, tedy takové, které nám poskytlí sami respondenti v několika po sobě následujících fázích zkoumání, by mohly v této oblasti být zvláště inspirující.

V rámci zpřesnění výsledků jako celku bychom mohli nadále statistické zpracování rozšířit na příklad o některou z neparametrických metod (Mann-Whitneyův test) a sledovat tak konzistenci výsledků či další drobné nuance, které by mohly přispět k dalšímu rozšíření pohledu na tuto tematiku.

Závěr

Cílem této práce bylo získat co možná nejplastičtější poznatky o tom, co vše laická veřejnost řadí pod pojem intimita a tyto výsledky porovnat s definicemi intimity uvedenými v literatuře. Na základě prototypické metody jsme se snažili vystihnout nuance, které se v rámci definování intimity objevují u jednotlivých typů vztahů, ale také při srovnání přístupu k intimitě mezi muži a ženami. Na základě získaných informací od celkem 472 lidí jsme se snažili alespoň rámcově vystihnout, jakou roli hraje intimita ve vztazích, kterých se každodenně účastníme.

Máme za to, že data, která byla v rámci této práce nasbírána a pečlivě zpracována po kvalitativní i kvantitativní stránce, doplňují akademicky definovaný pojem intimity o její lidštější rozměr. Vedle poznatků o této tematice nabízené literaturou, čerpáme nové informace od lidí samotných – z jejich zkušeností a prožívání, a snažíme se oba dva pohledy (akademický i laický) sloučit do jednoho celku, který tak může být obohacen právě o pohledy lidí, kteří vědí sice méně o teoriích těsných vztahů, ale o to více mohou být schopni tyto vztahy autenticky popsat.

Výsledky prototypické studie provedené v rámci této práce ukazují, že laická představa o tom, co je to intimita, se od té vědecké příliš neliší. S trochou nadsázky bychom mohli říct, že zatímco vědecká definice intimity je spíše sofistikovanějšího charakteru, ta laická se drží více při zemi. Vědecké teorie mnohdy zdůrazňují duchovní propojení subjektů na úkor lidské sexuality, která podle některých autorů bývá s intimitou mylně směřována. Naopak respondenti zjevně v rámci partnerských vztahů vidí sexualitu jako něco, bez čeho by intimita mohla jen těžko být naplněna.

Dále jsme se snažili poukázat na rozdíly v pohledech na intimitu v rámci různých mezilidských vztahů a plasticky jsme ukázali, které komponenty se pravděpodobně na těchto rozdílech nejvíce podílejí (některé prototypy se na příklad v rámci partnerského vztahu umisťovaly na zcela jiných pozicích než v rámci vztahu s dobrým přítelem apod.). Vidíme tedy, že ačkoli můžeme intimitu jakožto jeden fenomén zakoušet v různých vztazích a na různých úrovních, jsou tyto vztahy co do intimity s vysokou mírou pravděpodobnosti kvalitativně odlišné a pro ten či onen vztah i typické.

Co se týče rozdílů mezi muži a ženami, zde prezentované výsledky ukazují, že rozdíly mezi pohlavími ve vnímání intimity jsou spíše minimální a můžeme je tak přiřadit k těm výsledkům, které prosazují názor, že není třeba za každou cenu hledat genderové rozdíly mezi

pohlavími, ba naopak, že ve vztazích, mají muži a ženy mnoho společného.

Na počátku psaní této práce jsem se setkávala s názory, které pochybovaly o tom, zda je vůbec možné něco tak komplexního jako je intimita nějak uceleně zkoumat. Spousta lidí nechápala, co by mohlo z výsledků mé práce vzejít a k čemu je dobré vědět něco hlubšího o lidské intimitě. Domnívám se, že výsledky této práce by mohly být prospěšné všem těm, kteří se zabývají mezilidskými vztahy, ať už z teoretického, či z praktického hlediska. V teoretické rovině by mohly výsledky sloužit jako obohacení čistě vědeckého pohledu na intimitu jako takovou. Z praktického hlediska by mohly posloužit na příklad jako vodítko při práci s klienty, kteří řeší vztahovou problematiku, a u kterých tyto potíže mohou pramenit právě z narušení intimního pouta k druhému či neschopnosti intimitu vůbec navázat apod.

Výsledky této studie by tedy mohly poupravit teoretikovy představy o tom, co je podstatou intimity a ukázat mu, že pohled laiků je mnohdy bohatší, než by si mohl myslet. Toto poznání by mohlo vést k lepšímu porozumění prožívání lidí, kteří mají z jakéhokoliv důvodu problém intimitu naplno prožívat či vůbec pochopit.

V praktické rovině by nepsychologicky vzdělaným lidem mohla práce nabídnout inspiraci k pojmenování jejich vnitřních prožitků, pro které možná dosud svoje pravé pojmenování neměli (někteří lidé si pod pojmem intimita nejsou schopni nic konkrétního představit a trvá jim značně dlouho, než jsou schopni vyjádřit, co pro ně tato znamená).

Problematika intimity je samozřejmě natolik široká, že ji nelze dostatečně pojmut v jedné práci a zde prezentované poznatky tak mohou sloužit jako odrazový můstek pro další zkoumání na poli těsných vztahů. Mnohé z toho, co jsme v této práci uvedli, by mohlo být dále rozpracováno a zpřesněno. Získaná data by bylo vhodné validizovat dalšími možnými postupy a získat tak další informace, které by mohly přispět k pochopení tak složitého a výsostně lidského jevu, jakým bezesporu intimita je.

Seznam použité literatury:

- Aron, A. P., Mashek, D. J., Aron, E. N. (2004). Closeness as including other in the self. In D. J. Mashek, A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (27 - 41). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bank, B. J., Hansford, S. L. (2000). Gender and friendship: Why are men's best same-sex friendships less intimate and supportive? *Personal Relationships*, 7, 63 – 78.
- Berscheid, E., Snyder, M., Omoto, A. M. (2004). Measuring closeness: The relationship closeness inventory (RCI) Revisited. In D. J. Mashek, A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (81 – 101). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Berscheid, E., Regan, P. (2005). *The psychology of interpersonal relationships*. Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall.
- Bianchi, G. (2011). Subjektivnost sexuality: diskursy sexuality, sexuální spokojenost, významy sexu, motivy sexuálního debutu a sociální ospravedlnění rizikového sexu. In L. Šulová, T. Fait, P. Weiss a kol., *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví* (130 – 146). Praha: Maxdorf.
- Bowlby, J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock.
- Brehm, S. S. (1985). *Intimate relationships*. New York: McGraw-Hill.
- Bruner, J. S. (1957). On perceptual readiness. *Psychological Review*, 64, 123 – 152.
- Buhrmester, D., Furman, W. (1987). The development of companionship and intimacy. *Child Development*, 58, 4, 1101 – 1113.
- Collins, N. L., Feeney, B. C. (2004). An attachment theory perspective on closeness and intimacy. In D. J. Mashek, A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (163 – 189). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cox, F. D. (1984). *Human intimacy: marriage, the family, and its meaning*. St. Paul: West Publishing.
- Erikson, E. (1967). *Childhood and society*. Harmondsworth: Penguin Books.

- Erikson, E. (1999). *Životní cyklus rozšířený a dokončený: doplněné vydání o devátém stupni vývoje od Joan M. Eriksonové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Fehr, B. (2004a). A prototype model of intimacy interactions in same-sex friendships. In D. J. Mashek, A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (9 – 16). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Fehr, B. (2004b). Intimacy expectations in same-sex friendships: A prototype interaction-pattern model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86, 2, 265 – 284.
- Fehr, B. (1988). Prototype analysis of the concepts of love and commitment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 4, 557 – 579.
- Feldman, S. S., Gowen, L. K., Fisher, L. (1998). Family relationships and gender as predictors of romantic intimacy in young adults: A longitudinal study. *Journal of Research on Adolescence*, 8, 2, 263 – 286.
- Ferjenčík, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál.
- Frankl, V. E. (1994). *Vůle ke smyslu: vybrané přednášky o logoterapii*. Brno: Cesta.
- Giddens, A. (1992). *The transformation of intimacy. Sexuality, love and eroticism in modern societies*. Stanford: Stanford University Press.
- Gilbert, S. J. (1976). Self disclosure, intimacy and communication in families. *The family coordinator*, 25, 3, 221 – 231.
- Grabill, Ch. M., Kerns, K. A. (2000). Attachment style and intimacy in friendship. *Personal Relationships*, 7, 4, 363 – 378.
- Hatfield, E., Rapson, R. L. (1993). *Love, sex, and intimacy: Their psychology, biology, and history*. New York: Harper Collins.
- Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 3, 511 – 524.
- Heller, P. E., Wood, B. (1998). The proces of intimacy: similarity, understanding and gender. *Journal of Marital and Family Therapy*, 24, 3, 273 – 288.
- Hendrick, C., Hendrick, S. S. (1994). Attachment theory and close adult relationships. *Psychological Inquiry*, 5, 1, 38 – 41.

- Hyde, J. S., Delamatar, J. D. (1994). *Understanding human sexuality*. New York: McGraw-Hill.
- Jourard, S. M. (1971). *The transparent self*. New York: Van Nostrand.
- Katrňák, T., Lechnerová, Z., Pakosta, P., Fučík, P. (2011). *Na prahu dospělosti. Partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. Brno: Dokořán.
- Kelley, H. (2010). *Personal relationships: their structures and processes*. New York, London: Psychology Press.
- Kouneski, E. F., Olson, D. H. (2004). A practical look at intimacy: ENRICH Couple Typology. In D. J. Mashek, A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (117 – 133). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Lakkof, G. (2006). *Ženy, oheň a nebezpečné věci: co kategorie vypovídají o naší mysli*. Praha: Triáda.
- Laurenceau, J. P., Rivera, M. L., Schaffer, A. R., Pietromonaco, P. R. (2004). Intimacy as an interpersonal process? Current status and future directions. In D. J. Mashek, A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (61 – 78). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Larzelere, R. E., Huston, T. L. (1980). The dyadic trust scale: Toward understanding interpersonal trust in close relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 3, 595 – 604.
- Levigner, G. (1994). Attachment theory as a paradigm for studying close relationships. *Psychological Inquiry*, 5, 45 – 47.
- Lippert, T., Prager, K. J. (2001). Daily experiences of intimacy? A study of couples. *Personal Relationships*, 8, 3, 283 – 289.
- Mashek, D. J., Sherman, M. D. (2004). Desiring less closeness with intimate others. In D. J. Mashek, A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (343 - 356). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- May, R. (1994). *Láska a vůle*. Praha: Pragma.
- McAdams, D. P. (1989). *Intimacy: the need to be close*. New York: Doubleda.

- Mervis, C. B., Rosch, E. (1981). Categorization of natural objects. *Annual Review of Psychology*, 32, 1, 89 – 115.
- Mosier, W. (2006). Intimacy: The key to a healthy relationship. *Annals of the American Psychotherapy Association*, 9, 1, 34-35.
- Moss, B. F., Schwebel, A. I. (1993). Defining intimacy in romantic relationships. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 42, 1, 31-37.
- Orthner, D. K. (1981). *Intimate relationships: an introduction to marriage and the family*. Reading: Addison-Wesley.
- Pittman, J. F., Keiley, M. K., Kerpelman, J. L., Vaughn, B. E. (2011). Attachment, identity, and intimacy: Parallels between Bowlby's and Erikson's paradigms. *Journal of Family Theory and Review*, 3, 1, 32 – 46.
- Prager, K. J. (2000). Intimacy in personal relationships. In S. Hendrick, C. Hendrick (Eds.), *Close relationships: A sourcebook* (229 - 244). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Prager, K. J., Roberts, L. J. (2004). Deep intimate connection: Self and intimacy in couple relationships. In D. J. Mashek, A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (43 – 78). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Reis, H. T. (1998). Gender differences in intimacy and related behaviors: Context and process. In D. L. Canary, K. Dindia (Eds.), *Sex differences and similarities in communication* (203 – 231). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Reis, H. T., Shaver, P. (1988). Intimacy as an interpersonal process. In S. Duck (Ed.), *Handbook of personal relationships: Theory, research, and interventions* (367 – 389). Chichester, UK: Wiley.
- Rosch, E. (1975). Cognitive representations of semantic categories. *Journal of Experimental Psychology*, 104, 3, 192 – 233.
- Rosch, E. (1976). Classifications of objects in the real world: Origins and representations in cognition. *Bulletin de Psychologie*, 242 - 250.
- Rosch, E. (1978). Principles of categorization. In E. Rosch, B. B. Lloyd (Eds.), *Cognition and Categorization* (27 - 48). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

- Schaefer, M. T., Olson, D. H. (1981). Assessing intimacy: The PAIR Inventory. *Journal of Marital and Family Therapy*, 7, 1, 47- 60.
- Simmel, G. (1964). *The sociology of Georg Simmel*. New York: Free Press.
- Skolnick, A. S. (1987). *The intimate environment exploring marriage and family*. Glenview (Illinois): Scott, Foresman and Company.
- Slaměnik, I., Hurychová, Z. (2006). Prototypický přístup k emocím: česká populace. *Československá psychologie*, 50, 5, 431 – 441.
- Slaměnik, I., Hurychová, Z. (2010). K pojetí těsných interpersonálních vztahů. *Psychologie pro praxi*, 45(3-4), 9 – 19.
- Sternberg, R. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93, 2, 195-135.
- Šulová, L. (1998). Člověk v rodině. In J. Výrost, I. Slaměnik (Eds.), *Aplikovaná sociální psychologie I*. (303 – 331). Praha: Portál.
- Šulová, L. (2005). *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum.
- Thibaut, J. W., Kelley, H. (1961). *The social psychology of groups*. New York: Wiley & Sons.
- Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.
- Vohs, K. D., Baumeister, R. F. (2004). Sexual passion, intimacy and gender. In D. J. Mashek, A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (189 - 199). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Výrost, J. (2008). Osobní vztahy. In J. Výrost, I. Slaměnik (Eds.), *Sociální psychologie* (233 – 248), 2. vyd. Praha: Grada.
- Weingarten, K. (1991). The discourses of intimacy: Adding a social constructionist and feminist view. *Family Process*, 30, 3, 285 – 305.

Přílohy:

Příloha 1

Kategorie	celkem	celkem v %	muži	muži v %	ženy	ženy v %	rozdíl v % muži - ženy
bezpečí	5	4	2	5	3	4	1
bezvýchodnost	1	1	1	3	0	0	3
blízkost	26	22	5	13	21	27	14
blízký vztah	4	3	0	0	4	5	5
duševní blízkost	1	1	0	0	1	1	1
tělesná blízkost	1	1	0	0	1	1	1
nejbližší lidé	4	3	0	0	4	5	5
sblížení	1	1	1	3	0	0	3
city	8	7	1	3	7	9	6
emoce	4	3	2	5	2	3	2
prožitek	1	1	0	0	1	1	1
čas	1	1	1	3	0	0	3
člověk	1	1	1	3	0	0	3
čistota	2	2	0	0	2	3	3
cudnost	1	1	1	3	0	0	3
deníček	1	1	0	0	1	1	1
dotyky	7	6	1	3	6	8	5
držení za ruku	1	1	0	0	1	1	1
mazlení	2	2	0	0	2	3	3
objetí	2	2	1	3	1	1	2
pohlazení	4	3	1	3	3	4	1
polibek	4	3	1	3	3	4	1
domov	3	3	1	3	2	3	0
zázemí	1	1	0	0	1	1	1
důvěra	21	18	5	13	16	21	8
důvěrné tajemství	1	1	0	0	1	1	1
důvěrný vztah	1	1	0	0	1	1	1
důvěrné rozhovory	2	2	0	0	2	3	3
hudba	2	2	1	3	1	1	2
choulostivost	2	2	2	5	0	0	5
zranitelnost	1	1	0	0	1	1	1
krása	1	1	0	0	1	1	1
jemnost	1	1	0	0	1	1	1
přirozenost	1	1	0	0	1	1	1
láska	21	18	4	10	17	22	12
láskyplné chování	1	1	0	0	1	1	1
můj vnitřní svět	2	2	1	3	1	1	2
být sám sebou	1	1	1	3	0	0	3
mé já	1	1	0	0	1	1	1
moje duše	3	3	1	3	2	3	0
moje mysl	1	1	0	0	1	1	1
můj prostor	3	3	1	3	2	3	0
naděje	1	1	0	0	1	1	1
nádherné chvíle	1	1	0	0	1	1	1
básnička do ucha	1	1	0	0	1	1	1
choulení v křesle	1	1	0	0	1	1	1
procházka lesem	1	1	0	0	1	1	1
společná vana	1	1	0	0	1	1	1
romantika	1	1	1	3	0	0	3
nahota	24	21	4	10	20	26	16
psychická nahota	1	1	0	0	1	1	1
naplnění	3	3	1	3	2	3	0
cíl	1	1	0	0	1	1	1
uskutečnění	1	1	0	0	1	1	1
uspokojení	1	1	1	3	0	0	3
nemožnost	1	1	1	3	0	0	3
nervozita	1	1	0	0	1	1	1
uhýbání očima	1	1	0	0	1	1	1
červenání se	1	1	0	0	1	1	1
nevěra	1	1	1	3	0	0	3
něha	9	8	2	5	7	9	4
nítornost	2	2	1	3	1	1	2
vlastní nitro	1	1	0	0	1	1	1
nutnost	1	1	1	3	0	0	3
očekávání	1	1	1	3	0	0	3

Kategorie	celkem	celkem v %	muži	muži v %	ženy	ženy v %	rozdíl v % muži - ženy
odvaha	1	1	0	0	1	1	1
osobní hygiena	5	4	1	3	4	5	2
deodorant	2	2	2	5	0	0	5
kartáček na zuby	1	1	1	3	0	0	3
menstruace	3	3	2	5	1	1	4
močení před někým	1	1	0	0	1	1	1
sprchování	1	1	0	0	1	1	1
toaleta	1	1	1	3	0	0	3
ostražitost	1	1	0	0	1	1	1
co si střežím	3	3	1	3	2	3	0
otevřenost	3	3	0	0	3	4	4
poznávání	2	2	0	0	2	3	3
přijmout někoho	2	2	2	5	0	0	5
partner	9	8	2	5	7	9	4
intimní vztah k partnerovi	1	1	0	0	1	1	1
manžel	2	2	0	0	2	3	3
partnerství	4	3	0	0	4	5	5
pár	1	1	0	0	1	1	1
dva lidé	2	2	1	3	1	1	2
podpora	1	1	0	0	1	1	1
chápat někoho	1	1	1	3	0	0	3
porozumění	3	3	1	3	2	3	0
soucitit	1	1	1	3	0	0	3
pohlavní orgány	4	3	2	5	2	3	2
intimní partie	1	1	0	0	1	1	1
pohoda	1	1	0	0	1	1	1
luxus	1	1	0	0	1	1	1
příjemnost	1	1	0	0	1	1	1
útulnost	2	2	0	0	2	3	3
porod	1	1	0	0	1	1	1
právo	1	1	1	3	0	0	3
přátelství	4	3	1	3	3	4	1
kamarád/ka	1	1	0	0	1	1	1
přítmi	4	3	1	3	3	4	1
noc	1	1	0	0	1	1	1
šero	3	3	0	0	3	4	4
tma	3	3	3	8	0	0	8
tma pod peřinou	1	1	0	0	1	1	1
tmavý kout	1	1	1	3	0	0	3
puberta	1	1	0	0	1	1	1
radost	4	3	0	0	4	5	5
potěšení	1	1	0	0	1	1	1
úsměv	1	1	0	0	1	1	1
rodina	3	3	0	0	3	4	4
maminka	1	1	0	0	1	1	1
rodiče	1	1	0	0	1	1	1
rozhovor	2	2	1	3	1	1	2
otázky	1	1	1	3	0	0	3
rozhovory s rodiči	1	1	0	0	1	1	1
výměna informací	1	1	1	3	0	0	3
samota	1	1	1	3	0	0	3
sebeodhalení	4	3	2	5	2	3	2
sdílení	8	7	1	3	7	9	6
sdílení celého života	1	1	0	0	1	1	1
sdílení pocitů	2	2	0	0	2	3	3
sdílení s nejbližšími	3	3	1	3	2	3	0
sdílení všeho	1	1	0	0	1	1	1
vzájemné sdílení	1	1	1	3	0	0	3
sex	67	57	17	44	50	64	20
erotika	2	2	0	0	2	3	3
milování se	6	5	5	13	1	1	12
postelové praktiky	1	1	0	0	1	1	1
sexuální orientace	1	1	0	0	1	1	1

Kategorie	celkem	celkem v %	muži	muži v %	ženy	ženy v %	rozdíl v % muži - ženy
skrytost	3	3	1	3	2	3	0
neviditelnost	1	1	1	3	0	0	3
tabu	1	1	0	0	1	1	1
závěs	1	1	0	0	1	1	1
smutek	1	1	1	3	0	0	3
pláč	1	1	0	0	1	1	1
smyslnost	1	1	0	0	1	1	1
soukromí	44	38	13	33	31	40	7
co nechci prozradit	1	1	1	3	0	0	3
co nechci ukázat	1	1	1	3	0	0	3
co se týká pouze mě	1	1	0	0	1	1	1
do čeho nikomu nic není	3	3	2	5	1	1	4
mé osobní záležitosti	13	11	2	5	11	14	9
neveřejné	5	4	2	5	3	4	1
souznění	7	6	1	3	6	8	5
kooperace	1	1	0	0	1	1	1
spodní prádlo	2	2	0	0	2	3	3
splynutí	1	1	0	0	1	1	1
spojení těl i duší	1	1	0	0	1	1	1
symbioza	1	1	0	0	1	1	1
strach	1	1	1	3	0	0	3
panika	1	1	1	3	0	0	3
úzkost	1	1	1	3	0	0	3
stud	9	8	3	8	6	8	0
svoboda	1	1	1	3	0	0	3
volnost	1	1	1	3	0	0	3
nezávislost	1	1	1	3	0	0	3
šeptání	2	2	1	3	1	1	2
šťěstí	1	1	1	3	0	0	3
škádlení	1	1	0	0	1	1	1
provokování	1	1	0	0	1	1	1
tajemství	17	15	4	10	13	17	7
poklad	1	1	0	0	1	1	1
tajemno	3	3	0	0	3	4	4
tajnosti	1	1	0	0	1	1	1
záhada	1	1	0	0	1	1	1
text	1	1	1	3	0	0	3
tělo	5	4	2	5	3	4	1
co se týká mého těla	1	1	0	0	1	1	1
intimní zóna	1	1	0	0	1	1	1
ticho	4	3	2	5	2	3	2
beze slov	1	1	0	0	1	1	1
klid	1	1	1	3	0	0	3
touha	3	3	2	5	1	1	4
upřímnost	2	2	1	3	1	1	2
pravdivost	1	1	0	0	1	1	1
uzavřenost	4	3	1	3	3	4	1
zamčeno	1	1	0	0	1	1	1
zavřeno	1	1	0	0	1	1	1
zamykání pokoje	1	1	0	0	1	1	1
zámek	1	1	0	0	1	1	1
jen pro vyvolené	1	1	1	3	0	0	3
váhání	1	1	1	3	0	0	3
vášeň	6	5	2	5	4	5	0
vážná nemoc	1	1	0	0	1	1	1
věrnost	2	2	0	0	2	3	3
oddanost	3	3	0	0	3	4	4
vjemy	1	1	0	0	1	1	1
vůně	3	3	1	3	2	3	0
vzájemnost	1	1	0	0	1	1	1
vzpomínka	1	1	0	0	1	1	1
myšlenka	1	1	0	0	1	1	1
vzrušení	4	3	1	3	3	4	1
jiskření	1	1	1	3	0	0	3
vztah	9	8	2	5	7	9	4
blízký vztah dvou lidí	3	3	0	0	3	4	4
zavřené oči	1	1	1	3	0	0	3
zralost	1	1	1	3	0	0	3

Příloha 2 a – záznamové archy

muž/ žena, věk:

Vzdělání: VŠ VOŠ SŠ s maturitou SOU

Během života navazujeme a udržujeme různé mezilidské vztahy. Některé z nich mohou být hodnoceny jako intimní. Za intimní vztahy považujeme na příklad vztahy s partnerem/partnerkou. Přečtěte si prosím následující seznam slov, která by mohla vyjadřovat **znaky** nebo **charakteristiky** (typické příklady) intimity právě **ve vztahu s partnerem/partnerkou** a do políčka za každé slovo prosím napište číslo vyjadřující Vaše hodnocení na základě klíče, který vidíte pod tímto textem.

slovo	hodnocení	slovo	hodnocení
bezpečí		pohoda	
blízkost		radost	
city		sebeodhalení	
čistota		sdílení	
deníček		sex	
dotyky		skrytost	
důvěra		smutek	
důvěrné rozhovory		soukromí	
osobní hygiena		souznění	
choulostivost		splynutí	
intimní části těla		strach	
krása		stud	
láska		tajemství	
můj vnitřní svět		tělo	
nádherné chvíle		ticho	
nahota		přítmí	
naplnění		touha	
něha		upřímnost	
niternost		vášeň	
ostrážitost		věrnost	
otevřenost		vzájemnost	
podpora		vzrušení	

Příloha 2 b – záznamové archy

muž/ žena, věk:

Vzdělání: VŠ VOŠ SŠ s maturitou SOU

Během života navazujeme a udržujeme různé mezilidské vztahy. Některé z nich mohou být hodnoceny jako intimní. Za intimní vztahy považujeme na příklad vztahy s partnerem/partnerkou. Přečtěte si prosím následující seznam slov, která by mohla vyjadřovat **znaky** nebo **charakteristiky** (typické příklady) intimity právě **ve vztahu s partnerem/partnerkou** a do políčka za každé slovo prosím napište číslo vyjadřující Vaše hodnocení na základě klíče, který vidíte pod tímto textem.

slovo	hodnocení	slovo	hodnocení
stud		radost	
splynutí		důvěra	
deníček		sebeodhalení	
přítmi		touha	
otevřenost		sdílení	
bezpečí		vzájemnost	
sex		nahota	
něha		tělo	
podpora		čistota	
skrytost		naplnění	
ticho		smutek	
upřímnost		souznění	
niternost		krása	
nádherné chvíle		dotyky	
city		tajemství	
vášeň		pohoda	
můj vnitřní svět		soukromí	
věrnost		důvěrné rozhovory	
ostražitost		osobní hygiena	
intimní části těla		láska	
strach		blízkost	
vzrušení		choulostivost	

Příloha 2 c – záznamové archy

muž/ žena, věk:

Vzdělání: VŠ VOŠ SŠ s maturitou SOU

Během života navazujeme a udržujeme různé mezilidské vztahy. Některé z nich mohou být hodnoceny jako intimní. Za intimní vztahy považujeme na příklad vztahy v rodině. Přečtěte si prosím následující seznam slov, která by mohla vyjadřovat znaky nebo charakteristiky (typické příklady) intimity právě **ve vztazích v rámci rodiny (rodiče, sourozenci, děti..)** a do políčka za každé slovo prosím napište číslo vyjadřující Vaše hodnocení na základě klíče, který vidíte pod tímto textem.

slovo	hodnocení	slovo	hodnocení
bezpečí		pohoda	
blízkost		radost	
city		sebeodhalení	
čistota		sdílení	
deníček		sex	
dotyky		skrytost	
důvěra		smutek	
důvěrné rozhovory		soukromí	
osobní hygiena		souznění	
choulostivost		splynutí	
intimní části těla		strach	
krása		stud	
láska		tajemství	
můj vnitřní svět		tělo	
nádherné chvíle		ticho	
nahota		přítmi	
naplnění		touha	
něha		upřímnost	
niternost		vášeň	
ostrážitost		věrnost	
otevřenost		vzájemnost	
podpora		vzrušení	

Příloha 2 d – záznamové archy

muž/ žena, věk:

Vzdělání: VŠ VOŠ SŠ s maturitou SOU

Během života navazujeme a udržujeme různé mezilidské vztahy. Některé z nich mohou být hodnoceny jako intimní. Za intimní vztahy považujeme na příklad vztahy v rodině. Přečtěte si prosím následující seznam slov, která by mohla vyjadřovat znaky nebo charakteristiky (typické příklady) intimity právě **ve vztazích v rámci rodiny (rodiče, sourozenci, děti..)** a do políčka za každé slovo prosím napište číslo vyjadřující Vaše hodnocení na základě klíče, který vidíte pod tímto textem.

slovo	hodnocení	slovo	hodnocení
stud		radost	
splynutí		důvěra	
deníček		sebeodhalení	
přítmi		touha	
otevřenost		sdílení	
bezpečí		vzájemnost	
sex		nahota	
něha		tělo	
podpora		čistota	
skrytost		naplnění	
ticho		smutek	
upřímnost		souznění	
niternost		krása	
nádherné chvíle		dotyky	
city		tajemství	
vášeň		pohoda	
můj vnitřní svět		soukromí	
věrnost		důvěrné rozhovory	
ostražitost		osobní hygiena	
intimní části těla		láska	
strach		blízkost	
vzrušení		choulostivost	

Příloha 2 e – záznamové archy

muž/ žena, věk:

Vzdělání: VŠ VOŠ SŠ s maturitou SOU

Během života navazujeme a udržujeme různé mezilidské vztahy. Některé z nich mohou být hodnoceny jako intimní. Za intimní vztahy považujeme na příklad vztahy mezi dobrými přáteli. Přečtěte si prosím následující seznam slov, která by mohla vyjadřovat **znaky** nebo **charakteristiky** (typické příklady) intimity právě **ve vztahu s dobrým přítelem/dobrou přítelkyní (kamarádem, kamarádkou)** a do políčka za každé slovo prosím napište číslo vyjadřující Vaše hodnocení na základě klíče, který vidíte pod tímto textem.

slovo	hodnocení	slovo	hodnocení
bezpečí		pohoda	
blízkost		radost	
city		sebeodhalení	
čistota		sdílení	
deníček		sex	
dotyky		skrytost	
důvěra		smutek	
důvěrné rozhovory		soukromí	
osobní hygiena		souznění	
choulostivost		splynutí	
intimní části těla		strach	
krása		stud	
láska		tajemství	
můj vnitřní svět		tělo	
nádherné chvíle		ticho	
nahota		přítmi	
naplnění		touha	
něha		upřímnost	
niternost		vášeň	
ostrážitost		věrnost	
otevřenost		vzájemnost	
podpora		vzrušení	

Příloha 2 f – záznamové archy

muž/ žena, věk:

Vzdělání: VŠ VOŠ SŠ s maturitou SOU

Během života navazujeme a udržujeme různé mezilidské vztahy. Některé z nich mohou být hodnoceny jako intimní. Za intimní vztahy považujeme na příklad vztahy mezi dobrými přáteli. Přečtěte si prosím následující seznam slov, která by mohla vyjadřovat **znaky** nebo **charakteristiky** (typické příklady) intimity právě **ve vztahu s dobrým přítelem/dobrou přítelkyní (kamarádem, kamarádkou)** a do políčka za každé slovo prosím napište číslo vyjadřující Vaše hodnocení na základě klíče, který vidíte pod tímto textem.

slovo	hodnocení	slovo	hodnocení
stud		radost	
splynutí		důvěra	
deníček		sebeodhalení	
přítmi		touha	
otevřenost		sdílení	
bezpečí		vzájemnost	
sex		nahota	
něha		tělo	
podpora		čistota	
skrytost		naplnění	
ticho		smutek	
upřímnost		souznění	
niternost		krása	
nádrehné chvíle		dotyky	
city		tajemství	
vášeň		pohoda	
můj vnitřní svět		soukromí	
věrnost		důvěrné rozhovory	
ostražitost		osobní hygiena	
intimní části těla		láska	
strach		blízkost	
vzrušení		choulostivost	

Příloha 3 - Popis výsledků průměrných hodnot - muži a ženy

Descriptives								
celkové průměry - MUŽI								
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
1 intimita v partnerských vztazích	36	3,471591	,3974303	,0662384	3,337120	3,606062	2,3636	4,3864
2 intimita v rodinných vztazích	53	3,111063	,4507856	,0619202	2,986812	3,235315	1,9091	3,9545
3 intimita v přátelských vztazích	36	2,846591	,4873965	,0812327	2,681680	3,011502	1,6136	4,4318
Total	125	3,138727	,5041056	,0450886	3,049484	3,227970	1,6136	4,4318
Descriptives								
celkové průměry - ŽENY								
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
1 intimita v partnerských vztazích	83	3,564896	,4406858	,0483715	3,468670	3,661122	2,4545	4,5455
2 intimita v rodinných vztazích	77	3,112751	,4934659	,0562357	3,000748	3,224754	1,8864	4,1364
3 intimita v přátelských vztazích	70	2,904545	,4681207	,0559511	2,792926	3,016165	1,8182	4,3636
Total	230	3,212549	,5419666	,0357362	3,142136	3,282963	1,8182	4,5455

Příloha 4a – Průměrné škálové hodnoty jednotlivých kategorií pro partnerské vztahy v sestupném pořadí

kategorie	průměr	průměr - muži	průměr - ženy	rozdíl průměrů muži - ženy
důvěra	4,56	4,36	4,65	0,29
city	4,52	4,69	4,45	0,25
láska	4,47	4,36	4,52	0,16
sex	4,47	4,50	4,46	0,04
blízkost	4,45	4,33	4,51	0,17
dotyky	4,45	4,39	4,47	0,08
něha	4,26	4,03	4,36	0,33
věrnost	4,22	4,22	4,22	0,01
důvěrné rozhovory	4,20	4,25	4,18	0,07
nahota	4,17	3,89	4,29	0,4
splynutí	4,10	4,11	4,10	0,01
vzájemnost	4,10	3,97	4,16	0,18
upřímnost	4,09	4,00	4,13	0,13
intimní části těla	4,08	3,94	4,14	0,2
vášeň	4,08	4,17	4,04	0,13
vzrušení	4,07	4,14	4,04	0,1
podpora	4,05	3,89	4,12	0,23
sdílení	4,05	3,92	4,11	0,19
bezpečí	4,03	3,53	4,24	0,71
nádherné chvíle	3,98	3,89	4,02	0,14
otevřenost	3,98	4,08	3,94	0,14
souznění	3,98	3,94	4,00	0,06
touha	3,90	3,92	3,89	0,03
naplnění	3,82	3,64	3,89	0,25
sebeodhalení	3,78	3,81	3,77	0,03
radost	3,69	3,69	3,69	0,01
pohoda	3,64	3,36	3,76	0,4
tělo	3,62	3,53	3,66	0,13
osobní hygiena	3,32	3,17	3,39	0,22
niternost	3,24	2,94	3,36	0,42
soukromí	3,21	3,00	3,30	0,3
čistota	3,18	3,25	3,16	0,09
můj vnitřní svět	2,85	2,78	2,88	0,1
krása	2,71	2,92	2,61	0,3
choulostivost	2,53	2,42	2,58	0,16
přítmi	2,51	2,44	2,54	0,1
tajemství	2,37	2,39	2,36	0,03
smutek	2,34	2,44	2,29	0,16
ticho	2,31	2,19	2,36	0,17
skrytost	2,28	2,19	2,31	0,12
strach	2,16	2,28	2,11	0,17
stud	2,10	2,14	2,08	0,05
ostrážitost	1,96	1,94	1,96	0,02
deníček	1,74	1,69	1,76	0,06

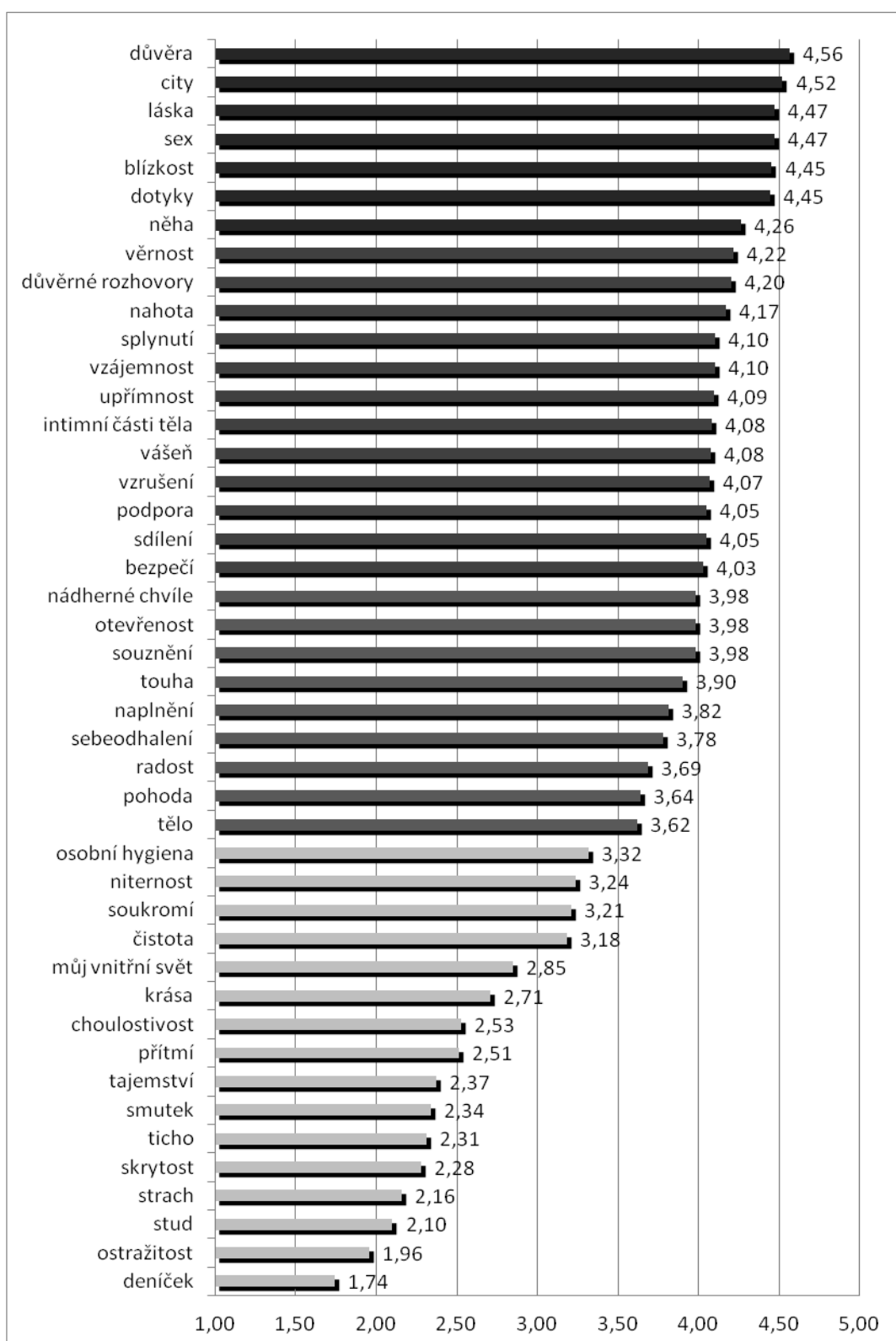
Příloha 4b – Průměrné škálové hodnoty jednotlivých kategorií pro rodinné vztahy v sestupném pořadí

kategorie	průměr	průměr - muži	průměr - ženy	rozdíl průměrů muži - ženy
bezpečí	4,51	4,34	4,62	0,28
důvěra	4,51	4,38	4,60	0,22
city	4,47	4,43	4,49	0,06
blízkost	4,46	4,25	4,61	0,37
podpora	4,45	4,19	4,62	0,43
láska	4,35	4,28	4,39	0,11
upřímnost	4,10	3,98	4,18	0,2
pohoda	4,08	4,04	4,12	0,08
důvěrné rozhovory	4,07	3,85	4,22	0,37
vzájemnost	4,02	3,92	4,09	0,17
otevřenost	3,92	3,89	3,95	0,06
radost	3,90	3,81	3,96	0,15
sdílení	3,82	3,70	3,91	0,21
nádherné chvíle	3,82	3,74	3,87	0,13
souznění	3,75	3,64	3,82	0,18
něha	3,58	3,57	3,60	0,03
soukromí	3,56	3,53	3,58	0,06
věrnost	3,48	3,83	3,23	0,6
dotyky	3,44	3,36	3,49	0,14
sebeodhalení	3,20	3,11	3,26	0,15
čistota	3,19	3,26	3,14	0,12
osobní hygiena	3,15	3,30	3,05	0,25
naplnění	3,15	2,92	3,31	0,39
splynutí	3,06	3,02	3,09	0,07
niternost	2,92	2,87	2,95	0,08
můj vnitřní svět	2,84	2,85	2,83	0,02
choulostivost	2,62	2,83	2,48	0,35
smutek	2,62	2,55	2,66	0,12
nahota	2,44	2,72	2,25	0,47
tajemství	2,41	2,47	2,36	0,11
intimní části těla	2,37	2,64	2,18	0,46
krása	2,33	2,43	2,26	0,17
tělo	2,26	2,53	2,08	0,45
strach	2,23	2,30	2,18	0,12
ticho	2,22	2,43	2,08	0,36
stud	2,21	2,19	2,22	0,03
ostražitost	2,17	2,28	2,09	0,19
skrytost	2,17	2,19	2,16	0,03
touha	2,05	2,09	2,03	0,07
přítmi	1,91	2,02	1,83	0,19
deníček	1,90	1,92	1,88	0,04
vášeň	1,88	1,83	1,91	0,08
vzrušení	1,82	1,83	1,81	0,02
sex	1,53	1,57	1,51	0,06

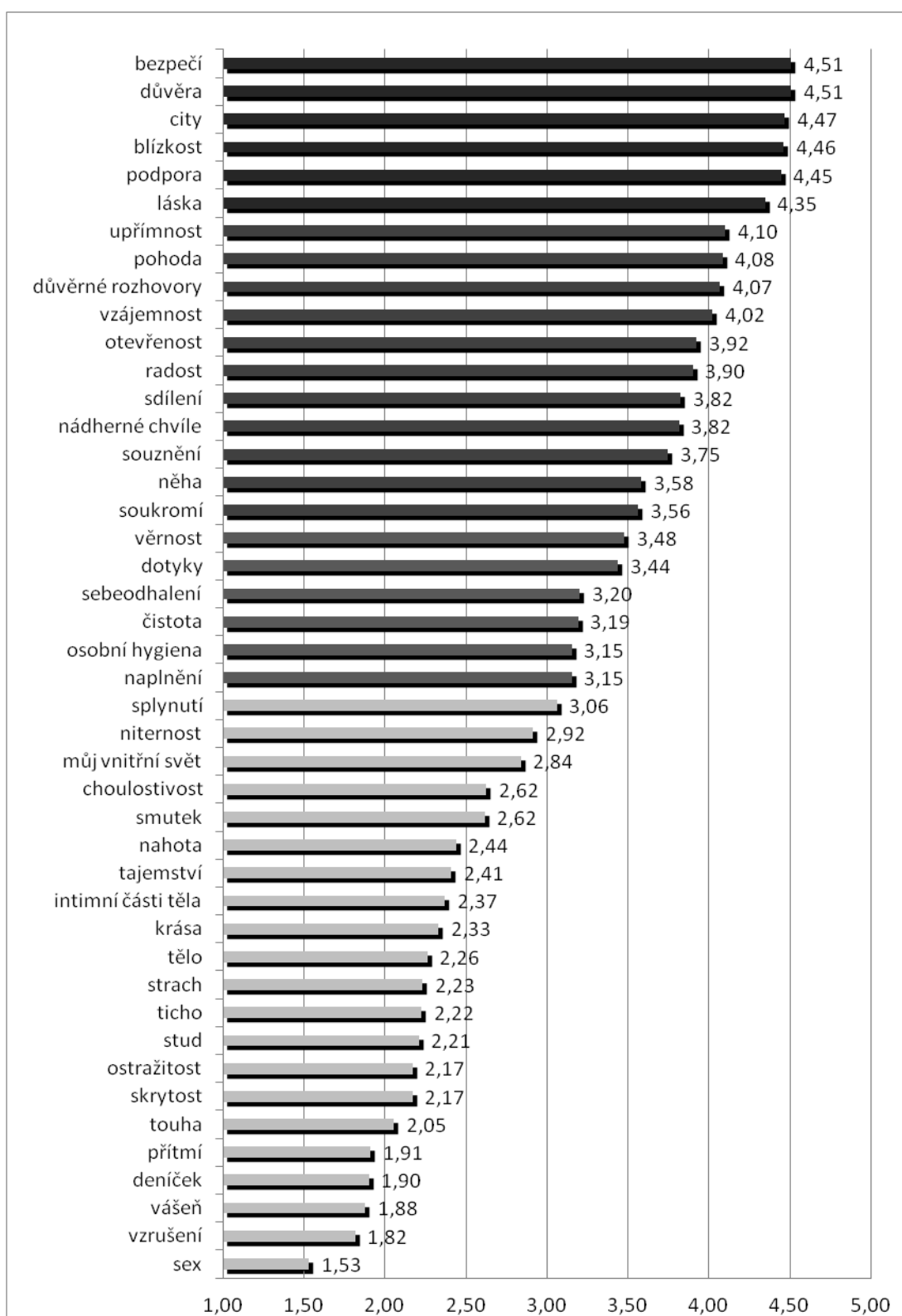
Příloha 4c – Průměrné škálové hodnoty jednotlivých kategorií pro přátelské vztahy v sestupném pořadí

kategorie	průměr	průměr - muži	průměr - ženy	rozdíl průměrů muži - ženy
důvěrné rozhovory	4,51	4,44	4,54	0,1
důvěra	4,39	4,33	4,41	0,08
podpora	4,32	4,08	4,44	0,36
upřímnost	4,32	4,28	4,34	0,07
pohoda	4,22	4,17	4,24	0,08
otevřenost	4,13	4,08	4,16	0,07
radost	4,12	4,06	4,16	0,1
sdílení	3,92	3,61	4,07	0,46
blízkost	3,85	3,75	3,90	0,15
vzájemnost	3,75	3,56	3,86	0,3
sebeodhalení	3,72	3,58	3,79	0,2
souznění	3,69	3,50	3,79	0,29
city	3,61	3,42	3,71	0,3
bezpečí	3,58	3,53	3,61	0,09
nádherné chvíle	3,54	3,36	3,63	0,27
věrnost	3,41	3,58	3,31	0,27
soukromí	3,13	2,97	3,21	0,24
můj vnitřní svět	3,01	2,64	3,20	0,56
tajemství	2,97	2,83	3,04	0,21
naplnění	2,92	2,89	2,94	0,05
niternost	2,84	2,58	2,97	0,39
láska	2,79	2,44	2,97	0,53
splynutí	2,73	2,78	2,70	0,08
čistota	2,58	2,50	2,61	0,11
smutek	2,58	2,67	2,53	0,14
osobní hygiena	2,46	2,56	2,41	0,14
dotyky	2,42	2,58	2,33	0,25
choulostivost	2,33	2,14	2,43	0,29
něha	2,32	2,28	2,34	0,07
ostrážitost	2,15	2,28	2,09	0,19
ticho	2,12	2,28	2,04	0,23
stud	2,08	2,11	2,07	0,04
krása	2,04	2,17	1,97	0,2
touha	2,03	2,19	1,94	0,25
skrytost	2,01	2,08	1,97	0,11
tělo	1,94	2,22	1,80	0,42
strach	1,92	2,03	1,86	0,17
vášeň	1,90	2,03	1,83	0,2
vzrušení	1,90	2,08	1,80	0,28
deníček	1,88	1,44	2,10	0,66
nahota	1,87	1,94	1,83	0,12
intimní části těla	1,79	1,81	1,79	0,02
přítmi	1,74	1,78	1,71	0,06
sex	1,42	1,61	1,33	0,28

Příloha 5a – Přehled hodnocení daných kategorií pro partnerské vztahy.

Příloha 5b - Přehled hodnocení daných kategorií pro rodinné vztahy.

Příloha 5c - Přehled hodnocení daných kategorií pro přátelské vztahy.

